

A MAGYAR NEMZETI TANÁCS
HIVATALOS NYELV- ÉS ÍRÁSHASZNÁLATI
S T R A T É G I Á J A

2021–2026

Szabadka,
2021. június

TARTALOM

1. Bevezetés	7
2. Lehetőségek	8
2.1. A Vajdaság legnépesebb nemzeti kisebbsége a magyar	8
2.2. A vajdasági magyarság migrációs veszteségei egykor és most	12
2.3. A nyelvi jogok jelenlegi helyzete Európában	13
2.4. A nyelvi jogok jelenlegi helyzete Szerbiában	15
2.5. A magyar nyelv a Vajdaságban	18
2.5.1. A vajdasági magyar nyelvhasználat néhány sajátossága	19
2.5.2. A vajdasági magyar regionális köznyelv	20
2.5.3. A vajdasági magyarok beszéde	21
3. Esélyek és folyamatok	22
3.1. A szerbiai egyéni és közösségi kisebbségi jogok történeti áttekintése	22
3.2. <i>A Magyar Nemzeti Tanács 2012–2017. évre szóló nyelvhasználati stratégiája</i>	22
3.3. Folyamatok	23
3.3.1. A magyar nyelv használatának jogi és gyakorlati lehetőségei	23
3.3.1.1. A magyar nyelv használata az oktatásban	23
3.3.1.2. A magyar nyelv használata a kultúra intézményeiben	24
3.3.1.3. A magyar nyelv használata a tájékoztatásban	24
3.3.1.4. A magyar nyelv használata a közigazgatási és bírósági eljárásokban	25
3.3.1.5. Közokiratok, nyilvántartások, egyéb dokumentumok	26
3.3.1.6. A magyar nyelv használata a közjegyzői eljárásokban	27
3.3.1.7. A magyar nyelv használata a helyi képviselő-testületi, valamint a tartományi és köztársasági képviselőházi munkában	27
3.3.1.8. A magyar nyelv használata a (nyilvános) feliratokon	28
3.3.2. A magyar nyelv hivatalos használatának felügyelete	29

3.3.3. A magyar nyelv hivatalos használatának kölségtérítése, támogatása	30
3.3.4. A vajdasági magyar közösség anyanyelv és hivatalos nyelvhasználat iránti viszonya	31
4. A vajdasági magyar nyelv- és íráshasználat stratégiájának prioritásai	32
4.1. Nyelv és közösség	35
<i>Cél: A magyar nyelv hosszú távú fennmaradása a Vajdaságban</i>	
4.1.1. A vajdasági magyar nyelv és közösség megőrzése az egyéni és közösségi nyelvi jogok érvényesítésével, az anyanyelvű oktatás és az anyanyelven történő boldogulás előmozdításával	35
4.1.2. A nemzeti összetartozás és azonosságtudat erősítése a nyelvi- kulturális örökség megőrzésén és fejlesztésén keresztül	36
4.1.3. A vajdasági magyar oktatás, a nyelvi-kulturális örökségvédelem és a hagyományéltetés szakmai, erkölcsi és anyagi támogatása	37
4.1.4. A nyelvi, kulturális, oktatási, gazdasági pozíciók erősítése a városokban	38
4.1.5. Az anyanyaelven való tájékoztatás szakmai, erkölcsi és anyagi támogatása	38
4.2. Állam és állampolgár	40
<i>Cél: A magyar nyelv fenntartása az összes használati, funkcionális területen</i>	
4.2.1. A már meglévő jogszabályoknak a hatóságok részéről való hatékonyabb alkalmazása	41
4.2.2. A vajdasági magyar közösség anyanyelv és hivatalos nyelvhasználat iránti viszonyának javítása	43
4.2.3. A magyar nyelv minden szintű használatának kiterjesztése a nyilvánosság minden területén	44
4.2.4. A jogászhallgatók kiemelt támogatása Jogászösztöndíj-program létrehozásával Magyarország Igazságügyi Minisztériumának támogatásával	45
4.2.5. A kisebbségi nyelven való kommunikáció a közigazgatásban, de különösen a közszolgálati tömegtájékoztatásban	46
4.2.6. A Vajdasági Magyar Nyelvi Iroda működtetése és fejlesztése	47
4.2.7. „Zsebtükör” – Kisebbségi jogvédelem és jogérvényesítés	48

4.2.8. A hivatalos nyelvhasználat jogszabályi hátterének fejlesztése és a meghozott jogszabályok alkalmazásának serkentése	49
4.3. Nyelv és érték	51
<i>Cél: A magyar nyelv vonzerejének fenntartása és növelése</i>	
4.3.1. A magyar nyelv vonzerejének növelése nyelv- és iskolaválasztáskor	52
4.3.2. A magyar nyelv presztízsének, használati és gazdasági értékének növelése	53
4.3.3. A többnyelvűség a beszélő ember természetes állapota	54
4.3.4. A hagyományos és online magyar nyelvtanítás mielőbbi megszervezése	55
4.3.5. A nyelvi díjak odaítélésének támogatása	56
4.3.6. Vonzóvá tenni a magyar nyelvet és kultúrát a többségi nemzet számára	57
4.4. Nyelv és tudomány	58
<i>Cél: A minőségi teljesítmény felismerése, elismerése és hasznosítása</i>	
4.4.1. A vajdasági magyar regionális köznyelv szerves fejlődésének elősegítése és az anyanyelvi beszélők motiválása	58
4.4.2. A magyar–szerb középszótár megírása és kiadása	59
4.4.3. A szerb–magyar online nagyszótár megírása és megjelentetése	60
4.4.4. A minőségi teljesítmény felismerése, elismerése céljából szükséges a vajdasági könyvtárak magyar könyvállományának folyamatos gyarapítása nemcsak vajdasági, hanem magyarországi és Kárpát-medencei magyar kiadványokkal is	61
4.5. Nyelv és nemzet	62
<i>Cél: A vajdasági magyar nyelvközösség autonómiájának és koherenciájának megőrzése</i>	
4.5.1. Határtalanítás, a nyelvi műveltség színvonalának folyamatos emelése	64
4.5.2. <i>Mi a magyar névmegfelelője?</i> címmel egy jubileumi délvidéki/vajdasági magyar helységnevjegyzék összeállítása és kiadása	64

4.5.3. Kárpát-medencei nyelvművelő, nyelvhelyességi online verseny megszervezése	66
4.6. Nyelv és szórvány	67
<i>Cél: A perem- és szórványterületek fenntartása és a nyelvcseré akadályozása</i>	
4.6.1. Magyar közösségi terek és anyanyelvhasználat	70
4.6.2. Vallásgyakorlás és anyanyelvhasználat	71
4.6.3. Nyelvvesztés helyett az értékőrzést és értéktöbbletet felmutató nyelvi-kulturális többnyelvűség ösztönzése és támogatása	72
4.6.4. A meglévő multifunkcionális szórványközpontok fenntartása, stabil, tervezhető működtetése és egy újnak a létrehozása	74
4.7. Összefoglalás	75
5. Pénzügyi tervezés	77
6. Operatív feladatok	78
7. A hivatalos nyelv- és íráshasználat szerbiai jogi kerete	79
7.1. Jogszabályok, amelyeknek számos rendelkezése megszabja a hivatalos nyelv- és íráshasználatot	79
7.2. Jogszabályok, amelyeknek csak bizonyos rendelkezései rendezi a hivatalos nyelv- és íráshasználatot	79
8. Irodalom	82
9. Rövidítések	86
10. Jegyzetek	87

1. BEVEZETÉS

A Magyar Nemzeti Tanács hivatalos nyelv- és íráshasználati stratégiája 2021–2026 (a továbbiakban: Stratégia) egyszerre gondolkodik a nyelvhasználati jogok tényleges gyakorlásának kereteiben és a magyarul beszélő emberekben, és nem csupán a magyar nyelvért akar cselekedni, hanem az építhető és építendő anyanyelvi készségért, helyhez és körülményekhez szabva. A Stratégia nem kerüli meg a nyelvpolitika és a nyelvi tervezés kérdéseit sem azzal a végső céllal, hogy a magyar nyelv jelenlétét a közélet minden területén biztosítsa, ideális környezetet teremtve széles körű használatához. Ugyanakkor fontosnak tartjuk minden olyan eszköznek és eredménynek a hasznosítását, amely része lehet egy korszerű és rugalmas nyelvstratégia kidolgozásának.

Sőt, miközben anyanyelvi és nemzeti létünket nem képzelhetjük el jelenünk és múltunk ismerete és tisztelete nélkül, mert belőlük megtartóerőt és irányt nyerhetünk jövőnk építéséhez, nem túlzás és nem ellentmondás, ha azt állítjuk, hogy anyanyelvünk elsősorban bennünk él – vagy bennünk sorvad, s esetleg bennünk hal el. Közös felelősségünk azoknak a feltételeknek a megteremtése, amelyek között a közösségünk megtarthatja anyanyelvét és nemzeti azonosságát, akkor is, ha tudatában vagyunk: száz éve visszaszorulóban van a magyar nyelvhasználat.

Azt valljuk, hogy bár jogra is, de mindenekelőtt erős, tudatos közösség által teremtett lehetőségekre és a lehetőségek hatékony kihasználására van szükségünk. Az anyanyelvhasználati jog ugyanis csupán üres alanyi jogként hamis és értéktelen. Az anyanyelv (bármelyik nyelvközösségé) csak közösségben születik, csak közösség használhatja, építheti és tarthatja fenn. Az anyanyelv hivatalos használatának csak akkor lehet értéke, ha ennek a közösségi, természetes anyanyelvhasználatnak a kiterjesztéseként él. Továbbépíteni és megtartani pedig nemzetünket és anyanyelvünket csak egységében lehet, miként minden kis nép anyanyelvét és nemzeti identitását is. Ezért igyekszünk mind erkölcsi, mind pedig politikai aspektusból megfogalmazni Stratégiánkat, mert anyanyelvünk csak közösségben élhet és maradhat meg. Mindezt pedig a megfelelő kulturális, közösségi és regionális támogatás figyelembevételével lehet megvalósítani, amelynek legfőbb eszköze az anyanyelvi nevelés és magyar nyelvű oktatás, szakoktatás fejlesztése, valamint az élményszerű kulturális találkozások az anyanyelvvel. A Magyar Nemzeti Tanács nyelvi tervezésének – mely a magyar nyelv használatát az állam és a polgár közötti, hivatalos kommunikációban a közösségi anyanyelvhasználatból kiindulva is szeretné erősíteni – fő területei a hivatalos magyar nyelv- és íráshasználaton kívül a magyar nyelvű oktatás, kultúra és tájékoztatás vajdasági stratégiai fejlesztése is. Stratégiánkat úgy szeretnénk irányítani, hogy a belső sokféleség termékeny, fenntartható és megtartó legyen, hogy ennek a gazdagságnak örülni tudjunk, gyarapításra érdemesnek tartsuk, és hogy a derűlátás uralja munkánkat annak jégében, hogy *magyarul írni és beszélni szabadság, öröm és felelősség.*

2. LEHETŐSÉGEK

2.1. A Vajdaság legnépesebb nemzeti kisebbsége a magyar

Az elmúlt évtizedek Szerbiájában – és így a Vajdaságban is – demográfiai hanyatlás tapasztalható, ami leginkább a lakosság számának csökkenésében, a falvak és kisvárosok elnéptelenedésében, a természetes szaporulat csökkenésében és a demográfiai előregedésben jut kifejezésre. Szerbiában a 2011. évi népszámlálási adatok szerint 7 186 862 lakos élt; többségük (83,32%) szerb nemzetiségű volt. A szerbiai lakosság 3,53%-a volt magyar, azaz 253 899-en vallották magukat magyarnak. 13,43%-kal kevesebben, mint az előbbi népszámláláskor, és csaknem feleannyian, mint 1948-ban. Évente mintegy 3000-rel csökkent tehát a magyarok lélekszáma – a negatív természetes szaporulat, az elvándorlás és egyéb negatív, a kisebbségi közösséget sújtó demográfiai változások miatt.

A Vajdaság a történelmi Magyarország végeinek, más szóval „déli végeinek”, Délvidékének egy részén fekszik. Három tájegysége: a Bácska, a Bánág és a Szerémség összesen 21 680 négyzetkilométert tesz ki. A 2011-es népszámlálás adatai szerint ezen a területen összesen 1 931 809-en éltek; közülük 251 136-an vallották magukat magyarnak. 2010-ben 2175 magyar nemzetiségű gyermek született és 4903 magyar ember hunyt el. A Vajdaságban született gyermekek 12%-a, az elhunytakéinak pedig a 17%-a magyar nemzetiségű volt. Ez a tendencia mutatja a legkifejezőbbben a népességen belüli arány erőteljes csökkenését. 2002-ben a Vajdaság népességének 14,3%-a volt magyar nemzetiségű, 2011-re ez a százalékarány 13%-ra csökkent.

1. táblázat: *A vajdasági magyarság lélekszáma és fogyatkozása a magyarok lakta helyi önkormányzatokban (1991–2011)*

No.	A község, illetve város neve	1991	2002	2011	Fogyatkozás százaléka	Fogyatkozás száma
1.	Szabadka	64 277	57 092	50 469	11,6%	-6623
2.	Magyarkanizsa	26 862	23 802	21 576	9,4%	-2226
3.	Topolya	26 185	22 543	19 307	14,4%	-3236
4.	Zenta	23 281	20 587	18 441	10,4%	-2146
5.	Óbecse	23 224	20 018	17 309	13,5%	-2709
6.	Újvidék	20 245	15 687	13 272	15,4%	-2415
7.	Ada	16 625	14 558	12 750	12,4%	-1808
8.	Nagybecskerek	17 264	14 211	12 350	13,1%	-1861
9.	Zombor	15 397	12 386	9 874	20,3%	-2512
10.	Temerin	9 646	8 341	7 460	10,6%	-881
11.	Nagykikinda	9 874	8 607	7 270	15,5%	-1337
12.	Kishegyes	8 452	7 546	6 486	14,0%	-1060
13.	Csóka	8 623	7 133	5 661	20,6%	-1472
14.	Törökbecse	6 165	5 177	4 319	16,6%	-858

15.	Pancsova	5 043	4 037	3 422	15,2%	-615
16.	Kúla	4 914	4 082	3 412	16,4%	-670
17.	Szenttamás	4 587	3 920	3 387	13,6%	-533
18.	Begaszentgyörgy	5 081	4 017	3 371	16,1%	-646
19.	Törökkanizsa	4 676	3 864	3 217	16,7%	-647
20.	Apatin	4 823	3 785	3 102	18,0%	-683
21.	Kevevára	3 927	3 408	3 001	11,9%	-407
22.	Antalfalva	3 584	2 935	2 522	14,1%	-413
23.	Verbász	3 443	2 885	2 464	14,6%	-421
24.	Versec	3 182	2 619	2 263	13,6%	-356
25.	Magyarcsernye	2 993	2 369	1 819	23,2%	-550
26.	Szécsány	2 468	2 068	1 691	18,2%	-377
27.	Palánka	1 539	1 490	1 356	9,0%	-134
28.	Zichyfalva	1 813	1 619	1 280	20,9%	-339
29.	Hódság	2 195	1 572	1 188	24,4%	-384
30.	Ruma	1 688	1 306	1 171	10,3%	-135
31.	Bács	1 225	992	958	3,4%	-34
32.	India	1 087	962	829	13,8%	-133
33.	Titel	995	902	822	8,9%	-80
34.	Ürög	872	816	762	6,6%	-54
35.	Mitrovica	901	739	696	5,8%	-43
36.	Fehértemplom	582	459	425	7,4%	-34
37.	Belcsény	271	288	295	-2,4%	7
38.	Zsabllya	294	305	271	11,1%	-34
39.	Alibunár	340	309	227	26,5%	-82
40.	Karlóca	224	215	182	15,3%	-33
41.	Sid	295	262	179	31,7%	-83
42.	Ópázova	145	130	131	-0,8%	1
43.	Petróc	94	85	74	12,9%	-11
44.	Ópáva	63	58	54	6,9%	-4
45.	Pecsince	27	21	21	0,0%	0

Forrás: Népszámlálás, 1991, 2002, 2011

Összefoglalva: a Szabadkai Önkormányzat területén a legnagyobb a fogyatkozás (6623), ezt követi Topolya község (3236), Óbecse község (2709), Zombor város (2512), Újvidék város (2415). Szórványban találhatunk olyan községeket is, ahol stagnált, vagy növekedett (néhány fővel) a magyarok lélekszáma, azonban ezek sem magyarázhatóak a születések számával, inkább azzal, hogy olyanok is magyarnak vallották magukat, akik az előző népszámláláskor nem. Ha a fogyatkozás arányát nézzük, akkor hat olyan önkormányzat van (Csóka, Zombor, Alibunár, Magyarcsernye, Hódság és Zichyfalva), ahol 20

százalék feletti értéket találunk. Ezekben az önkormányzatokban a legmagasabb a magyar népesség átlagéletkora is, ami azt jelzi, hogy esetükben kedvezőtlen korösszetételű, rendkívül előregedett közösségekről beszélünk.

A 2011-es népszámlálás idején a Vajdaságban 467 település volt. Ezek közül 86 esetben a kérdezőbiztosok egyáltalán nem írtak össze magyar nemzetiséghez tartozó személyt. Településenként megvizsgálva elmondható, hogy az elmúlt tíz évben 91 településen növekedett a magyarok létszáma: zömében szórványtelepüléseken, de a legtöbb esetben csupán pár fős identifikációs növekedésről beszélhetünk. Palicson nőtt a magyarok lélekszáma a legnagyobb mértékben, számszerűsítve 157-tel (3,7%), azonban ez sem a születések magas számával, hanem az odaköltözéssel magyarázható inkább. 12 településen stagnált (mind szórványtelepülés), 286 településen pedig csökkent a magyarok létszáma.

Ha a település össznépességén belüli arányokat vizsgáljuk, akkor elmondható, hogy 151 településen nőtt a magyar népesség aránya. 86 olyan település található a Vajdaságban, ahol a magyarok létszáma és aránya is növekedett. A fenti adatok ellenére sajnos nincs sok ok a bizakodásra, mivel a legtöbb létszámnövekedés 50 fő alatti magyar közösségekben volt tapasztalható, és csupán identifikációs létszámnövekedésről beszélhetünk, nem pedig természetes népszaporodásról. Az aránynövekedés annak volt köszönhető, hogy a többi nemzeti közösség esetében is rossz demográfiai mutatókat találhatunk.

Tíz település, ahol a legnagyobb mértékben nőtt a magyar népesség száma: Palics (+157), Módos (+37), Palona (+30), Bácskeresztúr (+29), Kabol (+23), Mačvanska Mitrovica (+22), Nagyszered (+18), Kiszács (+17), Omlód (+15) és Újsóvó (+14).

Tíz település, ahol legnagyobb mértékben csökkent a magyar népesség száma: Szabadka (-4807), Újvidék (-2058), Nagybecskerek (-1605), Topolya (-1512), Zenta (-1431), Óbecse (-1402), Ada (-945), Zombor (-982), Temerin (-869) és Péterréve (-817).

Az 500 fő feletti magyar közösséggel rendelkező települések, ahol nőtt a magyarok aránya az össznépességén belül: Rábé (98,1%), Törökfalva (97,9%), Kevi (97,0%), Oromhegyes (97,0%), Kispiac (96,8%), Torda (90,5%), Hódegyháza (88,1%), Bajsa (69,4%), Palics (55,8%) és Pacsér (60,4%), és ahol legnagyobb mértékben csökkent a magyarok aránya: Szilágyi (-8,6%), Ürményháza (-7,6%), Adorján (-5,8%), Gombos (-5,5%), Temerin (-5,4%), Bácsföldvár (-5,1%), Felsőhegy (-4,7%), Nemesmilitics (-4,6%), Martonos (-4,4%) és Szabadka (-4,2%).

A magyarok abszolút száma községenként, illetve városokként, azaz közigazgatási egységenként azt mutatja, hogy legtöbben Szabadkán (több mint ötvenezren), majd Magyarakanizsán (több mint húszezren) élnek tömbben. Tízezer fölötti létszámban élnek még Topolyán, Zentán, Óbecsén és Adán, valamint Nagybecskerekén (Muzslya). Lehangelő, hogy nemcsak a szórványban 15–20%-os a magyar lakosság fogyása, hanem Csóka és Nagyikinda környékén is. A tömbben élő magyar lakosság létszámcsökkenése is majdnem mindenhol meghaladja a 10%-ot. A magyarság csökkenése Magyarakanizsa községben 9,35, Zentán 10,42, Szabadkán 11,60, Adán 12,42, Óbecsén 13,53, Kishegyesen 14,05, Topolyán 14,35, Törökkanizsán 16,74 és Csókán 20,64 százalék.

**2. táblázat: A lakosság száma és nemzetiségi
részaránya a Vajdaságban és a tartomány magyarok lakta nagyobb
községeiben, illetve városaiban, 2011**

No.	A község, illetve város neve	Összlakosság	A magyarok száma	A magyarok részaránya (%)
1.	Vajdaság	1 931 809	251 136	13,00
2.	Szabadka	141 554	50 469	35,65
3.	Magyarkanizsa	24 838	21 576	86,86
4.	Topolya	33 321	19 307	57,94
5.	Zenta	23 316	18 441	79,09
6.	Óbecse	37 351	17 309	46,34
7.	Ada	16 991	12 750	75,03
8.	Nagybecskerek	123 362	12 350	10,01
9.	Temerin	28 287	7 460	26,37
10.	Kishegyes	12 031	6 486	53,91
11.	Csóka	11 398	5 661	49,66
12.	Törökkanizsa	11 269	3 217	28,54
13.	Szenttamás	16 317	3 387	20,75
14.	Begaszentgyörgy	16 841	3 371	20,01
15.	Magyarcsernye	10 272	1 819	17,70
16.	Szécsány	13 267	1 691	12,74

Forrás: *Népszámlálás, 2011*

Több felmérés is igazolta már, hogy az intézmények és szervezetek száma egy-egy körzet magyar nemzetiségű lakosainak számával, ha nem is pontosan, de arányosan nő: minél nagyobb egy körzetben a magyar nemzeti közösség, annál több ott a kulturális intézmény és a szervezet. Az észak-bácskai (Kishegyes, Szabadka és Topolya), az észak-bánsági (Ada, Csóka, Magyarkanizsa, Nagyikinda, Törökkanizsa és Zenta) és a dél-bácskai (Bács, Belcsény, Karlóca, Óbecse, Palánka, Petróc, Szenttamás, Temerin, Titel, Újvidék, Verbász és Zsablya) körzetekben a kulturális kataszternek csaknem négyötöde található. Ezek a vizsgálatok azt mutatják, hogy hol vannak leginkább együtt a magyar köznyelvűsödés, a nyelvi felzárkózás feltételei, azaz melyek azok a települések, ahol még anyanyelvünk külső segítség nélkül is fenn tud maradni, és fejlődésre képes. Anyanyelvünknek ezt az életképességét, amelynek értelmében a vajdasági magyarság anyanyelvi körülményeit, lehetőségeit, kilátásait, kommunikáló szükségleteit, politikai jogait, közigazgatási és anyanyelvhasználati mozgásterét tekintjük anyanyelvi készségünk meghatározójának, a Vajdaság térképén egy északon legszélesebb, majd kelet–nyugat felől (Óbecse és Topolya magasságában) hirtelen a Tisza bácskai oldalára szűkülő, ott hosszan lenyúló tölcse-szerű ábra szemlélteti, amelynek tűnyi csúcsát Újvidék jelenti. Ennek a térképnek a tanulmányozása azért is nagyon tanulságos, mert jól szemlélteti az itt élő magyarság tagoltságát, szétszórtságát, szigetsorsát.

2.2. A vajdasági magyarság migrációs veszteségei egykor és most

2011-ben, az összeírás idején Szerbiából hivatalosan 294 045-en tartózkodtak külföldön munkavállalás vagy tanulás céljából. A Vajdaság népességének 2,4%-a (46 031 fő) tartózkodott külföldön, főleg képzés vagy pedig munkavállalás céljából (eltartott családtagjaikkal együtt).

Valamennyi vajdasági migráns potenciális visszatérő, ugyanis még a Magyarországon való letelepedés esetén is gyakran járnak haza, a szülőföldön hagyott ingatlant legtöbbször nem adták el. A migrációs lakossági hálózatok sajátos és gyakorlatias logikával működnek. Például: Magyarországon dolgozni, Szerbiában költeni. Meggyőződésünk, hogy a kettős állampolgárság lehetősége sokkal inkább a nemzeti tudat megerősítését szolgálja a vajdasági magyarságban, semmint valamiféle „haszonélvezeti csomag”, amelyből inváziószerűen profitálni szeretne.

A múlt század hetvenes–nyolcvanas éveiben köztudomású volt, hogy az alterofóniára (a nemzeti hovatartozás és az anyanyelv meg nem felelésére) a Vajdaságban volt a legtöbb példa. 1981-ben például 5,6% (Jugoszláviában 3,3%). Ugyanakkor a magukat jugoszláv nemzetiségűnek vallók százalékaránya a Vajdaságban és Horvátországban 1981-ben egyaránt 8% feletti (8,46, illetve 8,2%) volt.

1988 és 1999 között a Vajdaságban – egy akkor készült kimutatás szerint – az alábbi módon alakult a vegyes házasságok számaránya: 1988: 28,4%; 1989: 28,5%; 1990: 28,2%; 1991: 27%; 1992: 25,3%; 1993: 24,8%; 1994: 26,8%; 1995: 26%; 1996: 24,4%; 1997: 25,4%; 1998: 26,3%; 1999: 26,2%.

Ha a kilencvenes évek elején az etnikai konfliktusok s az ezek nyomán bekövetkezett nemzeti bezárkózás miatt némileg csökkent is a vegyes házasságok százalékaránya, mégis azt kell mondanunk, hogy egy tartósan magas mutatóról van szó.

A vegyes házasságok vagy más okok miatt bekövetkező beolvadást vagy nemzetfeladást, nemzetváltást, önfeladást, a kisebbségi sorban élő népek-nemzetek esetében a hozzáértők természetes folyamatnak tekintik, súlyosságára azonban álljon itt néhány számadat, amely egyben jelzi azt az utat is, amely nemzetvesztésünk súlyos mivoltáról is szemléletesen árulkodik:

Népszámlálás éve	Magyarok száma	Beszélt magyarul	Nem beszélt magyarul
2002	293 299	286 508	6 791
2011	253 899	243 146	10 753

Amellett tehát, hogy a két jelzett időpont között számszerűen is elvesztettünk 39 400 magyart, a megmaradt 253 899 főből is 10 753-an nem beszélték magyar anyanyelvüket. Szerény becslések szerint évente mintegy 500-ra tehető azoknak a száma, akik megváltotják nemzeti identitásukat, lemondanak magyarságukról, vagyis asszimilálódnak.

2.3. A nyelvi jogok jelenlegi helyzete Európában

A múlt század közepén az egyes emberjogi kérdések megoldását – ideértve a kisebbségi jogi kérdéseket is – az egyetemes megközelítés jellemezte, amely nem tett különbséget kisebbség és többség között. Ugyanakkor a nyelvi kérdés rendezésének szükségessége fel sem merült. A jogelismerés a nyelvi jogok kérdésében megjelenik ugyan, de egyelőre csak a speciális nyelvi jogok területén, és nem érinti összességében a nyelvi jogok kérdését. A 60-as évek közepére jelenik meg a nyelvi kérdés a jogalkotásban a kisebbségi problematika szerves részeként. A múlt század 90-es éveire érik meg a nemzetközi politika arra, hogy elismerje, a kisebbségeknek szükségük van a védelemre, azonban a 20. század utolsó évtizedében született különböző Európa tanácsi és ENSZ-dokumentumok, azonkívül hogy explicitebben fogalmaznak a kisebbségek jogait illetően, nem hoznak előrelépést a kisebbségi jogvédelem ügyében.

Ennek egyik legfőbb oka az a paradox helyzet, mely szerint a kollektív kisebbségi jogok elismerése sérti vagy sértené az egyéni jogok eszméjét és doktrínáját, de a jogegyenlőség elvét és a diszkrimináció tilalmának elvét is. Épp ezért például a nyelvi jogok terén, amíg a kisebbség kollektív jogokat szeretne, addig a többség legfeljebb egyéni jogokat szavatolna. Ezért a nyelvi jogok elmélete elsősorban a kisebbségi jogok elméletén belül, annak részeként fejlődött.

A nyelvi jogok problematikájának másik vitás kérdése, hogy a nyelvi konfliktusok megoldása sohasem a jól működő példák lemásolásával, általánosításával válik lehetővé, hanem minden egyes helyzet más, sajátos megoldást igényel.

Alapvetően a nemzeti jogszabályok szabják meg az érvényesíthetőség és kikényszeríthetőség lehetőségeit. Ezeken kívül azonban léteznek olyan nemzetközi dokumentumok – a teljesség igénye nélkül és kimondottan a nyelvhasználatra koncentrálva –, amelyek hivatkozási alapot jelenthetnek a nyelvi kisebbségek számára.

A legfontosabb ilyen dokumentum az Európa Tanács által 1992-ben elfogadott *Regionális vagy kisebbségi nyelvek európai kartája*, amelynek preambuluma kimondja, hogy „Európa történelmi regionális vagy kisebbségi nyelveinek védelme hozzájárul Európa kulturális gazdagságának és hagyományainak megóvásához és fejlesztéséhez”, továbbá hogy „valamely regionális vagy kisebbségi nyelv magánéleti és közéleti gyakorlásának joga az Egyesült Nemzeteknek a *Polgári és a politikai jogokról szóló nemzetközi egyezségokmányában* foglalt elveknek megfelelően és az Európa Tanácsnak az *Emberi jogok és alapvető szabadságjogok védelméről szóló egyezménye* szellemében elidegeníthetetlen jog”. A dokumentum bemutatja a nemzeti kisebbségek nyelvhasználati jogait az oktatás, a hivatalos kommunikáció (közigazgatási hatóságok, bíróságok), a köziratok használata, a tömegtájékoztatás, a kulturális tevékenységek, továbbá a gazdasági, társadalmi élet, a szolgáltatásnyújtás területein, illetve a topográfiai és személynevek használata esetén. A karta legfontosabb eleme, hogy definiálja a regionális vagy kisebbségi nyelvek fogalmát. Ezenkívül az 1995-ben elfogadott *Nemzeti kisebbségek védelmének keretegyezménye* is tartalmaz nyelvhasználatra vonatkozó passzusokat. Mindkét Európa tanácsi dokumentum 1998-ban lépett hatályba.

Az Európai Biztonsági és Együttműködési Szervezet (EBESZ) Kisebbségi Főbiztosának ajánlásai közül legfontosabbak: az 1996-os *Hágai ajánlás*, amely az oktatás kérdései között nyelvhasználati passzusokat is tartalmaz, az 1998-as *Oslói ajánlás*, amely a nyelvhasználatra vonatkozó joggal foglalkozik, valamint a *Lundi ajánlások* (1999) című dokumentum, amely pedig kifejezetten a nemzeti kisebbségek közéleti részvételét taglalja. Ez utóbbi ajánlásokat négy dimenzió mentén csoportosították, melyek külön fejezetet alkotnak: *Általános elvek*, *Részvétel a döntéshozatalban*, *Önkormányzás és Garanciák*. Az EBESZ-hez kapcsolódik a *Koppenhágai záróokmány* (1990) is, amelynek IV. része foglalkozik a nemzeti kisebbségek kérdésével, kitérve a közügyekben való hatékony részvételük fontosságára (35. pont).

Az Egyesült Nemzetek Szervezetéhez (ENSZ) kapcsolódóan különösen három dokumentum emelhető ki:

- *A faji megkülönböztetés valamennyi formájának kiküszöböléséről szóló nemzetközi egyezmény* értelmében a részes államok fajra, színre, nemzetiségi vagy etnikai származás alapján történő megkülönböztetés nélkül a politikai jogokat (kiemelve többek között az aktív és passzív választójog gyakorlását, a közügyekben való részvétel jogát) mindenkinek garantálják (5. szakasz).
- *A Polgári és politikai jogok nemzetközi egyezségokmánya* tartalmazza a minden állampolgár számára megkülönböztetés nélkül biztosítandó jogát a közügyek vitelében való közvetlen vagy közvetett (választott képviselők útján történő) részvételhez (25. szakasz).
- *A nemzeti vagy etnikai, vallási és nyelvi kisebbségekhez tartozó személyek jogairól szóló nyilatkozat* (1992, a közgyűlés 47/135. sz. határozata) megfogalmazza a kisebbséghez tartozók részvételhez való jogát a közéletben, valamint a kisebbségi csoportjukat érintő nemzeti vagy regionális döntésekben (2. szakasz 2–3.).

Számos nyelvhasználatra vonatkozó határozatot fogadott el az Európai Parlament is az 1980-as évektől kezdődően. Az ezredforduló után sajnálatos módon egyre csökkent a grémium ez irányú aktivitása. Az Európai Unió 2004-es bővítése óta ezen a területen csak a megkülönböztetés elleni politikákról és a kisebbségek védelméről, valamint a többnyelvűségről szóló dokumentumot jegyzett.

Ezen a helyzeten szeretne változtatni az Európai Bizottságnak 2020. február 5-én bemutatott *Minority SafePack (MSPI)* elnevezésű európai kisebbségvédelmi kezdeményezés alapján kidolgozott törvénykezdeményezési javaslatcsomag is, melynek legfőbb célja, hogy a nemzeti, etnikai és nyelvi kisebbségvédelem bizonyos területei az európai uniós jog részei legyenek, és amely javasolja:

- egy új európai uniós ajánlás megfogalmazását a kulturális és nyelvi sokféleség védelméért és előmozdításáért az Európai Unióban,
- az európai uniós támogatási programok módosítását úgy, hogy azok a kis régiókban élő és kisebbségi nyelvet beszélő közösségek számára is elérhetőek legyenek,

- a Nyelvi Sokféleségi Központok létrehozását, melyek a nyelvi sokféleség és a nyelvtanulás fontossága hangsúlyozása mellett a területen aktívan tevékenykedők rendelkezésére állnának, tájékoztatással, tudással és szakértelemmel ellátva az érdeklődőket, ugyanakkor támogatnák a tárgyilagos adatgyűjtést,
- a regionális alapok megtervezésekor vegyék figyelembe a nemzeti kisebbségek helyzetét, illetve a kulturális és nyelvi sokféleség szerepét,
- a *Horizont 2020* program terjedjen ki a nemzeti kisebbségek és a kulturális és nyelvi sokféleség vizsgálatára,
- egységes európai szerzői jog létrehozását,
- az állampolgársághoz kapcsolódó jogok kiterjesztését az olyan állam nélküli személyekre és családtagjaikra, akik egész életüket a születésük helyének megfelelő országban élték le,
- az audiovizuális médiaszolgáltatásról szóló európai uniós irányelv módosítását úgy, hogy a nemzeti kisebbségek által lakott régiókban biztosítsa a más tagállamból sugárzott tartalmak szabad vételét,
- a kisebbségi közösségeket és kultúrájukat támogató tevékenységek tömbösített felmentését az Európai Bizottság felé történő ama értesítési kötelezettség alól, amely a regionális vagy tagállami segély és a segélyekre vonatkozó tagállami szabályzat összeférhetőségéről szól.

Sajnos az Európai Bizottság 2021. január 14-én a kezdeményezést elutasította.

Egy másik fontos polgári kezdeményezés még folyamatban van: a *Kohéziós politika a régiók egyenlőségéért és a regionális kultúrák fenntarthatóságáért* című javaslat, amelynek fő célja, hogy az Európai Unió kohéziós politikája kiemelt figyelemmel kezelje azokat a régiókat, amelyeket nemzeti, etnikai, kulturális, vallási, nyelvi sajátosságok különböztetnek meg az őket körülvevő régióktól, és hogy az említett régiók, köztük a közigazgatási hatáskörökkel nem rendelkező földrajzi körzetek lemaradását úgy kell megelőzni, a gazdasági, társadalmi és területi kohézió feltételeit fenntartani, hogy közben sajátosságaik ne változzanak meg. Ehhez biztosítani kell számukra a hozzáférés esélyegyenlőségét a strukturális alapokhoz, minden más európai uniós alaphoz, forráshoz, programhoz, meg kell teremteni a garanciákat sajátosságaik fenntartásához, a megfelelő gazdasági fejlődéshez, hogy az unió átfogó, harmonikus fejlődése fenntartható legyen, és kulturális sokszínűsége is fennmaradjon.

2.4. A nyelvi jogok jelenlegi helyzete Szerbiában

Szerbia európai uniós csatlakozásának egyik alapvető feltétele a jogharmonizáció, azaz a belső jogi szabályozás összhangba hozása az Európai Unió jogrendjével. Ezeknek a jogharmonizációs cselekvéseknek egy része azonban – különösen a kisebbségi cselekvési terv kidolgozása és megvalósítása során szerzett tapasztalatok alapján (mindenekelőtt a kultúra és a tájékoztatás terén) – konjunkturális: elsősorban nem a jogsérelmeket igyekszik orvosolni, illetve egyenlő jogokat biztosítani, hanem a külső nyomásnak, a csatlakozási követelményeknek próbál eleget tenni. A cél mindenképpen az, hogy a csatlakozási folyamattal járó átalakulások politikai és gazdasági értelemben is új, kedvezőbb feltételeket

biztosítsanak a vajdasági magyarság számára. A Szerb Köztársaság alkotmányának 10. szakasza szerint Szerbiában a hivatalos nyelv a szerb nyelv annak cirill betűs írásmódjával, de lehetséges az egyéb (hivatalos) nyelvek használata is az alkotmány értelmében és a törvénnyel összhangban. Az alkotmány 75. szakaszának értelmében a nyelvhasználat nemzeti kisebbségi (emberi) jog, mégpedig a 79. szakaszban részletezett, a sajátosság megőrzésére való jog részeként. Az alkotmány 79. szakaszának értelmében ugyanis:

„A nemzeti kisebbségek tagjainak joguk van: a nemzeti, etnikai, kulturális és vallási sajátosságaik kifejezésére, őrzésére, ápolására, fejlesztésére és nyilvános kifejezésére; jelképeik nyilvános helyeken való használatára; nyelvük és írásuk használatára; hogy azokban a környezetekben, ahol az összlakosság jelentős számarányát képezik az állami szervek, a közmegbízattal felruházott szervezetek, az autonóm tartomány és helyi önkormányzatok szervei anyanyelvükön folytassák az eljárásokat; az anyanyelvű oktatásra az állami és az autonóm tartományi intézményekben; oktatási magánintézmények alapítására; saját nyelvükön használni családi és utónevüket; azokban a környezetekben, ahol az összlakosság jelentős számarányát képezik a hagyományos helyi elnevezéseket, az utcaneveket, a településeket és topográfiai jeleket saját nyelvükön kiírni; saját nyelvükön teljes körű, kellő idejű és elfogulatlan tájékoztatásra, ideértve az értesítések és eszmék kifejezését, fogadását, közlését és cseréjét is; saját tömegtájékoztatási eszközeik megala-pítására a törvénnyel összhangban.”

A hivatalos nyelv- és íráshasználatról szóló törvény részletezi és pontosítja, hogy mit takarnak ezek az alkotmányos jogok. A törvény 11. szakaszának értelmében:

[1.] „A helyi önkormányzat területén, ahol a nemzeti kisebbségek hagyományosan élnek, nyelvük és írásmódjuk egyenrangú hivatalos használatban lehet.

[2.] A helyi önkormányzat köteles alapszabályával hivatalos használatba bevezetni a nemzeti kisebbség nyelvét és írásmódját, ha a területén az adott nemzeti kisebbségnek a teljes lakosságban való részaránya a legutóbbi népszámlálási adatok szerint eléri a 15%-ot.

[3.] Jelen szakasz első bekezdése értelmében a nemzeti kisebbségi nyelv hivatalos használatának minősül különösen: a nemzeti kisebbségi nyelv közigazgatási és bírósági eljárásban való használata és a közigazgatási és bírósági eljárás nemzeti kisebbségi nyelven történő lefolytatása; a nemzeti kisebbségi nyelv használata a közmegbízattal végző szervek és polgárok közötti kommunikációban; közokiratok kiadása és hivatalos nyilván-tartások, valamint személyi adatok gyűjteményének vezetése a nemzeti kisebbségi nyel-veken és az adott nyelveken kiállított ilyen fajta okiratok érvényesként történő elfoga-dása; a nemzeti kisebbségi nyelv használata a szavazólapokon és választási anyagon; a nemzeti kisebbségi nyelv használata a képviselő-testületek munkájában.

[4.] Jelen szakasz második bekezdése szerinti területeken a közmegbízattal végző szervek elnevezéseit, helyi önkormányzatok, települések, terek és utcák neveit, valamint egyéb helyneveket az adott nemzeti kisebbség nyelvén, annak hagyománya és helyesírása szerint is ki kell írni.

[5.] Az autonóm tartomány szerveinek munkájában hivatalos használatban lévő nemzeti kisebbségi nyelveket a tartomány alapszabálya határozza meg.

[6.] Törvényeket és jogszabályokat a nemzeti kisebbségi nyelveken is meg kell jelentetni külön törvénnyel összhangban.

[7.] Azon nemzeti kisebbségek tagjai, melyek száma a legutóbbi népszámlálás adatai szerint a Szerb Köztársaság teljes lakosságának eléri a 2%-át, saját nyelvükön fordulhatnak a köztársasági szervekhez, és egyben joguk van azon a nyelven választ is kapni beadványukra.

[8.] Azon nemzeti kisebbségek tagjai, melyek száma a legutóbbi népszámlálás adatai szerint nem éri el a Szerb Köztársaság teljes lakosságának a 2%-át, saját nyelvükön fordulhatnak a köztársasági szervekhez, és egyben joguk van azon a nyelven választ kapni a helyi önkormányzaton keresztül, ahol az adott nemzeti kisebbség nyelve hivatalos használatban van, azzal, hogy a helyi önkormányzat biztosítja a fordítást, és viseli a köztársasági szervhez intézett átirat és a szerv válaszána fordítási költségeit.”

Az első bekezdéssel összhangban a törvényhozó megteremti annak a lehetőségét, hogy hivatalos nyelvvé nyilvánítsuk egy adott önkormányzat területén a nemzeti kisebbség nyelvét, ha az adott kisebbség ott hagyományosan él (nincs meghatározva százalékarány, igen rugalmas ugyanis a jogszabály). A második bekezdés megszabja a nemzeti kisebbség nyelve hivatalossá tételének a kötelezettségét azokban az önkormányzatokban, ahol a nyelvet beszélők száma legalább az összlakosság 15%-át eléri. A harmadik és negyedik bekezdés irányozza elő, hogy milyen jogokkal jár a hivatalos nyelvhasználat (a törvény ezt későbbi szakaszaiban részletezi). Az ötödik bekezdés az autonóm tartományok nyelvhasználatát szabja meg, bár ezt nem köti kritériumrendszerhez, hanem a tartományi jogszabályalkotó szervre bízva, hogy a tartományi statútummal határozza meg a tartomány hivatalos nyelveit. A hetedik bekezdés értelmében, a hivatalos státustól függetlenül, azon nemzeti kisebbség tagja, mely legalább az ország összlakosságának 2%-át teszi ki, közvetlenül is fordulhat a köztársasági szervekhez anyanyelvén.

A nyelvhasználati jog magában foglalja a hivatalos helységnevek meghatározásának jogát is, mely kisebbségi kollektív (közösségi) jog, és melyet a közösség a közvetlenül megválasztott nemzeti kisebbségi nemzeti tanács által gyakorol.

*A nemzeti kisebbségek nemzeti tanácsairól szóló törvény 22. szakasza 1. bekezdésének 1) pontja értelmében a nemzeti tanács meghatározhatja azon települések hivatalos neveit saját nyelvén, melyekben hivatalos használatban van az adott nemzeti kisebbség nyelve. Ez egy önálló jogkör, nem függ jóváhagyástól. Az így meghatározott helységneveket közzé kell tenni a hivatalos közlönyben (a Vajdaság területén a *Vajdaság Autonóm Tartomány Hivatalos Lapjában*) és a helyi hivatalos közlönyben.*

A Magyar Nemzeti Tanács ezenfelül meghatározta olyan települések elnevezéseit is, melyekben a magyar nyelv nincs hivatalos használatban. Ezek az elnevezések nem élveznek törvényi védelmet mint hivatalos elnevezések.

Ezzel összhangban ma Szerbiában a 45 helyi önkormányzat közül 28 teljes egészében (Ada, Antalfalva, Bács, Begaszentgyörgy, Csóka, Fehértemplom, Hódság, Kevevára, Kishegyes, Kúla, Magyarcsérnye, Magyarkanizsa, Nagybecskerek, Óbecse, Szabadka, Szécsány, Szenttamás, Temerin, Titel, Topolya, Törökbecse, Törökkanizsa, Újvidék, Verbász, Versec, Zenta, Zichyfalva, Zombor) és még további 4 helyi önkormányzat (Apatin, Nagyikinda, Pancsova és Ürög) 9 lakott településén (Apatin községben: Bácskerteszen, Szilágyin; Nagyikinda városában: Nagyikindán, Töröktopolyán, Kisoroszon, Szajánban; Pancsova városában: Sándoregyházán; és Ürög községben: Satrincán és Dobradón) és Pancsova egyik településrészén (Pancsova városában: Hertelendyfalván) van hivatalos használatban. A 481 vajdasági település közül 273-ban (58%-ában), azaz a 45 önkormányzat közül 31-ben (69%-ában) a magyar nyelv minden településen (62%-ában) vagy csak bizonyos településeken, illetve egy településrészen (7%-ában) van hivatalos használatban. Ezekben az önkormányzatokban 29 településnek (9,6%-ának) nincs magyar neve. 17 helyi önkormányzatban (38%-ának) a magyar nyelv nincs hivatalos használatban, ugyanakkor ezeknek a 179 települése közül 104-nek (58%-ának) van, míg 75-nek (42%-ának) nincs magyar neve.

Amikor a jelenleg hozzáférhető főbb népszámlálási adatok vonatkozásában mindelelőtt a „hol hányan vagyunk” kérdésre összpontosítottunk, akkor a vajdasági magyarság megmaradásának, pontosabban nyelvében való megmaradásának esélyeit latolgattuk, miközben anyanyelvünk életképességéről ejtettük a legtöbb szót. Nem véletlenül, hiszen tudnunk kell, hogy ezt az életképességet nem a mai felnőtt nemzedékek anyanyelvi ereje határozza meg, hanem a jelenlegi oktatási rendszer és kulturális élet anyanyelvűsége, színvonala és korszerűsége, valamint fejlődési irányvétele. De meghatározzák azok a jogszabályok is, melyeken a helybeli oktatási jogrendszer alapszik az óvodától az egyetemi diplomázáson át a posztgraduális és általános továbbképzésig.

2.5. A magyar nyelv a Vajdaságban¹

A vajdasági magyarság kétnyelvű közösség: többségében a mindennapi élethelyzetekben a magyar mellett a szerb nyelvet is használja. Beszédtevékenysége ezért eltér az egynyelvű közösségek beszédtevékenységétől mind a nyelvhasználat, mind a nyelvismeret tekintetében; beszédét olyan kétnyelvű normák irányítják, amelyeket a nyelvi kontaktusból eredeztethető szabályosságok, valamint a kétnyelvűséghez kapcsolódó más szociális és lélektani hatások formálnak. A specifikus élettér következményeként a vajdasági magyarság kontaktusváltozataiban vannak bizonyos sajátos vonások (pl. nyelvjárásiasság, a kontaktusjelenségek megléte, a nyelvi bizonytalanság, a szókincs változatossága, a nyelv funkcióinak beszűkülése stb.), ezek azonban inkább bizonyos fokú nyelvvesztés, de nem a nyelvi különfejlődés irányába mutatnak. A vajdasági magyarság anyanyelvében jelentkező sajátosságok nem olyan méretűek, hogy a más magyar beszélőközösségek tagjaival való kommunikációban jelentősebb nehézségeket okoznának. Jelentőségüket ezért nem indokolt túlhangsúlyozni: meglétük nem veszélyezteti az „egységes magyar nyelvet”, amely

¹ Vö. Göncz 1999, 215–288.

különben is csak többé-kevésbé nevezhető annak, viszont indokoltnak tűnik elfogadni a magyar nyelv ezen változatainak talán nemcsak a létét, hanem a létjogosultságát is. A vajdasági magyarság a magyar nemzethez tartozónak tartja magát – a nemzeti identitást specifikusan értelmezve. Viszont a nyelvvesztés és ennek eredménye, a nyelvcsereszélye, amely az identitásváltás folyamatára is erősen kihathat, mindenképpen fennáll, különösen szórványhelyzetben. Mai ismereteink tükrében egyértelműnek tűnik, hogy a szórványban élő magyarok csak akkor képesek gyerekeiknek átörökíteni anyanyelvüket, vagy legalábbis elodázni a beolvadást, ha otthon kizárólag magyarul beszélnek és a gyerekek magyar tan nyelvű iskolába járnak. Amíg általánosan elfogadottá nem válik az a nézet, hogy minden egyes nyelv külön érték, amelynek elsajátítása csak gazdagodást jelenthet és a nyelveket tanulni kell, de nem úgy, hogy egy nyelv elsajátítása egy másik rovására történjék, a kisebbségi nyelvek külön törődésre szorulnak, többletfoglalkozást igényelnek, mert különben a felcserélő helyzet hatására nyelvcseré következik be. Ebből következik feladatunk is: kidolgozni anyanyelvünk megvédésének stratégiáját rámutatva arra, hogyan, milyen módon válik minél több nyelv elsajátítása érdemes, nemes, megbecsült céllá.

Göncz Lajos szociolingvisztikai kutatásai szerint a vizsgált vajdasági és magyarországi csoport közötti nyelvi különbségek csupán egyes esetekben szignifikánsak. A különbségek legnyilvánvalóbban és leggyakrabban a szókészletben jelentkeznek, jövevény- és kölcsönzavak formájában. A lexikai kölcsönzések mennyiségében és minőségében nagy eltéréseket mutatnak a nyelvi környezettől, az iskolázottságtól, a kortól, a foglalkozástól függően. Gyakoriak a tükörfordítások, a szóképzéssel és összetétellel létrejött szavak, eltérések vannak a mondatszerkesztésben, a szórendben, a kötőszóhasználatban, az igemódok és vonzatok területén, jelentéskölcsönzés is előfordul. A szerb nyelvi hatások gyakoribbak a beszélt, mint az írott nyelvben, ahol – a nyelvi tisztaság óvása érdekében – gyakran jelentkezik a „hiperpurizmus”. A vajdasági magyar nyelvhasználat összességében nyelvjárásiabb, mint a magyarországi, mert a kisebbségi nyelvi helyzetben ritkábban adódik alkalm és elvárás a magyar köznyelv használatára.

2.5.1. A vajdasági magyar nyelvhasználat néhány sajátossága²

Egyértelműen gazdagságnak tarthatjuk számon a vajdasági magyar nyelvben a regionális ejtésbeli sajátosságok továbbélését: a zárt *ë* ejtését, a különböző tájegységek megőrződött hangzásbeli, kifejező – identitáserősítő jelképszerűségét (az enyhe *i*-zés, *ö*-zés, a nyomai-ban hallható diftongálás, a szórványos táji/regionális eredetű ejtési és morfológiai vonások a nyelvvel hivatásszerűen foglalkozók, az értelmiségiek nyelvhasználatában) is. Előremutatató, biztató jel az a pozitív attitűd, amelyet a vajdasági nyelvhasználók a saját nyelvvaltozatukkal szemben tanúsítanak, azaz a nyelv csoportkohéziót erősítő szerepe. Többletként jelenik meg a két-, illetve többnyelvűség készsége, az ebből származó tágabb világlátás, a nyitottabb kapcsolatrendszer lehetőség; a tiszteletadási formák hangulat- és formagazdagsága, a köszönéspótló elemek sokszínűsége; a *tetszikezés* hiánya.

² Vö. Rajsli 2012, 11–19.

2.5.2. A vajdasági magyar regionális köznyelv³

Régiókban a lassan már szürkülő, eltűnő nyelvjárások még éreztetik hatásukat a köznyelvi beszédben. Ez leginkább a nyelv hangkészletében, annak is magánhangzó-állományában mutatkozik meg. Ennek példaként leggyakrabban a Szeged környéki ö-zést szokták emlegetni, ahol is a született Szeged környékiek, illetve az onnan kirajzottak még használják az *e* hang helyett az *ö* hangot. Ez nem azt jelenti, hogy minden *e* helyettesíthető *ö* hanggal, hiszen a nyelvjárási beszédnek is megvan a maga grammatikája, szabálya.

A Vajdaságban is léteznek ö-ző települések, főleg a tartomány északi részén. Azonban a vajdasági magyar emberek nyelvhasználatát fokozottabban jellemzi a zárt, vagy közép-zárt *ë* hang használata, amelynek használatáról könnyen megismerni az itteni embert.

A vajdasági ember nem „mekeg”, mert *ő kënyeret észik, embërèkkel dolgozik, gyèrèkèkkel kötekèdik*, azaz megfelelő helyen a nyílt *e* hang helyett a számára legtermészetesebb módon *ë* hangot ejt. Ez a vajdasági regionális magyar köznyelv legsajátosabb jellemzője, s az egész tartomány területén érvényes, még az ö-ző falvak lakói is használják az *ë* hangot. Kivételt csupán néhány településünk képez (Bácsfeketehegy, Bácskosuthfalva, Pacsér, Magyarittabé), ahol az őket eleresztő települések nyelvhasználatában sem volt meg a közép-zárt *ë* hang, csupán a nyílt *e*.

A Vajdaság néhány településén előfordul még *i*-zés is a köznyelvi *e* hang helyén: *kinyér, igényès*. A kettőshangzók (diftongusok) már igen ritkán hallhatóak ezen a területen: *jóu, szieép, tūdöü* stb.

Mindezek a sajátosságok azonban nem akadályozzák a vajdasági magyar ember beszédének megértését, s őt sem zavarják a nyelvi kommunikációban.

A vajdasági regionális magyar köznyelv szókészlete csupán némileg tér el a magyar köznyelvtől, s itt a kétnyelvűség hatása érezhető: jobbra a fiatalok nyelvében, a vegyes házasságokban élő családtagok nyelvhasználatában, illetve azokon a településeken, ahol a társadalmi közeg zömét a más nyelvű lakosság képezi. Az ilyen ember még a regionális magyar köznyelv normáját sem tudja magáévá tenni, például nem ismeri a hangok magyar képzési normáit.

A szókészletben történő eltérések a még élő nyelvjárásszigetek sajátosságai. Ha a magyar nyelvhasználat pusztán a családi körben valósítható meg, akkor az a familiáris nyelv ősiségeket, tájnyelvi elemeket tovább képes őrizni, amelyek kisebb-nagyobb hangtani, alaktani és szókészletbeli különbséget mutatnak. A vajdasági regionális magyar köznyelv mondattani sajátosságai kevés eltérést mutatnak a magyar köznyelvhez viszonyítva.

³ Silling István összefoglalója.

2.5.3. A vajdasági magyarok beszéde⁴

Az egyezések szintjén – némi gyakorisági eltolódással – kell megemlíteni a túlhelyesbítés (hiperkorrekción) előfordulásait, amelyek a nyelv természetes leegyszerűsítési folyamatából vezethetők le, amikor valamilyen bizonytalanság van a nyelvi rendszerben. A jelenség a nyelv minden szintjén kimutatható (a *suksük/szüksük/csukcsük*-forma stigmatizálódása miatt egyszerű felszólításban is megjelenik például az *ellensuksük*: Tessék, fogyasztsják!), ezért nem értelmezhető csupán szubkulturális jelenségként. A nyelvművelő tanácsok ellenére tájnyelvinek érzik a beszélők a *-stul*, *-stül* változatot, s így a választékosságra törekvő köznyelvben – a stigmatizálódás elkerülése érdekében – a *-stól*, *-stól* forma vált elfogadottá. Erőteljesen stigmatizált az *-e* kérdőszó használata is az eldöntendő kérdő mondatokban. A *nákolás* státusa, előfordulása is markerszerű. Az utóbbi néhány évtizedben a vajdasági regionális nyelvváltozatokban mintha elmozdulás történt volna a jelentősebb stigmatizálás felé, s az igényesebb beszélők kerülnek, sőt javítják. Határozottan érezhető régióinkban a hasonlító határozónak a sztenderdtől eltérő, *-tól*, *-től* ragos realizálódása: a formális és az informális nyelvváltozatokban egyaránt, a beszélők minden csoportjában. A szlengesedés, az ún. bizalmas nyelvhasználat terjedése is erőteljes. E jelenség hatása, következménye nemcsak abból áll, hogy szókészletünkbe szleng elemek kerülnek, talán az újdonság erejével is hatnak, hanem a szó, a szerkezet emocionális értékének a változása a kisebb-nagyobb (beszélő)közösség értékelő magatartásának a megváltozásával is együtt járhat. Rokon jelenség napjainkban, s a vajdasági magyar nyelvben is jelen van a nyelvi sznobizmus, amelynek nagyon sokféle formája van (a *nem semmi*, *nem jött össze* kifejezések divatja múltóban van, de az *ez a történet erről szól* még igencsak gyakori; az ennyi, ilyen egyszerű típusú szövegzárás szintén; az idegennyelvtudásból eredő hivalkodás formái: a *teammunka*, a *brendépítés*, a *tender*, a *stylist* stb.).

⁴ Vö. Pásztor Kicsi 2005, 42–54.

3. ESÉLYEK ÉS FOLYAMATOK

3.1. A szerbiai egyéni és közösségi kisebbségi jogok történeti áttekintése

A Szerbiában 2000 októberében bekövetkezett változásokat követően a Szerbiából és Montenegróból álló új szövetségi állam, a Jugoszláv Szövetségi Köztársaság (JSZK) – mely a múlt század kilencvenes éveiben dúló polgárháború következményeképp szinte exkommunikálva lett a nemzetközi közösségből – újra elindult a nemzetközi integráció útján. Egyike az első nemzetközi szervezeteknek, melybe kérvényezte felvételét az 1949-ben alapított, az emberi jogok és joguralom védelmében előljáró Európa Tanács (Council of Europe) volt. Ennek egyik fő oka az volt, hogy a szervezet és tagsága elkerülhetetlennek találta a nemzeti kisebbségek jogainak törvényes biztosítását. A hiányzó törvény – *A nemzeti kisebbségek jogainak és szabadságjogainak védelméről szóló törvény* – valóban gyorsan, 2002. március 1-jén került a Szövetségi Parlament elé. A törvényre, annak nyelvezetére és tartalmára meghatározóan kihatott az időközben ratifikált *Keretegyezmény a nemzeti kisebbségek védelméről* (úgyszintén az Európa Tanács gondozásában).

A törvény egyik legnagyobb érdeme mindenképp a nemzeti kisebbségek egyéni jogain kívül ezek kollektív, közösségben élvezett jogainak a védelme, mégpedig a nemzeti kisebbségek nemzeti tanácsai által. A törvény legfontosabb rendelkezéseit az államszövetség alkotmánya vette át (azaz az annak részeként elfogadott *Emberi és kisebbségi jogok, továbbá az állampolgári szabadságjogok* alapokmánya), majd 2006-ban a nemzeti tanácsok és a kollektív jogok a Szerb Köztársaság hatályos alkotmányába is bekerültek.

A szövetségi törvény szolgált alapul a 2002-ben már megalakult nemzeti kisebbségek nemzeti tanácsainak működésére is hét éven át, ugyanis egy külön nemzeti tanácsokról szóló törvény meghozatalára nem került sor egészen 2009 augusztusáig. *A nemzeti kisebbségek nemzeti tanácsairól szóló törvény* mintegy 140 szakaszon át rendelkezik ezekről az alkotmányos testületekről, jogalapot adva a Magyar Nemzeti Tanács által végzett nyelvtervezésnek is, nem csupán a hivatalos nyelv- és íráshasználat, hanem az oktatás, a művelődés és a tájékoztatás területén is.

3.2. A Magyar Nemzeti Tanács 2012–2017. évre szóló nyelvhasználati stratégiája

A 2011. december 29-én a Magyar Nemzeti Tanács által elfogadott hivatalos nyelvhasználati stratégia fejlesztési céljai a következők voltak: a hivatalos nyelvhasználatot érintő jogszabályi háttér fejlesztése; a már meglévő jogszabályoknak a hatóságok részéről való hatékony(abb) alkalmazása (a hivatalos nyelvhasználat hatékony és célirányos finanszírozási rendszerének, technikai feltételeinek megteremtésével, a magyar nyelvhasználat minőségének javításával, a magyar közösség nyelvi jogai iránti viszonyulás javításával) és a magyar közösség hivatalos nyelvhasználati jogainak hatékony érvényesítése (a magyar nemzeti közösség nyelvi tudatának fejlesztése és a nyelvi jogok iránti viszonyulásnak javításával). A dokumentum a stratégiai fejlesztési célok megvalósítását segítő programokat is nevesítette.

A Magyar Nemzeti Tanács hivatalos nyelvhasználati stratégiájával az elmúlt időszakban igyekezett kiegyensúlyozott alapot biztosítani a magyar nyelv használatához a hivatalos kommunikáció során; bátorította mind a többségi, mind a kisebbségi nemzet tagjait a magyar nyelvű ügyintézésre; és megpróbálta visszaadni a magyar nyelv rangját a bíróságokon és a hivatalokban. Egyszóval: a legjobb hagyományokon alapuló intézményi többnyelvűséget igyekezett megteremteni, hogy azon belül megfelelő és méltányos helyet kapjon a magyar nyelv.

3.3. Folyamatok

3.3.1. A magyar nyelv használatának jogi és gyakorlati lehetőségei

A nemzetközi és hazai nyelvi és kisebbségjogi jogszabályozásból eredően ma a magyar nyelv széleskörűen használható a nyilvános, közösségi élet valamennyi területén, így az oktatásban, a kultúra intézményeiben, a köztájékoztatásban, a közigazgatásban, az igazságszolgáltatásban, a közjegyzők előtt, a helyi képviselő-testületi, valamint a tartományi és köztársasági képviselőházi munkában, továbbá a nyilvános feliratokon.

3.3.1.1. A magyar nyelv használata az oktatásban

A vajdasági magyarság fejlett és kiterjedt intézményhálózatának hála, az oktatás területén 27 község, illetve város 79 települése 130 óvodaépületének 285 magyar és/vagy vegyes tannyelvű csoportjában folyik magyar nyelvű foglalkozás, azaz a legfrissebb adatok szerint a Vajdaságban több mint 5072 magyar gyermek részesül állami/önkormányzati fenntartású bölcsődei, illetve óvodai ellátásban, de 6 egyházi óvodában is folyik óvodai munka; összesen 75 általános iskola 104 épületében 10 702 gyermek tanul magyar nyelven; magyar nyelvű középiskolai oktatás 37 intézményben valósul meg összesen 12 önkormányzat területén 4855 diák részvételével; a szabadkai és a zentai tehetséggondozó gimnáziumban csak magyar diákok és magyar tantestület van; összesen 3 önkormányzat területén 4 speciális általános és középiskolában 76 gyermek részvételével folyik magyar nyelvű oktatás; 7 szerbiai akkreditációval rendelkező felsőoktatási intézményben folyik valamilyen szinten magyar nyelven is oktatás: 23 alapképzésen és 13 mesterfokozatot nyújtó (osztatlan vagy mester-) képzésen; az említett 36 képzés közül azonban csak 20 képzés (15 alap- és 5 mesterképzés) tekinthető magyar oktatási nyelvűnek; anyaországi kihelyezett képzés működik Szabadkán, Zentán és Zomborban.

A 2020–2021-es tanévben összesen 31 önkormányzat területén 86 általános iskola 95 épületében 3151 tanuló élt a lehetőséggel, és választotta az anyanyelvápolási órákat magyar nyelvből; 48 intézményben nem is állt módjában, hogy anyanyelvén tanuljon tovább, viszont az anyanyelvápolási óráknak köszönhetően a diákoknak mégis lehetőségük van a magyar nyelv és kultúra elemeivel megismerkedni.

Az újvidéki székhelyű Európa Kollégium átadása után, 2015 ősztől egy olyan felsőoktatási szakkollégiumi rendszer létrehozása kezdődött el, amely a vajdasági magyarság Újvidéken tanuló egyetemistáit támogatja, tudományos előmenetelüket segíti; célja pedig olyan kiválóan fölkészült szakemberek képzése, akik tudományterületükön az átlagot meghaladó tudással rendelkeznek, önálló kutatómunkára képesek. A színvonalas oktatói-

kutatói munka háttérét a magyar szellemi elit képviselői biztosítják, részint aktív tanárként, részint a kollégium köré fonódó közösség tagjaként, valamint a kollégisták mentoraként.

Az Újvidéki Egyetem Jogtudományi Karán az egykori magyar nyelvi jogi lektorátus lehetőséget teremtett a különböző jogágak terminológiájának magyar nyelvű elsajátításához, ami egy magasabb szintű és a későbbiekben a gyakorlatban is használható nyelvtudás megszerzését is feltételezte. Ezt a gyakorlatot kellene visszaállítani az akkreditált magánegyetemeken/főiskolákon is. A Magyar Nemzeti Tanács ösztöndíjprogramja pedig ösztönözhetné az egyetemi hallgatókat arra, hogy vegyenek részt ezeken a gyakorlatokon.

3.3.1.2. A magyar nyelv használata a kultúra intézményeiben

A kultúra területén 39 kiemelt jelentőségű intézmény működik, amelynek többségében társalapítói joggal rendelkezik a tanács. A Külhoni Magyar Értéktár vajdasági magyar értékeinek száma 64; a kiemelt jelentőségű kulturális örökségek száma pedig 141 ingatlan. Az elmúlt évtizedben sikerült életre hívni és eredményesen működtetni a vajdasági magyar kulturális hálót. Az egymással és a közösséggel a kölcsönösség és a szolidaritás elve alapján együttműködő egyesületek és intézmények olyan projektumokat valósítottak meg, amelyek alapján változtatták meg a vajdasági magyar kulturális térképet, komoly minőségi változásokat eredményezve az értékvédelemben és értékteremtésben, valamint a hagyományörzésben. A Magyar Nemzeti Tanács az elmúlt években azzal a meggyőződéssel alakította kultúrával kapcsolatos tevékenységét, hogy a kultúra gyarapít, közösségeket éltet, ezáltal pedig erősíti a nemzeti összetartozást. De a kultúra egyúttal versenyképes erő is.

3.3.1.3. A magyar nyelv használata a tájékoztatásban

A nyelvhez való viszony megváltozásának egyik fő okozója a szólásszabadság, a véleményszabadság és a sajtószabadság bevezetése volt a múlt század utolsó évtizedében. Ennek egyik, a nyelvet is érintő legfőbb eseménye és emberi tapasztalata az igazság kimondásának katartikus pillanata: az igazság kimondható, a nyelv visszakaphatja emberi és morális tartalmát, vagyis a nyelv funkcionálásának lehetőségét. A szabad beszéd, a szabad nyelvhasználat a nyilvánosságban éppúgy érvényesült, mint a magánszférában.

A vajdasági magyar nyelvközösségben élő, nyílt, vitázó diszkurzív rend kezdett kialakulni, pontosabban fogalmazva: ehhez megteremtődtek az alapvető politikai és jogi feltételek.

Viszont az elmúlt időszak egyik legnagyobb kihívását a helyi és regionális médiák magánosítása jelentette. A Magyar Nemzeti Tanács a jelenlegi vajdasági magyar regionális és helyi média jövőjét egy egységes magyar médiahálózat kialakításában látta. Ehhez pedig a tartományban már működő magyar nyelvű, közszolgálati tartalmakat gyártó szerkesztőségek hálózatának kiépítésére volt szükség. Egyedül a folyamatos műsorcsere törölhetik el a szórvány és a tömbmagyarság közti médiaűrt azáltal, hogy a kistérségek eseményeinek, terveinek, problémáinak a média által való felkarolása jelentheti azt a fontos kapcsolatot, amely összeköti a vajdasági magyar közösséget, fenntartva a tudatot, hogy léteznek, dolgoznak, alkotnak magyarok szerte a Vajdaságban. A kezdeti lépések megtörténtek: felépült Szabadkán a Magyar Médiaház, megkülönböztetett figyelmet

szenteltünk a kistérségi tájékoztatási eszközök helyzetének és támogatási rendszerének az önkormányzatokkal közösen keresve az együttműködés lehetőségeit. Nem kerülhető meg az újságírói szakma színvonalának emelése iránti igény sem, melynek elsősorban az egyes szerkesztőségek falai között kell megjelennie, és nyelvi-módszertani továbbképzések által valósítható meg.

A Magyar Nemzeti Tanács önállóan vagy más természetes vagy jogi személyekkel együtt alapítói jogokat gyakorol a Magyar Szó Lapkiadó Kft., a Hét Nap Lapkiadó Kft. és a Pannon RTV igazgatásában és működtetésében, közvetett támogatója volt a Magyar Médiaház létrehozásának és fejlesztésének, valamint a kistérségi tájékoztatási eszközök és a médiához kötődő civil egyesületi munkának.

3.3.1.4. A magyar nyelv használata a közigazgatási és bírósági eljárásokban

A hivatalos nyelv- és íráshasználatról szóló törvény rendelkezései értelmében, amely 1991 óta kisebb-nagyobb módosításokkal van érvényben, a nemzeti kisebbségi nyelv hivatalos használatának minősül a nemzeti kisebbségi nyelv közigazgatási és bírósági eljárásban való használata, a közigazgatási és bírósági eljárás nemzeti kisebbségi nyelven történő lefolytatása és a nemzeti kisebbségi nyelv használata a közmegebízást végző szervek és polgárok közötti kommunikációban. Azokban a helyi önkormányzatokban, amelyek alapszabálya a magyar nyelv használatát hivatalos nyelvként ismeri el, bármely polgár kezdeményezheti és követelheti, hogy elsőfokon a közigazgatási szervek és bíróságok magyar nyelven döntsenek ügyében. Meg kell különböztetni a magyar nyelvű eljárást, melyben a szóbeli eljáráson kívül a beadványok, a jegyzőkönyv és a döntések is magyar nyelven készülnek el, a bírósági fordító bevonásával folyó ügyektől, azaz a szerb nyelvű eljárástól, melyben a szerb nyelvű iratokat és a tárgyaláson elhangzottakat magyar nyelvre fordítják le azon ügyfél javára, aki az eljárásban anyanyelvének használatát kéri. Amennyiben az eljárásban egy ügyfél vesz részt, az elsőfokú eljárást kötelezően magyar nyelven kell lefolytatni, ha ezt az ügyfél kéri. A több ügyfél között folyó (peres és közigazgatási) eljárásokban viszont a magyar nyelv használata a többi érintett ügyfél beleegyezésétől függ. Amennyiben ez a beleegyezés elmarad, az eljárás szerb nyelven folyik, a magyar nyelvhasználati jog pedig bírósági fordító bevonásával érvényesülhet. A gyakorlatban olyan esetekkel is találkozunk, amikor az ügyfeleken kívül a közigazgatási hivatalnok vagy bíró is magyar ajkú, a szóbeli kommunikáció köztük magyarul folyik, viszont ennek a nyelvhasználatnak írásban sehol sem marad nyoma: minden beadvány, jegyzőkönyv és a döntés szerb nyelven készül el. Ez a gyakorlat a magyar nyelvű közigazgatási és bírósági eljárások megszűnését eredményezheti, hiszen a magyar nyelv használata kizárólag szóbeli és informális marad.

A magyar nyelv közigazgatási és bírósági eljárásokban történő használatának a legnagyobb gátja a megfelelő, magyarul kiválóan tudó szakemberek hiányán túl a nyelvhasználat kizárása minden másodfokú eljárásból. Tekintettel arra, hogy másodfokon kizárólag szerb nyelven és szerb nyelvű dokumentumok alapján lehet eljárni, ezért az elsőfokon eljáró szervre hárul a dokumentumok szerb nyelven történő elkészítése – még abban az esetben is, amikor másodfokú eljárásra nem kerül sor – mégpedig ez a többletmunka minden

jutalmazása nélkül, így az elsőfokon eljáró hivatalnokok és bírók sem szorgalmazzák a magyar nyelvű eljárás lefolytatását.

A helyi önkormányzatokon kívül a magyar nyelv hivatalos használatát a Vajdaság Autonóm Tartomány statútuma is szavatolja, mely kizárólag a tartományi közigazgatásra, tartományi intézményekre és tartományi közvállalatokra vonatkozik.

Azon nyelvek esetében, mint amilyen a magyar is, mely Szerbia összlakossága több mint 2%-ának anyanyelve, a polgárok a köztársasági szervekhez fordulhatnak beadványokkal anyanyelvükön még akkor is, ha olyan területről van szó, melyen az adott nyelv, esetünkben a magyar, nincs hivatalos használatban a szerv székhelye szerint. Ilyen esetben a polgároknak joguk van beadványukra anyanyelvükön választ kapni.

A nemzeti kisebbségek jogainak megvalósításáról szóló cselekvési terv 5.11. fejezetével összhangban a magyar nyelv- és íráshasználatának szélesebb körű alkalmazása céljából a következő tevékenységek szükségesek: a bírósági és közigazgatási eljárásokban a hivatalos nyelv- és íráshasználatot szabályozó normatív keretek elemzése, valamint a bírósági és közigazgatási eljárásokban a hivatalos nyelv- és íráshasználatot szabályozó normatív keretek elkészült elemzése. Az említett tevékenységek azokat a kidolgozott ajánlásokat eredményezik, amelyek lehetővé teszik a magyar nyelvnek a bírósági és közigazgatási eljárásokban való szélesebb körű használatát. A tevékenységek végrehajtása a bírósági hálózat felülvizsgálása által történik, olyan értelemben, hogy a magyar nemzeti kisebbség számára hozzáférhetőbbé tegye a bíróságokat azokon a településeken, amelyekben nagyobb számban élnek, a hivatalos nyelv- és íráshasználatról szóló jogszabályokkal összhangban.

3.3.1.5. Közokiratok, nyilvántartások, egyéb dokumentumok

A nyelvhasználati törvény értelmében a közigazgatási nyelvhasználatnak még egy dimenziója létezik, mégpedig a közokiratok kiadása és hivatalos nyilvántartások, valamint személyi adatok gyűjteményének vezetése a nemzeti kisebbségi nyelveken és az adott nyelveken kiállított ilyen fajta okiratok érvényesként történő elfogadása. Ez a jog vonatkozik minden olyan nyilvántartásra és abból fakadó közokiratra, melyet a magyar nyelvet hivatalosan használó önkormányzatok vezetnek.

A közigazgatás digitális átalakulásának nyelvhasználati kihívásai leginkább a közokiratok igénylésének eljárásában tapasztalhatóak. Egyre többször esik meg, hogy egy-egy nyilvántartást, melyet mindeddig önkormányzati szinten vezettek több nyelven, központosítanak, mégpedig államnyelven. A 2019. év elején ennek egy kézzelfogható példája volt a születési, házassági és halotti anyakönyvek digitális nyilvántartásának központosítása a belgrádi székhelyű Államigazgatási és Helyi Önkormányzati Minisztérium keretében, aminek következtében az év első hónapjaiban ideiglenesen ellehetetlenült a magyar nyelvű anyakönyvi kivonatok kiállítása azon helyi önkormányzatok számára is, melyekben a magyar nyelv hivatalos használatban van. A probléma forrása éppen a nyilvántartás vezetőjének és a közokirat kiállítójának személyében jelentkező különbségből fakadt: a Belgrádban vezetett nyilvántartást (anyakönyvet) nem kell magyar nyelven vezetni, viszont a belőle

származó anyakönyvi kivonatokat kötelező magyarul is kiadni a nyelvhasználati törvénnyel összhangban. Ebből a kettősségből eredően olyan abszurd helyzet alakult ki, hogy a magyar nyelvű formanyomtatványokba szerb nyelvű adatok kerültek. Jelen esetben a kisebbségi nyelvhasználat védelmének szempontjából precedens értékű megoldás született, mely azt a szabályt rögzíti, hogy a hatósági nyilvántartásokból származó közokiratokat a közigazgatási és egyéb hivatalok akkor is kötelesek a hivatalos használatban levő kisebbségi nyelven kiállítani, ha maga a nyilvántartás nyelve nem magyar.

3.3.1.6. A magyar nyelv használata a közjegyzői eljárásokban

A közjegyző a jogszabály által meghatározott hatáskörében az állam igazságszolgáltató tevékenysége részeként jogszolgáltató hatósági tevékenységet végez. A közjegyző a hatáskörébe utalt eljárásokkal kapcsolatban – az esélyegyenlőség biztosításával – felvilágosítással segíti az ügyfeleket jogaik gyakorlásában és kötelezettségeik teljesítésében.

A közjegyző tehát olyan felkészült jogász szakember, aki a jogszabályoknak megfelelően, az ügyfelek jogainak vitán felül álló érvényesítése érdekében fejti ki tevékenységét. Az ország egész területén működő közjegyzői kar munkája során a függetlenség, pártatlanság, szakszerűség érvényesülése mellett a jogviták peren kívül történő elintézéséért tevékenykedik. A közjegyző független és pártatlan hatóság, amely a jogszabályoknak megfelelően, az ügyfelek jogainak – hivatalos nyelv- és íráshasználati jogainak is – vitán felül álló érvényesítése érdekében fejti ki tevékenységét.

Mint közjogosultságokkal felruházott személy, a közjegyző köteles eljárásaiban alkalmazni a székhelye és tevékenységi területe szerinti hivatalos kisebbségi nyelveket is – beleértve a dokumentumok fogadását és kiállítását is. Ennek biztosítása érdekében a közjegyzőknek, akik nem ismernek egy-egy hivatalos nyelvet, szerződéssel kell bizonyítaniuk irodájuk megnyitása előtt, hogy alkalmaznak szükség szerint bírósági fordítót.

3.3.1.7. A magyar nyelv használata a helyi képviselő-testületi, valamint a tartományi és köztársasági képviselőházi munkában

A helyi önkormányzatok képviselő-testületeinek és a Tartományi Képviselőháznak a munkája párhuzamosan zajlik minden hivatalos használatban levő nyelven. A nyelvhasználatnak ez a formája felöleli a nagyon látványos képviselői felszólalásokat és a kevésbé látványos, de annál inkább hasznos háttéranyagoknak (az ülésanyagnak és a hivatalos közlönynek) a fordítását a hivatalos nyelvekre.

Az utóbbi években érzékelhető egy enyhe visszalépés a helyi hivatalos lapok fordításának kárára. Ez elsősorban a helyi fordítószolgálatok túlterheltségével magyarázható, aminek fő oka az évek óta tartó foglalkoztatási létszámstop, de néhol közrejátszik a legújabb, a fordítást gyorsító és segítő technikai eszközök alkalmazásának hiánya is. A gyakorlatban három modell azonosítható: azokban az önkormányzatokban, melyekben a magyarok lélekszáma a legjelentősebb, probléma nélkül elkészülnek a közlönyök magyar nyelven, egyes önkormányzatoknál ez vagy csak jelentős késéssel történik meg, vagy pedig csak az anyag egy része kerül magyar nyelven közzétételre (ide tartozik a *Vajdaság Autonóm Tartomány Hivatalos Lapja* is, mely 2017-ig majd féléves késéssel készült csak

el, azóta pedig csak annak általános részét fordítják naprakészen), és vannak olyan önkormányzatok is, amelyek hivatalos lapja nem készül el magyar nyelven.

A Tartományi Képviselőházhoz és a helyi képviselő-testületekhez hasonlóan a Köztársasági Parlamentben is biztosított a képviselőknek az anyanyelvű felszólalás lehetősége, viszont ehhez a műszaki és szinkrón tolmácsolási feltételek csak igény szerint biztosítottak, sőt bejelentésfüggő, ugyanakkor az ülésanyag csak szerb nyelven biztosított. A *Szerb Köztársaság Hivatalos Közlönyének* fordítása nincs előírva, de 2002 óta a törvénykezés tartalmaz rendelkezéseket a legjelentősebb törvények fordításáról az Államigazgatási és Helyi Önkormányzati Minisztérium és a kisebbségi nemzeti tanácsok által, melyek ugyan a 2018. évben további pontosításon estek át, viszont ezeknek a rendelkezéseknek az alkalmazása így sem kezdődött el.

3.3.1.8. A magyar nyelv használata a (nyilvános) feliratokon

A kisebbségi nyelvek hivatalos használatának vizuális dimenziója is kizárólag a nyelv hivatalos használatától függ. Azon önkormányzatok területén, melyekben a magyar nyelv hivatalos használatban van, a közmegbízást végző szervek elnevezéseit, helyi önkormányzatok, települések, terek és utcák neveit, valamint egyéb helyneveket az adott nemzeti kisebbség nyelvén, annak hagyománya és helyesírása szerint is ki kell írni a megfelelő szerb nyelvű felirat mellett. A helyi önkormányzati szervek által alapított közvállalatok egyenruhát viselő terepi munkásainak, a kommunális rendőröknek és a közmunkát végzőknek egyforma hivatalos öltözetén a feliratok is többnyelvűek. Tekintettel arra, hogy a magyar nyelv hivatalos használatban van a Vajdaság Autonóm Tartomány közigazgatásában is, a tartományi szervek elnevezéseit is fel kell tüntetni magyar nyelven, függetlenül azok székhelyétől.

2018-tól (újra) lehetővé vált a hivatalos nyelvhasználat azon helyi önkormányzatoknak egy-egy lakott településén, melyekben önkormányzati szinten nem hivatalos nyelv a magyar. Az önkormányzati szintű nyelvhasználat ellentétben, mely teljes és kiterjed valamennyi eljárásra az önkormányzati szervek előtt, a települési szintű hivatalos nyelv- és íráshasználat kizárólag a nyilvános feliratokra vonatkozik. Ezáltal megújult a korábban az azóta hatályon kívül helyezett *A nemzeti kisebbségek nyelvének és írásának a Vajdaság Autonóm Tartomány területén való hivatalos használatával kapcsolatos egyes kérdések részletes szabályozásáról szóló határozat* által szavatolt jog.

Ez a magyar nyelv hivatalos használatának leggyakoribb és leglátványosabb formája, így ennek az elmaradása váltja ki a lehangosabb elégedetlenséget is a polgárok körében. Ezért a legerőteljesebb a fellépés az ilyen típusú nyelvhasználati jogsérelmek esetében mind a hivatalos állami szervek, mind pedig a polgárok részéről. A Tartományi Oktatási, Jogalkotási, Közigazgatási és Nemzeti Kisebbségi – Nemzeti Közösségi Titkárság például évről évre pályázatot ír ki a helyi önkormányzatok részére, melyből a régi és elhasználadott vagy egynyelvű táblák többnyelvű táblákra történő cseréjét támogatja.

3.3.2. A magyar nyelv hivatalos használatának felügyelete

A nyelvhasználattal kapcsolatos jogok gyakorlati megvalósítása nagymértékben függ a jogszabályok betartására irányuló ellenőrzés hatékonyságától.

A nyelvhasználati törvény által szabályozott kontrollmechanizmus alapvető formája a felügyelőségi ellenőrzés. A törvény értelmében ezt a Közigazgatási Felügyelőség végzi, mely az Államigazgatási és Helyi Önkormányzati Minisztérium kereteiben működik. Ez magában foglalja nem csupán a közigazgatási nyelvhasználat ellenőrzését, de a nyilvános feliratok törvényességének vizsgálatát is. A Vajdaság Autonóm Tartomány területén ezt a feladatkört átruházott hatáskörben a Tartományi Oktatási, Jogalkotási, Közigazgatási és Nemzeti Kisebbségi – Nemzeti Közösségi Titkárság keretén belül működő felügyelőség végzi.

A magyar nyelv hivatalos használatának ellenőrzése az egyes eljárásjogi szabályok által előírt jogorvoslati mechanizmusok révén is megvalósítható. A közigazgatási, büntető- és a polgári eljárásjog szabályai lehetővé teszik mind a rendes, mind a rendkívüli jogorvoslati kérelmek benyújtását abban az esetben, ha a konkrét ügyben eljáró személy nyelvhasználati joga sérül. Amennyiben az elégedetlen fél nem valósította meg anyanyelvhasználati jogát sem a másodfokú eljárásban, sem pedig a rendkívüli jogorvoslatok révén, alkotmányjogi panaszt nyújthat be a Szerb Köztársaság Alkotmánybíróságának.

Különálló helyet foglal el a nyelvhasználati jogok (mint emberi jogok) megvalósulásának felügyeletében az ombudsman. Szerbiában minden hatalmi szintnek saját ombudsmanja van, így a köztársasági közigazgatást az Alapvető Jogok Biztosa, a tartományi közigazgatást a Tartományi Ombudsman, míg a helyi közigazgatást az egyes önkormányzatokban megalapított ombudsmanok felügyelik. Azok a polgárok, akiknek a közigazgatás jogsértő tevékenysége által kisebbségi vagy emberi jogaik sérültek (beleértve anyanyelvhasználati jogukat is), panasszal fordulhatnak az ombudsman hivatalához. A nemzeti kisebbségeket ért hátrányos megkülönböztetés esetében az Egyenlő Bánásmód Biztosa is felkereshető.

A Magyar Nemzeti Tanácsot is felvértezi különböző jogosultságokkal a törvény, hogy általuk felügyelje a magyar nyelv hivatalos használatát. Ezek szerint a Magyar Nemzeti Tanács: kezdeményezi különleges jogszabályok és ideiglenes intézkedések meghozatalát, illetve módosítását és kibővítését azokon a területeken, amelyeken az önkormányzásra való jog megvalósul, mégpedig a nemzeti kisebbségekhez és a többséghez tartozó polgárok teljes egyenjogúságának elérése érdekében; panaszt emel az Alapvető Jogok Biztosánál, tartományi és helyi ombudsmannál és más illetékes szervnél, amikor úgy ítéli meg, hogy sérültek a nemzeti kisebbséghez tartozók vagy a teljes közösség alkotmánnyal és törvénnyel szavatolt jogai és szabadságai; intézkedéseket tesz és tevékenységet fejt ki a nemzeti kisebbségi nyelv és írás hivatalos használatának előmozdítása érdekében.

A formális felügyelet egyik jelentős formája még a nemzetközi megállapodásokkal szavatolt jogoknak nemzetközi szintű felügyelete. Ide sorolható a bírósági felügyelet még egy instanciája: az Európa Tanács strasbourgi székhelyű Emberi Jogok Európai Bírósága által gyakorolt felügyelet, amikor a hazai bírósági döntésekkel elégedetlen panasztevő kérelmével ehhez a bírósághoz fordul. Természetesen az Európa Tanács ellenőrző

tevékenysége nem merül ki a bírósági felügyeletben, sőt ugyanolyan jelentős, vagy a nyelvhasználat terén akár még jelentősebb is e nemzetközi szervezetnek *A regionális vagy kisebbségi nyelvek európai kartája* vagy a *Kisebbségvédelmi keretegyezmény* végrehajtása kapcsán végzett monitoringtevékenysége. Az emberi jogok védelmét ellenőrzi még számos további nemzetközi szervezet, köztük az ENSZ, vagy az Európai Unió.

A Magyar Köztársaság és Szerbia és Montenegró között a Magyar Köztársaságban élő szerb kisebbség és a Szerbia és Montenegróban élő magyar kisebbség jogainak védelméről szóló, Budapesten 2003. október 21-én aláírt egyezmény rendelkezéseinek értelmében Magyarország formálisan is jogosult ellenőrizni a Szerbiában élő magyarság jogérvényesítését, beleértve az anyanyelvhasználatot is, amit vagy közvetlenül, vagy pedig a Kormányközi Kisebbségi Vegyes Bizottságban való részvétel által végez igen aktívan.

Nagyon fontos szerepe van a sajtónak is – elsősorban a közszolgálati sajtónak: a közmédiának és a Magyar Nemzeti Tanács által alapított sajtónak – a magyar nyelv hivatalos használatának állandó felügyeletében. A sajtó ereje abban rejlik, hogy nagyon hatékonyan képes felhívni a közvélemény figyelmét egy-egy problémára, mulasztásra, s ezáltal egyben nyomást is képes gyakorolni az illetékes szervekre, hogy azok mihamarabb orvosolják a felmerülő problémákat.

Végül, de nem utolsósorban minden magyar nemzetiségű polgár kötelessége felügyelni a magyar nyelv hivatalos használatának megvalósulását a gyakorlatban. Ez az informális kötelesség felöleli az illetékes hivatalos szervek, a Magyar Nemzeti Tanács és az érdekelt szervezetek azonnali értesítését, amikor a nyelvhasználati jog megsérül egy-egy hivatalos feliraton vagy pedig eljárásban. Sok esetben túl kevés hangsúlyt kap a felügyeletnek ez a formája, közben annak hatékonysága éppen a „felügyelők”, azaz a felügyeletet végző polgárok számából, és nem az ő jogosultságaikból ered.

3.3.3. A magyar nyelv hivatalos használatának költségtérítése, támogatása

A magyar nyelv hivatalos használatának biztosítása a köztársasági, a tartományi és a helyi önkormányzati költségvetést terheli. Ezzel összhangban egyetlen polgárra sem háríthatók át a közigazgatási, bírósági, közjegyzői és más eljárások azon többletköltségei, melyek a hivatalos anyanyelvhasználatból erednek. Amennyiben ez bírósági fordító szolgáltatásainak igénybevételével jár, a fordító díja az eljáró szervet terheli. Azon közjegyzők sem fizethetik meg az általuk alkalmazott fordítói díjakat, akiknek székhelyén a magyar nyelv hivatalos használatban van.

Sajnos a gyakorlatban ez a kitétel nem valósul meg maradéktalanul. Így megtörténik, hogy a közhivatalnok vagy a polgár tájékoztatatlansága, az eljáró hivatalnok önkényes jogértelmezése – esetleg a költségvetési eszközök hiányából eredően – az anyanyelvhasználat (valós) költségeit az eljáró hivatalok az ügyfélre hárítják, aki vagy járatlansága, vagy pedig szükséghelyzetéből adódóan ezt magára vállalja. Az ilyen esetek élesen elválaszthatók azoktól, amelyekben a polgárok nem tájékoztatatlanságból vagy kényszerhelyzetükből adódóan, hanem épp önként, az eljárásuk meggyorsítása érdekében mondanak le

jogukról, és saját költségükön fordítatják le magyar dokumentumaikat, hogy ezek által hamarabb érjék el a kívánt eredményeket.

A nemzeti kisebbségek jogainak megvalósításáról szóló cselekvési terv 5.4. fejezetével összhangban a hivatalos nyelv- és íráshasználat érvényesítésére való jog előmozdítása érdekében pénzeszközöket szükséges biztosítani és odaítélni azoknak a helyi önkormányzatok területén működő szervezeteknek és szervezeteknek, amelyekben a magyar nyelv hivatalos használatban van. Az intézkedés végrehajtásához elkerülhetetlen a magyar nyelv érvényesítését ösztönző tevékenységek megnövelt százalékban történő finanszírozása, mégpedig pályázatok révén. Kívánatos a kiírt és megvalósított pályázatok számát növelni, míg a megítélt támogatások rendeltetésszerű felhasználását ellenőrizni.

3.3.4. A vajdasági magyar közösség anyanyelv és hivatalos nyelvhasználat iránti viszonya

Bármelyik közösség anyanyelv és hivatalos nyelvhasználat iránti viszonyának tudatos formálása döntő jelentőségű. Erre a tudatformálásra a vajdasági magyar közösségnek is nagy szüksége van: a nyelvi jogok színvonala alapján a beszélők között a jelenleginél jóval nagyobb presztízse lehetne a magyar nyelvnek. Nyelvi jogai ugyanis mindenkinek vannak, csak nem mindenki vesz róluk tudomást. Gyakran csak akkor döbbenünk rá valaminek a fontosságára, amikor hiányozni kezd. Jogaink jelentőségét is csak akkor érezzük át, ha sérelem ér bennünket, vagy valamilyen visszásságot tapasztalunk. Minél több pl. a kisebbségi hivatalos nyelvhasználót érő hétköznapi atrocitás, annál fontosabb a tudatosság, azaz mi az, amit valóban szabad és lehet anyanyelven elintézni, megoldani. Ezért fontos az a tudat, hogy anyanyelvünket gyakorlatilag bárhol használhatjuk, szóban és írásban, a magánéletben és a hivatalos kommunikációban is.

4. A VAJDASÁGI MAGYAR NYELV- ÉS ÍRÁSHASZNÁLAT STRATÉGIÁJÁNAK PRIORITÁSAI

Stratégiánk legfontosabb feladata felvázolni a vajdasági magyar hivatalos nyelv- és írás-használat irányait és az újabb jelenségeket, hogy a magyar nyelv művelése, megismertetése és jövőjének formálása szempontjából a legfontosabb tanulságokat és javaslatokat leszűr-hessük. A jövőre nézve ugyanis a legfontosabb teendők abból következnek, hogy a népességfogyást mindinkább felgyorsítja és visszafordíthatatlanná teheti a vajdasági magyarság-nak az elvándorlása és az anyaországba való beköltözése, és az a tapasztalat is, hogy nem elegendő a Magyarországon zajló folyamatokat figyelembe venni az egész magyar nyelv-közösség sorsa szempontjából, hiszen az egyik leglényegesebb stratégiai feladatunknak a nemzeti közösségünk fennmaradását célzó intézkedések kidolgozását tekintjük.

Ennek ellenére vagy épp ezért – a határtalanítás jegyében – anyanyelvi tervezésünk egyik alapja *A magyar nyelv jelene és jövője* című, a Tolcsvai Nagy Gábor szerkesztésében készült kötet⁵, amely a mai magyar nyelv állapotának rajza mellett a magyar nyelv tervezési, stratégiai kérdéseivel is foglalkozik, és összegző stratégiai áttekintést igyekszik adni. De munkánkat igazán az a megközelítési mód segítette, amely a nyelvet funkciójában, a társadalmi életben betöltött szerepében vizsgálja, és a kultúra részének tartja. Így lett fő útmutatónk a kiadvány hetedik fejezete⁶, amely a *Tervezés, (ön)értelmezés, fenntartás (A magyar nyelvstratégia lehetőségei és kötelességei)* alcímet kapta, és amelynek tudományos és szakmai alapvetéséből kiindulva állítottuk össze a megoldásra vonatkozó cselekvési tervet, megnevezve benne a tennivalókat, az intézkedési javaslatokat, az ehhez szükséges intézményrendszert, az anyagi forrásokat és az ellenőrzés folyamatát is.

Összegző, egyetemes, az ezredforduló utáni helyzetre vonatkozó nyelvtudományi nyelvstratégia ugyanis még csak most készül.⁷ A Nyelvtervezési Kutatóközpont, amely a Magyarságkutató Intézet keretében működik, a következő nyelvvvel kapcsolatos feladatok ellátását tűzte ki maga elé:

1. középtávú magyar nyelvstratégia kidolgozásának irányítása és felügyelete,
2. a magyar nyelv belső szerkezetének, sajátosságainak, működésének, a magyar kultúra egészével való összefüggésének kutatása és eredményének alkalmazása a köznevelésben,
3. nyelvtörténeti kutatások végzése, nyelvi adattárak fejlesztésének ösztönzése,
4. a nyelvszerkezeti és a nyelvhasználati kutatások terén a különböző szaknyelvek, terminológiák tudatos fejlesztésének koordinálása, a határon túli és az anyaországi

⁵ Vö. Tolcsvai Nagy 2017.

⁶ In uo. 487–507.

⁷ Vö. A Nyelvtervezési Kutatóközpont fő feladata. [2020. 04. 02.]
<https://mki.gov.hu/hu/kutatas/nyelvtervezesi-kutato kozpont>

magyar nyelvű terminológia összehasonlító kutatása, összehasonlító terminológiai szótárak összeállítása,

5. szakértői állásfoglalások készítése nyelvpolitikai kérdésekben a közigazgatás és a közmédia részére,
6. a magyar nyelvi tankönyvprogram fejlesztésében való részvétel, nyelvészeti szakmai alapjainak kidolgozása, különösen a gyermekbarát, az otthonról hozott anyanyelvi készségeket fejlesztő általános iskolai nyelvtankönyvek szakmai alapvetése kidolgozásának összehangolása a magyar kultúra egészével,
7. a magyar szórványok, magyar nyelvjárások, rétegnyelvek, határon túli nyelvváltozatok, kisebbségben élő nyelvrokon népek helyzetének vizsgálata,
8. a magyar nyelvi értékvesztéssel szemben irányelvek kidolgozása a Magyar Kormány számára,
9. szakmai és nemzetközi kerekasztal-megbeszélések, nyári kurzusok és – kiemelten határon túli magyaroknak – nyári egyetemek szervezése, nyelvi kulturális napok társszervezése az adott feladathoz szükséges körben, együttműködve az illetékes hazai és Kárpát-medencei szervekkel, szervezetekkel, felsőoktatási intézményekkel,
10. a magyar nyelv digitális, hálózati térben való fennmaradásával összefüggő kutatások szervezése,
11. a fordítás, a többnyelvűség és az ezzel összefüggő lokalizációs tevékenységgel kapcsolatos programok tanulmányozása, ösztönzése, kidolgozása,
12. a nyelvművelő tevékenység ösztönzése.

A felsorolt feladatok közül az egyik legfontosabb a középtávú magyar nyelvstratégia kidolgozása, hiszen egy ilyen dokumentumnak a végső célja nem lehet más, mint a magyar nyelv biztos fennmaradása az információs térben. Ennek alapfeltétele a magyar nyelvű közösségek zavartalan reprodukciója, gazdasági és kulturális gyarapodása és erősödése, a nemzeti és nyelvi azonosságtudat növekedése. Ezeknek a feltételeknek a megteremtése a felnövekvő nemzedék számára a magas szintű anyanyelvi kulcsképeségek és -készségek biztosításával alapozható meg.

A magyar nyelvstratégia alapelve a magyar nyelv tekintélyének és befolyásának emelése, valamint a magyar kultúrának és gondolkodásmódnak a nyelven keresztül történő közvetítése határon innen és túl – növelve egyfelől az ismeretszerzés és a készségek, képességek elérésének hatékonyságát, másfelől pedig a magyar nemzethez tartozók egységét. A megfelelő színvonalú tudás, ismeretrendszer növeli a versenyképességet is, a kedvező nemzetkép, valamint a nyelv- és kultúraalapú kapcsolatok pedig hosszú távon gazdasági hasznot eredményező együttműködéseknek hívnak életre. Ebben a folyamatban kiemelkedő szerepet játszik a fiatalság mint a nyelvi-kulturális örökség továbbvivője és

a gazdaság előremozdítója. Így minden stratégiai feladat alapkérdése az, hogy megoldása miképp hat a felnövekvő nemzedékre.

Anyanyelvünk fennmaradása leginkább a határon túli beszélőközösségek körében van veszélyben, így a vajdasági magyar beszélőközösség fennmaradására is csakis a régió nyelveinek, kultúráinak, nemzeteinek a tanulmányozásával lehet bármilyen stratégiát alkotni. A Magyar Nemzeti Tanács stratégiai feladata a Vajdaságban működő nyelvtudományi műhelyek, oktatási és kutatási központok támogatása, munkájuknak az ösztönzése, hisz épp ezek az intézmények és közösségek tudnak tudományos alapot nyújtani a kisebbségi helyzetben lévő vajdasági magyarság fennmaradását célzó nyelvstratégiai gondolkodásnak.

4.1. Nyelv és közösség

Cél: A magyar nyelv hosszú távú fennmaradása a Vajdaságban

Cél: A magyar nyelv autonómiájának megőrzése, valamint specifikumainak, potenciáljának, teljesítményének fenntartása és növelése

A nyelvet a mindenkori beszélők szempontjából lehet meghatározni, míg használatának tervezését ezeknek a beszélőknek a közösségei szabják meg. Ezért lehet egy jól kidolgozott nyelvhasználati stratégia alkalmas arra, hogy megfelelő válaszokat adjon egy-egy közösségnek a kivételesen gyors kulturális átalakulás és szétkülönbözés keltette bizonytalanságokra és feszültségekre.

Helyzetértékelés

A nyelv akkor él igazán, ha mélyen élnek benne és állandóan élnek vele a nyelvhasználók, hiszen a nyelv és a nyelvhasználat a hovatartozásnak, a közösségnek a legerősebb tényezője is egyben. A digitális kommunikációs kultúra gyors elterjedését azonban nehéz követnie mind a nyelvnek, mind a társadalomnak és kultúrájának, mind pedig az értelmezésnek. A tömeges információáramlás nem feltétlenül jár többletinformációval. A több kommunikáció nem jelent automatikusan több békét, hanem több konfliktust – személyek és közösségek között egyaránt. Például a médiából rendszertelen foszlányok, ismerettörések áradnak felénk. Ami információ eljut hozzánk, az sokszor csak a szövegösszefüggésekből, körülményekből kiragadott igazságtörmelékek, mondatok és mondattörések özöne. Közben pedig az összefüggések lényegtelenre nyomorodnak. Beszédünk rendezetlensége a rendezetlen tudatállapot, a rendezetlen gondolkodás megnyilvánulása. Ezzel szemben a rendezett beszéd, a szabatos fogalmazás az egyén alapvető életkormányzási eszköze, sikerének és vélhetően boldogulásának is meghatározó tényezője – és nem utolsósorban Babits Mihály szavai szerint – kulturális örökségvédelmi kérdés is.

Célok

A 19. században a magyar nemzetpolitika egyik legfőbb feladata a külföldi magyar közösségek – egyben mint nyelvi közösségek – fennmaradásának és gyarapodásának elősegítése az összmagyar nemzet felemelkedése érdekében.

Javasolt intézkedések

1. intézkedés	A vajdasági magyar nyelv és közösség megőrzése az egyéni és közösségi nyelvi jogok érvényesítésével, az anyanyelvű oktatás és az anyanyelven történő boldogulás előmozdításával
Indoklás	Tájainkon a magyar nyelv és nyelvközösség legfontosabb stratégiai kérdése a nyelvi jogok szerbiai helyzetén kívül a népességfogyás. Nyelvközösségünk lélekszámban való zsugorodása baljós, de tény az is, hogy ez a probléma elsősorban nem nyelvi jellegű. Nyelvközösségünknek hosszú távú fennmaradása érdekében szüksége van önreflexióra, a saját működésre történő visszakérdezésre és az ebből eredő értékelés és tervezés feltételeinek a megteremtésére, illetve fenntartására. Fontos, hogy ezek

	a műveletek részben spontánul folyamatosan megtörténjenek a mindennapi nyelvkritika kereteiben.
Feladatok	<ol style="list-style-type: none"> 1. Az egyéni és nyelvi jogok hatékony érvényesítése Szerbiában. 2. A vajdasági magyar nyelvű nevelés és oktatás valamennyi szintjének megőrzése, lehetőségeinek kiszélesítése. 3. Az anyanyelv használata az élet minden területén úgy érvényesüljön, hogy az otthonosság és szülőföldön való boldogulás esélyének érzését, továbbá a családhoz és közösséghez való ragaszkodást erősítse. 4. A Kárpát-medencei közoktatásban az anyanyelvi nevelés egységes rendszerben való korszerűsítése a közös azonosságtudat erősítésének eszközével. 5. A felsőoktatásban az óvodapedagógusok és a tanítók, továbbá az anyanyelvtanárok, a magyart idegen nyelvként tanító tanárok képzésének fejlesztése. 6. A terminológiát magyar nyelven oktató lektorátusok létrehozásának támogatása mind az állami, mind pedig a magánügytemeken. 7. A minőségi nyelvi eszközök növelése.
Célcsoport	A magyar nyelvet beszélők közössége.
Elvárt eredmények, hatások	A magyarul tanuló gyermekek létszámának növekedése; a magyar közösségek megerősödése, nyelvi terük szűkülésének megállítása, majd fokozatos bővülése; a következő nemzedék nyelvhasználati forrásainak és ezen keresztül gondolkodási eszköztárának gazdagodása; a versenyképes tudás megszerzésének lehetősége és az eredményes gazdasági kapcsolatok kialakítása.
Indikátorok	Gyermek-, diák- és hallgatói létszám, fejlesztések száma, magyar nyelvi imázsépítés, nyelvhasználati élményszint.
Határidő	Folyamatos.
További partnerek	A köznevelés és a közoktatás, valamint a felsőfokú képzés intézményei és szakemberei; a kulturális, az egyházi és a közösségi élet szervezői, közreműködői és éltetői.

2. intézkedés	A nemzeti összetartozás és azonosságtudat erősítése a nyelvi-kulturális örökség megőrzésén és fejlesztésén keresztül
Indoklás	<p>A nyelvpolitikában a nemzeti összetartozás, a nemzeti-nyelvi azonosságtudat erősítése az anyanyelvi nevelés és magyar nyelvű oktatás, szakoktatás fejlesztésének ösztönzésével érhető el.</p> <p>Kiemelt jelentőségűek az élményszerű találkozások az anyanyelvvel, aminek megjelenése a nyelvtanulásban különösen fontos: online, interaktív magyar nyelvoktató programmal a magyart mint a környezet nyelvét tanulók számára helyenként a szórványban is, illetőleg magas szintű, specializált nyelvváltozatok, szaknyelvek, különféle rétegnyelvek és speciális használati sajátosságaik tanítása a magyart anyanyelvként beszélő kisebbségek számára.</p>
Feladatok	<ol style="list-style-type: none"> 1. Minél több élményszerű találkozás az anyanyelvvel.

	2. Nyári nyelvi táborok, nyelvi-kulturális találkozók szervezése a magyar nyelvű köz- és felsőoktatás intézményeivel, valamint oktatási-kulturális civil szervezetekkel együttműködésben.
Célcsoport	A vajdasági magyar fiatalok minden korosztálya – tanítók, óvodapedagógusok, anyanyelvtanárok és egyetemi hallgatók bevonásával.
Elvárt eredmények, hatások	Az asszimiláció megállítása, a magyar közösségek gyarapodása és erősödése.
Indikátorok	Résztevők száma, tartózkodási idő, élményszint, fenntarthatóság.
Határidő	Folyamatos.
További partnerek	A különféle nemzetstratégiai szervek és anyanyelvpoló szervezetek; VIFÓ, VaMaDISz, VMSZ IF, pedagógus- és oktatási szervezetek, diáksegélyezők.

3. intézkedés	A vajdasági magyar oktatás, a nyelvi-kulturális örökségvédelem és a hagyományéltetés szakmai, erkölcsi és anyagi támogatása
Indoklás	A nyelvi-kulturális örökség megőrzésén és fejlesztésén keresztül erősíthető a nemzeti összetartozás és azonosságtudat. A művészetek, különös tekintettel a verbális művészetekre, amellyel a kultúrák kialakulásának kezdete óta az emberi megismerés legfontosabb továbbörökítői az egymásra következő nemzedékek között. A népmesék, a népdalok kulturális hagyományaink olyan hordozói és őrzői, amelyek az anyanyelven keresztül maradnak elérhetőek a következő nemzedékek számára. Az anyanyelv és az élőbeszéd mint az értékek és a tudás hordozói a társadalom nélkülözhetetlen tényezői és az élő kulturális örökség továbbítói. Kifejezőképességük gyakran rendkívül sajátos és kifinomult megkülönböztetéseket továbbít.
Feladatok	<ol style="list-style-type: none"> 1. Tantervi szintű program kidolgozása: tematikus kirándulásokra, művészeti előadásokra és a tanórák rendjébe illeszthető tevékenységekre korcsoportonként. 2. A vajdasági magyar oktatás, a nyelvi-kulturális örökségvédelem és a hagyományápolás szakmai, erkölcsi és anyagi támogatása. 3. A verbális művészetek hagyományőrzésének ösztönzése. 4. Az igényes nyelvhasználat fejlesztése az iskolai, anyanyelvi nevelésben, valamint a közéleti publicisztikában és a médiában egyaránt.
Célcsoport	A közoktatás és köznevelés résztvevői.
Elvárt eredmények, hatások	Az identitástudat erősödése, új célcsoportok megjelenése közösségeink életében és a turizmus területén.
Indikátorok	Közösségépítés, fenntarthatóság, kulturális örökség és hagyományvilág megőrzése.
Határidő	Folyamatos.
További partnerek	VMMI, VMMSZ, VM4K, a különféle nemzetstratégiai szervek és anyanyelvpoló szervezetek; ifjúsági, pedagógus- és oktatási szervezetek, diáksegélyezők; kulturális intézmények és szervezetek, VPI, MTTK, KLMNV.

4. intézkedés	A nyelvi, kulturális, oktatási, gazdasági pozíciók erősítése a városokban
Indoklás	A magyar közösség pozícióinak erősítése kiemelten fontos a városokban, ahol a kulturális asszimiláció és a nyelvcsere folyamatai erőteljesebben vannak jelen, aminek következtében a magyar nyelv hivatalos használatának szinterei is szűkülnek. Elsősorban a vajdasági magyar gazdaságfejlesztés terén bekövetkezett változások eredményeinek és innovatív stratégiai elemeinek honosítására mutatkozik igény. A helyi magyar vállalkozások integrációjának erősítése kiemelten szükséges, ennek érdekében ki kell építeni a vállalkozásfejlesztést és valós gazdasági kooperációt ösztönző intézményrendszert, biztosítani kell a magyar vállalatok információellátását, képességfejlesztését, illetve ösztönözni kell a magyar vállalkozások inkubátor és klaszterhálózatát. A közösség versenyképességének bővítéséhez elengedhetetlen az internetalapú platformok és a nyílt innovációs rendszerek kihasználása, valamint a könnyen elérhető magas színvonalú, anyanyelven történő oktatás. Továbbá, a kultúra és a kulturális örökségvédelem terén olyan profilt, imázst kell kialakítani, amely a világ bármely pontján mindenki számára egyazon jelentéssel és minőséggel bír. Ennek megfelelő közvetítő felülete, intézményi kerete a magyar kulturális intézetek hálózata.
Feladatok	<ol style="list-style-type: none"> 1. Könnyen elérhető, magas színvonalú, vonzó magyar tannyelvű oktatási-nevelési intézmények további fejlesztése, esetleg újak létesítése. 2. A Magyar Nemzeti Tanács napközis és iskolabusz-programjának bővítése és fejlesztése akár új mikrobuszok vásárlásával is. 3. A vajdasági magyar nyelvű felsőoktatás további kiterjesztése magyarországi felsőoktatási intézmények kihelyezett képzéseivel és azoknak a hazai jogrendhez való összehangolásával, esetleg egy új konzultációs központ létrehozása Újvidéken. 4. Vállalkozásfejlesztést ösztönző városi intézményrendszer kiépítése, a magyar vállalkozások információellátása, képességfejlesztése. 5. A magyar kultúra és a kulturálisörökség-védelem terén sajátos profil, imázs kialakítása.
Célcsoport	A városokban élő magyar közösségek tagjai, piaci szereplők.
Elvárt eredmények, hatások	Hatékonyabb örökségvédelem, hatékonyabb marketing, széles körű oktatás, közösségépítés, fenntarthatóság, kulturális örökség és hagyományvilág megőrzése.
Indikátorok	Bevétel, nyereség, közösségi részvétel, fenntarthatóság.
Határidő	Folyamatos.
További partnerek	VMMI, VMMSZ, VM4K, a különféle nemzetstratégiai szervek és anyanyelvű szervezettek; ifjúsági, pedagógus- és oktatási szervezettek, diáksegélyezők; kulturális intézmények és szervezettek; Prosperitati Alapítvány.

5. intézkedés	Az anyanyelven való tájékoztatás szakmai, erkölcsi és anyagi támogatása
Indoklás	A vajdasági magyar nemzeti közösség kulturális autonómiát élvez, ami az anyanyelven történő tájékoztatás jogát is magába foglalja. Mivel

	Vajdaság az etnikumok számát tekintve Szerbia, de Európa legszínesebb régiója is, különös figyelmet kell fordítani e jogok gyakorlásának lehetővé tételére. Az anyanyelven való információcsere, illetve tájékoztatás ugyanis nyelvközösségünk hosszú távú fennmaradásának egyik feltétele. A Vajdaságban fellelhető nyelvek ápolása már kisgyermekkorban megkezdődik, ezért különösen fontos a tájékoztatás, a médiumok anyanyelvi szintjének minőségi ellenőrzése.
Feladatok	<ol style="list-style-type: none"> 1. A nemzeti kisebbségek anyanyelven történő tájékoztatásának anyagi támogatása, illetve annak folyamatos növelése. 2. A médiumokban dolgozók folyamatos nyelvismeretének fejlesztése. 3. Rendszeres továbbképzések szervezése. 4. A Kárpát-medencei tájékoztatásban az anyanyelvű információcsere műszaki fejlesztése. 5. Minőségi eszközök növelése, tapasztalatmegosztás.
Célcsoport	A magyar nyelvet beszélők közössége.
Elvárt eredmények, hatások	A magyar közösség megerősítése, az anyanyelvhasználati készség szint növelése, a fiatal nemzedék nyelvhasználati forrásainak gazdagodása, az anyanyelven történő gondolkodás fejlesztése.
Indikátorok	A magyar nyelven való kommunikáció elsajátítása, hatékonyabbá válása, lényeges társadalmi ismeretek anyanyelven való elsajátítása.
Határidő	Folyamatos.
További partnerek	PRTV, SZMR, VRTV, VMŰE.

4.2. Állam és állampolgár

Cél: A magyar nyelv fenntartása az összes használati, funkcionális területen

A kommunikáció általános funkciói jelentős mértékben átalakultak és bővültek. A nyelvi tevékenység meghaladja a hagyományos „információcsere” aktusát: a közösségi, társas cselekedetek talán legfontosabb tényezőjévé lett, amelynek során nem pusztán valaminek a közlése történik meg, hanem a társas cselekvés létrejötte, keretének módja (a beszédhelyzet minősége), a szándékok és elvárások egyezkedéses nyelvi művelete, a világ fogalmi megalkotása és leképezése és a beszélők önazonosítása meghatározó összetevő.

A magyar nyelv és nyelvközösség a Vajdaságban is önfenntartó rendszer. Ez az önmegújító képesség akkor érvényesül, ha a rendszert nem érik (egyáltalán vagy jelentős mértékben) erőszakos külső hatások, amelyek kívülről és szervesen módosítják vagy rombolják élő hálózatát. Az erőszakos külső hatások napjainkban mérsékeltek mondhatók, ám a kisebbségi léthelyzet korlátai, valamint az Európai Unió nyelvi sokféleségére válaszul megfogalmazódó homogenizáló elképzelések a „kisebb” nyelvek fölöslegességéről fenyegető jelek.

Helyzetértékelés

Mikor versenyképes egy nyelv? Akkor, ha magas teljesítőképességű. S mikor magas teljesítőképességű? Akkor, ha a társadalmi és a magánélet minden területének valamennyi aktuális nyelvhasználati szükségletét képes zökkenőmentesen kielégíteni. A nyelvi versenyképesség mindig valamely konkrét nyelvhez kötötten értelmezhető, s elsősorban az anyanyelvvel kapcsolatban merül föl. Az anyanyelvi versenyképesség egy adott nyelvnek a többi nyelvhez viszonyított azon képességét, adottságát jelenti, amely alkalmassá teszi az anyanyelvet a nyelvek közötti versenyben való sikeres helytállásra.

Ma kettős a feladat: megtartani az anyanyelv versenyképességét és elősegíteni a magyar nyelvben való megmaradást. Az előbbi elsősorban az általános globalizálódás és a tudományok, szakmák művelésére is kiható következmények miatt, az utóbbi a kisebbségi létből következő hátrányok miatt megkerülhetetlen.

A magyar nyelv főként a helyi közigazgatásban, és ott is leginkább az élőbeszédben használatos. A fordítások megszervezése, finanszírozása nehézkes, ezért az írásos hivatalos szövegek minősége sem mindig megfelelő. Általános gátló tényező, hogy az ügyfelek vagy nem ismerik (nyelvi) jogaikat, vagy félnek az alkalmazásuktól, de rontja a helyzetet az is, hogy nem jellemző az egységes magyar nyelvű közigazgatási terminológia, a szakkifejezések ismeretében is hiányosság mutatkozik, de a magyar nyelvű formanyomtatványok és iratminták is sok helyütt hiányoznak.

Mindennek az a következménye, hogy az anyaország határain túl beszélt magyar nyelvváltozatoknak éppen azok az aspektusai nem tudnak a saját belső törvényszerűségeik szerint szerves módon fejlődni (tudományos nyelv, szakmai nyelvek, hivatalos nyelv stb.), amelyek biztosíthatnák a nyelv biztos fennmaradását a családon, baráti körön túl is.

A magyar nyelv külhoni nyelvváltozatainak fent említett aspektusait csak mesterségesen lehet fejleszteni, többek között szótárakkal, terminológiákkal, szövegtípusmodellekkel, valamint oktatással és nyelvgyakorlási lehetőségekkel. A Magyar Nemzeti Tanács az erre vonatkozó kutatás, fejlesztés és oktatás összehangolását végezheti eredménnyel, valamint vonzó nyelvgyakorlási lehetőségek kidolgozásával, megszervezésével segítheti az anyanyelvi beszélők motiválását.

Célok

Annak érdekében, hogy a magyar nyelv társadalmilag felértékelődjön Szerbiában, hogy a magyar közösség tagjait anyanyelvhasználatukra bátorítsuk, hogy a szerb lakosság magyar nyelvvel szembeni elutasítását csökkentjük, és hogy a magyar kultúra és közösség láthatóvá váljon a nyilvánosság számára, nyelvi jogainkat kihasználjuk, anyanyelvi kommunikációnk általános funkcióit jelentős mértékben át kell alakítanunk és bővítenünk kell. A nyelvi tevékenység ugyanis meghaladja a hagyományos „információcsere” aktsát: a közösségi, társas cselekedetek talán legfontosabb tényezőjévé lett, amelynek során nem pusztán valaminek a közlése történik meg, hanem a társas cselekvés létrejötté, keretének módja (a beszédhelyzet minősége), a szándékok és elvárások egyezkedéses nyelvi művelete, a világ fogalmi megalkotása és leképezése és a beszélők önazonosítása.

Javasolt intézkedések

1. intézkedés	A már meglévő jogszabályoknak a hatóságok részéről való hatékonyabb alkalmazása
Indoklás	Szerbia alkotmánya alapelvei közé sorolja a kisebbségi nyelvek hivatalos használatának lehetőségét, míg különtörvény részletezi annak feltételeit, módját. A jogszabályi háttér ismerete és gyakorlati alkalmazása a mostaninál jóval nagyobb hatékonyságot igényel a hatóságok részéről. A helyzetet csak bonyolítja az ország központi és tartományi hatalomra, valamint helyi önkormányzatokra való tagoltsága, amit pedig tovább nehezít a hatalmi szintek közötti hatáskörmegosztás összetettsége. Ami az előírások összehangolását illeti, egyrészt terminológiaiilag kell összehangolni a régit az újjal, a tartományit a köztársasággal, és olyan irányba módosítani a jogszabályokat, hogy egyértelmű utasításokat, jogokat és kötelezettségeket tartalmazzanak nem adva lehetőséget a különböző – gyakran a nemzeti kisebbségek kárára történő – jogszabálytolmácsolásnak; másrészt viszont magukat a tartalmi elemeket kell egy-egyesíteni, hiszen vannak olyan jogszabályok, amelyek épp a kisebbségi nyelvhasználatra vonatkozóan nincsenek egymással összhangban.
Feladatok	<ol style="list-style-type: none"> 1. Szemináriumok nyelvi jogokról közhivatalnokok részére. 2. Fordítói és jogi-szaknyelvi szemináriumok szervezése joghallgatók, önkormányzati fordítók részére. 3. Szórálapok összeállítása a nyelvi jogokról. 4. A kisebbségi nyelvhasználatot tudatosító programok akkreditáltatása és beiktatása a Nemzeti Közigazgatási Akadémia alap- és speciális képzései sorába. 5. A hivatalos nyelvhasználathoz szükséges anyanyelvi kompetencia, fogalmazási tapasztalat és lexikális ismeret elsajátítása egy magyar nyelvű online ügyintézési

	<p>útmutató elkészítésével. Az online felületen a törvényszövegek megjelentetése magyarul és szerbül: a két szöveg között sorszinkronizáltan lehessen váltani, ami azért is hasznos, mivel a vajdasági magyar felhasználókat gyakorlatilag meg kell tanítani még az alapvető magyar jogi szakterminológiára is. A magyar jogi és közigazgatási kifejezések megértéséhez, elsajátításához hasznos lehet a mindennapi életből már megismert szerb nyelvű kifejezéssel történő beazonosítás.</p> <p>6. A helyi önkormányzatok anyakönyvezési gyakorlatában a törvénnyel összhangban a családi és utónevek bejegyzése az adott nemzetiségi nyelven magától értetődő eljárás legyen:</p> <ul style="list-style-type: none"> • az anyakönyvvezetők és helyetteseik képzése a családi és utónevek adott nemzetiségi nyelven való bejegyzésének elsajátítása és/vagy jobb megismerése végett, • a családi és utónevek adott nemzetiségi nyelven való bejegyzésének hatékony felügyelete, • a nemzeti kisebbségek hivatalos nyelv- és íráshasználatának kiterjesztése végett felmerülő többletköltségek pótlása köztársasági, tartományi és helyi önkormányzati költségvetési, valamint pályázati forrásból. <p>7. A honlap része lenne a <i>Srpsko–mađarski rečnik pravnih i upravnih termina</i> és a <i>Magyar–szerb jogi és közigazgatási szótár</i>, amelyek az újdéki Forum Könyvkiadó Intézet gondozásában jelentek meg 2011-, illetve 2012-ben Orosz János szerkesztésében.</p> <p>8. Három fő (állampolgári, gazdasági és közigazgatási) területre készülne el a hivatali ügyintézésre vonatkozó tájékoztató útmutató, mégpedig a Portal eUprava Republike Srbije [Szerb Köztársasági eKözigazgatás Portál] című weboldal rendszerezése alapján.</p>
Célcsoport	Szerbia minden magyar állampolgára, de mindenekelőtt az állampolgári kisebbségi jogok érvényesítését óhajtó kommunikáció résztvevői, akár magyarok, akár nem; azon önkormányzatok területén dolgozó közhivatalnokok, amelyekben a magyar nyelv hivatalos használatban van.
Elvárt eredmények, hatások	Az alapvető magyar jogi terminológia elsajátítása, a jogszabályoknak a hatóságok részéről való hatékonyabb alkalmazása, öntudatosabb jogérvényesítés; a hagyományokra és a speciális helyzetekre támaszkodó, relatív magyar nyelvi önállóságot felmutató és mégis összetartozó nyelvi közösségek életben tartása, öntudatának és önbizalmának megerősítése; egy-egy a csoporttudatnak, az egyén identitásának szerves részét képező nyelv anyanyelven belüli változatának éltetése.
Indikátorok	A magyar nyelven folyó ügyintézés felgyorsulása, hatékonyabbá válása, a közösségi részvétel megnövekedése.
Határidő	Folyamatos.
További partnerek	AJB, TOJKNKNT, helyi önkormányzatok, közszolgálati szervek és szervezetek, VMJE, VMMI.

2. intézkedés	A vajdasági magyar közösség anyanyelv és hivatalos nyelvhasználat iránti viszonyának javítása
Indoklás	<p>A nyelvhasználatot érintő törvénysértéseknek vannak olyan típusai is, amelyek csak az ügyfelek magyar nyelven kezdeményezett hivatali kommunikációja esetén válnak nyilvánvalóvá. A magyar nyelv használatának biztosítását a törvény számos esetben ugyanis az ügyfél kezdeményezésétől teszi függővé, vagyis a hivatal akkor köteles a magyar nyelv használatát biztosítani, ha erre az ügyfél igényét fejezi ki.</p> <p>Ennek eléréséért célunk:</p> <ul style="list-style-type: none"> • a hivatalos magyar nyelv- és íráshasználat erősítése, • a magyar nyelvhasználók segítése abban, hogy kezdeményezzék a magyar nyelvű hivatali kommunikációt, • a magyar ügyfelek kezdeményezően lépjenek fel és igényeljék a magyar nyelv használatát, amikor erre a törvény lehetőséget ad, • a hivatalos nyelv- és íráshasználatához szükséges nyelvi kompetenciának, a hivatali beadványok megfogalmazásához szükséges tapasztalatnak és lexikális ismeretnek a gyakorlati életben való elsajátítása és alkalmazása, • a magyar nyelvű ügyintézési útmutatóban tájékozódó ügyfelek észrevétlenül és természetes szöveggörnyezetben szerezzék meg a magyar nyelvű ügyintézéshez szükséges nyelvi kompetenciát, • a Vajdaság településeivel kapcsolatos magyar vonatkozású információk eljuttatása a felhasználóknak ezzel erősítve magyar identitásukat, a tudatosság természetesen nem elegendő csak a nyelvet használni kívánó polgár oldaláról, hanem a közhivatalnokok részéről is.
Feladatok	<ol style="list-style-type: none"> 1. A magyar hivatalos nyelvhasználat népszerűsítése médiareklámok, valamint a hivatalos nyelvhasználatról szóló társadalmi célú felhívások révén a magyar nyelvű írott és elektronikus médiában. 2. A tudatos nyelvhasználattal kapcsolatos követendő példák bemutatása és népszerűsítése. 3. Jogismereti konferenciák támogatása. 4. A magyar nyelv hivatalos használatának népszerűsítése a fiatalok körében. 5. A Magyar Nemzeti Tanács és a Középiskolások Művészeti Vetélkedője közötti együttműködés folytatása. 6. A szerbül anyakönyvezett nevek magyar helyesírással való beírási költségeinek megtérítése elnevezésű projektum lebonyolítása. 7. A vajdasági magyar nyelv sajtóságainak megőrzését ösztönző kutatások, pályázatok, vetélkedők, projektek támogatása.
Célcsoport	A vajdasági magyar nemzeti közösség, azok közül is kiemelt csoportot képeznek a fiatalok, valamint a média.
Elvárt eredmények, hatások	Az anyanyelvhasználati tudatosság növelése, a hivatalos nyelvhasználati igények mindennaposá válása, a fiatalok kétnyelvű kommunikációjának kiszélesítése.
Indikátorok	Az anyanyelven lebonyolított hivatalos kommunikáció száma, a médiareklámok és társadalmi felhívások száma, a KMV pályázóinak száma.
Határidő	Folyamatos.
További partnerek	PRTV, SZMR, VRTV, Magyar Szó, Hét Nap, KMV.

3. intézkedés	A magyar nyelv minden szintű használatának kiterjesztése a nyilvánosság minden területén
Indoklás	<p>A magyar nyelv helyzetéről, szerepéről, használatáról alkotott normalitásképünk az, ami a hétköznapok nyelvhasználatával kapcsolatos társadalmi reflexeinket és közszereplőink ez irányú magatartását meghatározza, és végül életre hívja a nyilvános terekben tapasztalható nyelvi környezetet. Ugyanakkor maga a nyelvi környezet is visszahat a nyelvi reflexeink mögött álló normalitásképünkre. Épp ezért nehezen fogadható el, hogy a tömbben élő magyar közösségek vagy legfontosabb szellemi központjaink (Szabadka, Újvidék, Zombor) nyelvi reflexeit és politikai döntéseit is gyakran az önkéntes lemondás jellemzi még a többségi nemzet által nem befolyásolt szituációkban is.</p> <p>Meggyőződésünk ugyanis, hogy a magyar nyelv nyilvános használata számos térben, kontextusban és módon megvalósulhat. Ilyenek például:</p> <ul style="list-style-type: none"> • a szimbolikus fontossággal bíró feliratok (például: intézménynevek, közintézmények külső és belső feliratai, helységnevek, utcanevek, közérdekű feliratok, folyónevek, szobor- és emlékműfeliratok, nagy méretű feliratok stb.), • a nagyon gyakran használt feliratok, feliratozások, szövegek (például: poroltó, menekülési útvonal, parkolóhely, buszjegy, nyitvatartás, kijárat-bejárat feliratok, különböző jegykibocsátó automaták felhasználói felületei, veszélyjelző táblák, termékeliratok, védőmaszk-használatra figyelmeztető feliratok stb.), • nagy társadalmi elismertségnek örvendő személyek nyilvános felszólalásai (például: politikai, egyházi és intézményi előljárók, celebek, tanárok, sokak által elismert sikereket felmutató egyének stb.), • nagy érdeklődésre számot tartó események (például: nemzetközi, országos és regionális vásárok, nagyrendezvények, karácsonyi és egyéb vallási események, egyházmegyei és helyi templombúcsúk, falunapok, fesztiválok, fontos sportesemények, egyéb nagy látogatottságnak örvendő események), • reklámok, kirakatok (például: az utcára néző, az utcakép részét képező feliratok, reklámok, menük stb.), • a kulturálisan érzékeny marketing, amely esetünkben a vajdasági magyarság anyanyelvét, identitását, illetve hagyományait veszi figyelembe a termékek és szolgáltatások értékesítése során.
Feladatok	<ol style="list-style-type: none"> 1. Helyi anyanyelvhasználati koncepciók kidolgozásának erkölcsi, szakmai és pénzügyi támogatása. 2. Párbeszéd és közvita kezdeményezése magyar közösségünk szereplői között nyelvi környezetünk megújítása végett. <p>Ezért feladatunk:</p> <ul style="list-style-type: none"> • feltárni a magyar nyelv nyilvános használatának azon lehetőségeit, amelyekhez nem szükséges a szerb fél együttműködése, ugyanakkor amelyek elmulasztásáért vagy sikeres kihasználásáért teljes felelősséggel tartoznak a magyar nemzeti közösség különböző szereplői, • a Magyar Nemzeti Tanács tevékenységébe beépíteni a közigazgatási kommunikáció, a névtan és a szaknyelvek kutatási eredményeinek összegyűjtését, az erre vonatkozó álláspontok összegzését,

	<ul style="list-style-type: none"> • egy-egy szabadkai, újvidéki, nagybecskereki és zombori, valamint egy Tisza menti anyanyelvhasználati koncepció kidolgozásának fontossága az alábbi szempontok szerint: <ul style="list-style-type: none"> ○ a magyar nyelv nyilvános használatának legfontosabb terei, kontextusai, ○ a magyar nyelv nyilvános használatának társadalmi következményei, ○ a magyar nyelvhasználatra befolyást gyakorló legfontosabb szereplők és lehetőségeik a magyar nyelvhasználat kiterjesztésére. <p>3. A kulturálisan érzékeny, az anyanyelvhasználatot támogató marketing népszerűsítése és mozgalommá fejlesztése.</p> <p>4. Azoknak a vállalkozóknak és kereskedelmi láncoknak a népszerűsítése, amelyek mindenkit szívesen kiszolgálják anyanyelvén, és amelyek figyelembe veszik eltérő kultúrájú vidékek eltérő vásárlási igényeit.</p>
Célcsoport	Többen élő magyar közösségeink vagy legfontosabb szellemi központjaink magyarsága; politikai, egyházi és intézményi elöljárók, celebek, tanárok, sokak által elismert sikereket felmutató egyének stb.; magyar és/vagy kiemelt jelentőségű intézmények, szervezetek és rendezvények vezetői, illetve szervezői.
Elvárt eredmények, hatások	A magyar nyelvhasználatról alkotott normalitásképünk és az ezzel kölcsönhatásban lévő nyelvi környezetünk megújítása; a magyar nyelv nyilvános használatának azon lehetőségeit feltárni, amelyekhez nem szükséges a szerb fél együttműködése, amelyek elmulasztásáért vagy sikeres kihasználásáért ugyanakkor teljes felelősséggel tartoznak a magyar társadalom különböző szereplői; a feltárt lehetőségek anyanyelvűsítése; olyan közösségi mozgalom elindítása és támogatása, amely a bolti eladói hozzáállást változtatja meg a gyakorlati többnyelvűség szorgalmazásával – a kisebbségi kultúrák fennmaradását, egy-egy magyar terület értékének számító hagyományos sokszínűségét megőrizve. A magyarul is kiszolgáló kereskedelmi láncok és vállalkozók növekvő népszerűsége és többletbevétele, mert mindenki szívesen vásárol náluk.
Indikátorok	Magyar nyelvű feliratok száma, magyar közszereplők anyanyelven való megszólalásának gyakorisága, a közösségi részvétel nagysága, a magyar nyelvhasználat kiterjesztésének reklámértéke, az akcióban közreműködő települések imázsépítése, Kárpát-medencei minták alapján az <i>Igen, tessék!</i> mozgalom reklámértéke.
Határidő	Folyamatos.
További partnerek	Politikai, egyházi, közösségi vezetők, vállalkozók, civil szervezetek és településlakók, helyi önkormányzatok, intézmények és szervezetek vezetői, média, vállalkozók, kereskedelmi láncok.

4. intézkedés	A jogászhallgatók kiemelt támogatása Jogászsztöndíj-program létrehozásával Magyarország Igazságügyi Minisztériumának támogatásával
Indoklás	A jogászképzés iránti hallgatói közöny, de az Újvidéki Egyetem Jogtudományi Karának bíróságon is bizonyított, a magyar nyelvű felvételi vizsgához és a magyar hallgatók felvételéhez való diszkriminatív hozzáállása következtében egyre kevesebb fiatal szerez jogászi oklevelet. Az egyre

	<p>népszerűbb és minőségesebb képzéseket kínáló magánkarokon viszont a magas tandíjak riasztják el a jogászképzés iránt érdeklődőket.</p> <p>A Magyar Nemzeti Tanács Magyarország hathatós támogatásának köszönhetően aktív szerepet vállal a vajdasági magyar fiatalok szülőföldön való továbbtanulása ösztönzése terén, már az iskoláskor előtti kortól az anyanyelvi oktatás népszerűsítésével, az oktatási épületek felújításával és korszerű felszerelésével – ezáltal vonzóbbá téve a szülők és a gyermekek számára egyaránt – és a középiskolai intézmények fejlesztésével, valamint a 2011. évtől működő felsőoktatási ösztöndíjprogrammal, mely viszont eddig csak részben tudta orvosolni az egyre jellemzőbb jogászhiányt.</p> <p>Ennek az aktív szerepvállalásnak a folytatásaként a Vajdaságban kiemelten hiányszakmának számító jogot választó egyetemi hallgatók külön támogatásával növelni szeretnénk a fiatalok jogász hivatást választó kedvét, és könnyíteni a családok anyagi terhére a felsőoktatási tanulmányok során.</p>
Feladatok	A Vajdasági Jogászösztöndíj-program beindítása.
Célcsoport	A szerbiai akkreditált jogászképzés hallgatói.
Elvárt eredmények, hatások	A magyar nyelv népszerűsítése, a magyar ajkú fiatalok közmédiában való szerepvállalása, a közszolgálati tömegtájékoztatás népszerűsítése.
Indikátorok	A magyar ajkú jogáshallgatók és az oklevelet szerzett magyar jogászok számának részarányos növelése.
Határidő	Folyamatos.
További partnerek	Magyarország Igazságügyi Minisztériuma.

5. intézkedés	A kisebbségi nyelven való kommunikáció a közigazgatásban, de különösen a közszolgálati tömegtájékoztatásban
Indoklás	A nyilvánosság tudatosítása a nemzeti kisebbségek jogairól, a művelődési és nyelvi különbségek tiszteletben tartásáról az egyenlő jogok érvényesítését lehetővé tevő médiatartalmak gyártásának támogatása révén.
Feladatok	<ol style="list-style-type: none"> 1. A közszolgálati rádió és televízióban több médiajelentés a nemzeti kisebbségekről, valamint a kulturális és nyelvi különbségekről. 2. Külön állami támogatás biztosítása azoknak a terepi tudósítóknak, akik a közszolgálati médiában kisebbségi nyelven is dolgoznak – tudósítanak. 3. Államközi megállapodások megkötése különböző médiatartalmak megosztásáról határon innen és túl. 4. Nagy társadalmi elismertséget élvező személyek bemutatása a közszolgálati tömegtájékoztatásban és e műsorok államnyelvre való fordítása.
Célcsoport	Szerbia és Magyarország teljes lakossága.
Elvárt eredmények, hatások	A magyar nyelv népszerűsítése, a magyar ajkú fiatalok közmédiában való szerepvállalása, a közszolgálati tömegtájékoztatás népszerűsítése.
Indikátorok	A magyar ajkú újságírók részarányának növelése a közszolgálati rádió és televízióban, a nemzeti kisebbségi nyelveken sugárzott műsorok száma, a szórványban élő kisebbségek anyanyelvű tájékoztatása, illetve a magyar nyelv iránti érdeklődés növelése.
Határidő	Folyamatos.

További partnerek	A tájékoztatási ügyekben illetékes minisztérium, a közszolgálati rádió és televízió, az elektronikus médiát szabályozó testület, Magyar Nyelv és Irodalom Tanszék, újságíró-társadalom.
--------------------------	---

6. intézkedés	A Vajdasági Magyar Nyelvi Iroda működtetése és fejlesztése
Indoklás	<p>A Magyar Nemzeti Tanács jelenlegi szolgáltató rendszerének kibővítése, a párhuzamosságok megszüntetése és minden érintett fél bevonása, valamint azoknak a törekvéseknek a támogatása, amelyek a vajdasági magyar nyelv és közösség megőrzésére, az egyéni és közösségi nyelvi jogok érvényesítésére, az anyanyelvi oktatás és az anyanyelven történő boldogulás előmozdítására irányulnak.</p> <p>A településtárban első lépésként elérhetőek lesznek minden egyes vajdasági település (és településrész) alapadatai, második lépésként a 2020. évi választások után a polgármesteri hivatalok és más közigazgatási szervek, magyar érdekeltségű oktatási, kulturális stb. intézmények elérhetőségei, az önkormányzat képviselő-testületének összetétele, a település korábbi névelőfordulásai, egységes szempontok alapján készült rövid szöveges ismertető, a települési önkormányzat adatai, a hivatalok, intézmények fontos adatai, etnikai viszonyokra vonatkozó adatok grafikonokkal is megjelenítve, a település szimbólumai és a rendelkezésre álló népszámlálási adatok grafikonon is megjelenítve. A magyarlakta településekről szöveges ismertető, a településre vonatkozó összegyűjtött forrásszövegek, a településhez köthető híres személyek listája, középkori névelőfordulások, településrész-, utca-, dűlő- és egyéb helyi földrajzi nevek, az intézmények magyarított nevei, a nyelvhasználatra vonatkozó információ és a településről beérkezett nyelvhasználati bejelentések. A településtár fontos eleme az egyes települések keresését segítő tartományi és városi/községi térképek, a szöveges böngésző, valamint kereső(mező). Ez utóbbiba akár a magyar, akár a szerb név begépelésével lehet egy-egy településre rákeresni, így gyakorlatilag helységnévkeresőként is működik.</p>
Feladatok	<ol style="list-style-type: none"> 1. Nyelvtervezés (a hiányzó magyar jogi, közigazgatási, oktatási és más szaknyelvek elterjesztése, a terminológia egységesítése és modernizációja). 2. Fordítás (az országos és tartományi szintű dokumentumok magyar változatának elkészítése). 3. Nyelvi tanácsadás (a helyi szinten folyó fordítási munkák szakmai segítése). 4. Közönségszolgálat (beleértve a felmerülő terminológiai és nyelvi kérdések megválaszolása). 5. Az online magyar nyelvtanítás mielőbbi megszervezése. 6. Naprakész, felhasználóbarát online nyelvi adattárak létrehozása (egy- és többnyelvű szótárak, terminológiák, szövegtípusmodellek, nyelvtanok digitalizálása) oktatással és nyelvgyakorlási lehetőségekkel. 7. A magyar nyelvű jogi iratminta-gyűjtemény bővítése. 8. A magyar utcanévadás tízparancsolatának kidolgozása településekre lebontott ajánlásokkal. 9. Online vajdasági magyar település-, településrész-, utca- és intézménytár összeállítása, valamint a legfontosabb országos és helyi szintű intézmények kétnyelvű névtára.

Célcsoport	A nyilvános magyar nyelvi kommunikáció minden résztvevője; a köz- és felsőoktatás, az állami, a civil, az ipari és kereskedelmi szféra, valamint a média kompetens intézményei, illetve szervezetei; minden érdeklődő, aki a régió magyar múltjával és jelenével kíván megismerkedni.
Elvart eredmények, hatások	Hatékonyabb működés, átláthatóbb struktúra, a döntési mechanizmus felgyorsulása, költségmegtakarítás.
Indikátorok	Igény szerinti szolgáltatásnyújtások, rendszerfenntartási költségek, köz-zétett magyar nyelvű szerbiai jogszabályok száma, feladatokra fordítható forrásösszeg nagysága.
Határidő	Folyamatos.
További partnerek	A köz- és felsőoktatás, az állami, a civil, az ipari és kereskedelmi szféra, valamint a média kompetens intézményei, illetve szervezetei, VNYKM, Magyar Nyelv és Irodalom Tanszék, VMJE, Szarvas Gábor Nyelvművelő Egyesület, VMMI, VMMSZ, kiemelt jelentőségű és/vagy társalapított oktatási és kulturális intézmények, helytörténeti társaságok, civil szervezetek, kutatók.

7. intézkedés	„Zsebtükör” – Kisebbségi jogvédelem és jogérvényesítés
Indoklás	A kisebbségi jogvédelem és jogérvényesítés sikere nagymértékben függ a jogszabályok ismeretétől, de még inkább a jogsértés dokumentálásának és bejelentésének lehető legegyszerűbb módjától. Ebben lehetnek segítségünkre a legkorszerűbb technológiai fejlesztések, mégpedig egy olyan mobilalkalmazás létrehozásával, amely épp a magyar nyelvhasználatot segítheti a hivatalos érintkezésekben.
Feladatok	<ol style="list-style-type: none"> 1. A jogszabályokban biztosított jogok gyakorlatba történő átültetésének segítése. 2. A modern technológiák nyújtotta lehetőségek kihasználása annak érdekében, hogy jogsértés esetén a magyar ügyfelek panaszja eljusson a Magyar Nemzeti Tanács közreműködésével az illetékes kormányzati szervekhez. 3. A mobilalkalmazással egy olyan eszközt adni a felhasználók kezébe, amellyel a lehető legegyszerűbb módon tudják a jogsértést dokumentálni és a bejelentést megtenni.
Célcsoport	Minden érdeklődő, aki magyar nyelven kíván ügyet intézni.
Elvart eredmények, hatások	Egy olyan mobilalkalmazás és honlap létrehozása, amely segíti a magyar nyelvhasználatot hivatalos érintkezésben Szerbiában, ezáltal pedig közvetve erősíti a magyar identitást is, és annak hosszú távú megőrzését; az ügyfelek kezdeményezően lépjenek fel és igényeljék a magyar nyelvhasználatát, amikor erre a törvény lehetőséget ad.
Indikátorok	A magyar nyelvű hivatali kommunikációt kezdeményezők száma, a magyar nyelvű ügyintézéshez szükséges nyelvi kompetenciák fejlesztése, a tényleges panaszok száma, virtuális látogatószám, a közösségi részvétel nagysága, a rendszer fenntarthatósága és tervezhetősége.
Határidő	2021. szeptember.
További partnerek	TOJKNKNKT, VMJE, helyi önkormányzatok.

8. intézkedés	A hivatalos nyelvhasználat jogszabályi hátterének fejlesztése és a meghozott jogszabályok alkalmazásának serkentése
Indoklás	<p>A kisebbségi nyelvek használatához való jog alkalmazása a közhatalmi szervekkel való kapcsolatokban Szerbia-szerte kiegyensúlyozatlan. Ezzel kapcsolatban szükségessé vált a hivatalos nyelv- és íráshasználatról szóló jogszabály következetes alkalmazásának biztosítása, amely a nélkülözhetetlen rendelkezésre álló erőforrások biztosításával, mind az állami hivatalnokok, mind a nemzeti kisebbségek e téren való tudatosításával, valamint a megfelelő nyelvtudással rendelkező állami hivatalnokok helyi szinten való foglalkoztatásával érhető el, e jogok hatékony érvényesítése végett.</p> <p>Cél az anyanyelv és írás használatához való jog maradéktalan biztosítása, a kisebbségi nyelv hivatalos használatba való rugalmas bevezetésével a megerősített nemzetközi egyezményekkel összhangban. A finanszírozáshoz szükséges költségvetési eszközök biztosítása.</p>
Feladatok	<ol style="list-style-type: none"> 1. Törvény- és egyéb általános jogszabályfordítások magyar nyelven, további együttműködés a Paragraf Lexszel, az Államigazgatási és Helyi Önkormányzati Minisztériummal, valamint a Tartományi Oktatási, Jogalkotási, Közigazgatási és Nemzeti Kisebbségi – Nemzeti Közösségi Titkársággal. 2. Együttműködés a Információtechnológiai és eKözigazgatási Kormányhivatallal a magyar nyelvű eljárások beiktatása és elérhetővé tétele végett az eKözigazgatás rendszerén belül. Az eKözigazgatás lehetővé teszi a hatékony ügyintézését és közvetlen kommunikációt az állampolgár és az állam között az alábbi területeken: család, tudomány, oktatás, egészségügy, hivatalos dokumentumok, közlekedés, munkaügy, lakásgazdálkodás és életkörülmények, pénzügy, gazdálkodás, közrend és közbiztonság, sport és ifjúság, fogyatékkal élők, kataszter, emberi jogok, rendkívüli állapot, idegenforgalom, mezőgazdaság, vízgazdálkodás. Forrás: https://www.euprava.gov.rs 3. A központi nyilvántartások adatainak és az ezekből származó kivonatok és közokiratok magyar nyelven elérhetővé tételének támogatása az eKözigazgatás rendszerén belül. 4. Együttműködés a közhatalmi szervekkel, elsőként azon helyi önkormányzatokkal, amelyekben a magyar lakosság jelentős arányban él a magyar nyelv következetes hivatalos használatának az előmozdítása érdekében. 5. Szükség szerint törvényességi és alkotmányossági felülvizsgálat megindítása. 6. Állásfoglalás a hivatalos nyelvhasználatot érintő kérdésekben, jogszabálytervezetek, jelentések kapcsán. 7. Folyamatos jogvédelem. 8. A magyar nyelv hivatalos használatba való bevezetése hatékonyabb alkalmazásának ösztönzése azokon a hagyományosan magyar lakta területeken, a hivatalos nyelv- és íráshasználatról szóló törvény 11. szakaszának 1. bekezdésével összhangban, valamint e tevékenységek finanszírozására szolgáló pénzeszközök költségvetésből való biztosítása.
Célcsoport	A nyelvhasználati jogszabályok kidolgozói és alkalmazói.

Elvárt eredmények, hatások	A nemzeti kisebbségek számára a személyi név szabad kiválasztásához és használatához való jog érvényesítése, valamint ezeknek a neveknek valamennyi közokiratba, hivatalos nyilvántartásba és a személyi adatok gyűjteményébe a nemzeti kisebbség nyelve és helyesírása szerinti bejegyzéséhez való jog fokozott gyakorlása; a kisebbségi nemzeti közösségek nyelvének és írásának hivatalos használatba való rugalmas alkalmazása; eszközök biztosítása a hivatalos nyelv- és íráshasználatához való jog érvényesítéséhez.
Indikátorok	A magyar nyelven bejegyzett személynevek száma a közokiratokban, hivatalos nyilvántartásokban és a személyi adatok gyűjteményében; a kiadott okiratok száma a személyi névnek a nemzeti kisebbség nyelvén és írásmódja szerinti beírásával, a jogszabályokkal összhangban; a szervek és szervezetek, az út menti táblákon a település és egyéb földrajzi nevek, az utcanevek, valamint a nyilvánosságnak szánt értesítések és felhívások kiírásának, illetve kitűzésének aránya a nemzeti kisebbségek hivatalos használatban lévő nyelvén; két- és/vagy többnyelvű formanyomtatványok száma; a nemzeti kisebbségi nyelveken feldolgozott ügyek száma; a nemzeti kisebbségek hivatalos nyelv- és íráshasználatához való jog érvényesítésének előmozdítását célzó tevékenységek aránya a pályázatokon. Mind több település, amelyben alkalmazzák a kisebbségi nyelv hivatalos használatát.
Határidő	Folyamatos.
További partnerek	Emberi és Kisebbségi Jogi és Társadalmi Párbeszédért Felelős Minisztérium, Államigazgatási és Helyi Önkormányzati Minisztérium, AJB, Hátrányos Megkülönböztetés Biztosa, Tartományi Ombudsman, TOJKNKNT, helyi önkormányzatok, helyi ombudsmanok, VMJE.

4.3. Nyelv és érték

Cél: A magyar nyelv vonzerejének fenntartása és növelése

A magyar nyelv és nyelvközösség nyelvi, kulturális teljesítménye az 1990 körüli és azt követő nagy átalakulás során kiválóan minősíthető. A magyarul beszélők közössége fogalmilag és nyelvileg jól megalapozta, segítette és leképezte az újításoknak rendkívüli gazdagságát és sűrűségét. A magyar nyelvközösség megmutatta hagyományőrző és újíto képességét, megtalálta a kettő közötti arány módját. E folyamatban a magyar nyelv alapvető jellegzetességei sérületlenül maradtak. A magyar nyelv és nyelvközösség ezzel ismét életképességét bizonyítja.

Helyzetértékelés

A kisebbségi léthelyzetbe szorult anyanyelvi kultúra erősen fejlesztésre szorul, különösen abból a szempontból, hogy az iskolai anyanyelvoktatás még inkább elősegítse a kulcskompetenciák kialakulását, a nyelvi gazdagság értékékként való felismerését, a sajátos magyar nyelvi szemléleten alapuló gondolkodás kiaknázását és a társas-kommunikatív helyzetek kezelését. Az új kutatási eredmények csak ritkán épülnek be az anyanyelvi nevelésbe. A nyelvi norma nem kellően igényes, következésképpen a gondolkodás sem letisztult a kommunikáció számos területén: a médiában, a publicisztikában, a közigazgatásban és a köznyelvben. A nyelvi gazdagság a regionális változatok és a tájnyelvek megbélyegzésével (stigmatizálásával) veszendőben van.

Célok

Az UNESCO dokumentumai szerint az anyanyelv és az élőbeszéd mint az értékek és a tudás hordozói a társadalom nélkülözhetetlen tényezői és az élő kulturális örökség továbbítói. Ki-fejlesztéskészletük gyakran rendkívül sajátos és kifinomult megkülönböztetéseket továbbít.

A szórványban élő többnyelvű kisebbségi magyar, ha hű marad hagyományaihoz, őrizve szülőföldje sajátos nyelvi-kulturális színeit, valójában asszimiláció (nyelvvesztés) helyett disszimilálódik (többnyelvűséget őriz). Ebben lehet a vajdasági szórványmagarság anyanyelvmegőrző esélye is. A disszimiláció másik nagy lehetősége mind kisebbségi tömbmagyar területeken, mind pedig szórványban (különösen a vegyes házasságokban) a magyar mint idegen nyelv (a magyar mint környezeti nyelv) tanítása: részint annak a méltányos felismerésnek a keretében, hogy környezeti nyelv nemcsak a szerb, hanem a magyar is lehet.

A nyelvi-kommunikációs gyökerű társadalmi hátrányok leküzdését a nyelvi gazdagság értékeit tudatosító, megőrzését támogató programok, továbbá a nyelvi stílusgazdagság, a kétnyelvűség felhasználásával további tudás és kompetenciák kiépítését segítő projektek teszik lehetővé.

A magyar nyelvi értékőrzést és presztízsfelzárkózást egy magyar–szerb többnyelvű kiadványsorozat kiadásával is segíthetjük.

A nyelvi-kulturális disszimiláció értékőrzést és értéktöbbletet jelent mind a kisebbségi, mind a többségi nemzetrészeknek.

Javasolt intézkedések

1. intézkedés	A magyar nyelv vonzerejének növelése nyelv- és iskolaválasztáskor
Indoklás	<p>Gyakori jelenség tájainkon, hogy ünnepeken, ünnepnapokon fontos az anyanyelv, a hétköznapokban, a meghatározó döntések meghozatalakor viszont már jóval kevésbé. Ahhoz, hogy ez a feltűnő ellentmondás oldódjon, hogy a beszélők, a szülők felismerjék, elismerjék az anyanyelv többletértékeit, a magyar nyelv használati értékét is, ahhoz elsősorban az oktatás színvonalán kell lényegesen javítani. És az is kívánatos volna, hogy az oktatás minél nagyobb mértékben terjedjen ki a gyakorlati, szakmai pályákra. A nyelvválasztást jelentős mértékben javíthatná, az oktatási intézmények megmaradását is az biztosíthatná, ha javulna régióinkban a magyar közoktatás színvonala. Ez tehetné vonzóvá ezeket az intézményeket akár a többségiak számára is. Ebben az az elvárás is benne van a szülők részéről, hogy a magyar iskolákban végzett diákok jobban érvényesüljenek, mint államnyelven tanuló anyanyelvű társaik.</p> <p>A felsőoktatás jelenlegi rendszerében, mivel pl. Szerbiában a lehetséges szakoknak csak kisebb hányada tanulható magyar nyelven, nincsenek meg a szabad tannyelvűválasztás feltételei. A pályaválasztás, a szakválasztás nem szűkíthető le azonban csak a magyar nyelven tanulható szakokra, ez perspektivikusan magyar közösségeink pozícióit is gyengítene; épp ezért értékelni és támogatni kell azt is, ha a magyar fiatal érettségi után vállalja a szerb nyelvű képzés nehézségeit.</p>
Feladatok	<ol style="list-style-type: none"> 1. A magyar tannyelvű iskolák jó színvonalú államnyelvi és idegen nyelvi képzést biztosítsanak. 2. A magyar nyelvű felsőoktatás színvonalának növelése. 3. Azoknak az egyetemi hallgatóknak a folyamatos figyelemmel és támogatással kísérése, akik szerb nyelven végzik tanulmányaikat. 4. Az újvidéki székhelyű Európa Kollégium mindenki számára, de különösen a szerb felsőoktatási intézményekben tanulóknak felkészülési, magyar szaknyelvi képzési lehetőséget biztosítson. 5. Nyilvánvalóvá váljon általában a nyelvi kompetencia, különösképpen pedig a két- és többnyelvűség „gazdasági” haszna. 6. Alkalmazott nyelvészeti, nyelvi tervezési feladatok végrehajtása az anyanyelvi nevelés és a nyelvoktatás területén.
Célcsoport	Magyar, illetve vegyes házasságban élő szülők és diákok, a köz- és a felsőoktatás intézményei, magyar és/vagy magyarul is tudó tanárai és szakemberei.
Elvárt eredmények, hatások	Az oktatás színvonalának növelése az oktatás és képzés minden szintjén. A magyar nyelven tanuló diákok létszámának növekedése. A felsőoktatás további anyanyelvűsítése elsősorban a meglévő anyaországi képzések konzultációs központjaiban, de a Szerbiában akkreditált felsőoktatási intézményekben is. Újvidéken és/vagy Nagybecskerekén felsőoktatási konzultációs központ(ok) kialakítása.

Indikátorok	A magyar diák- és hallgatói létszám, valamint az oktatási fejlesztések száma; közösségi részvétel, a magyar nyelv presztízse, a magyar nyelv tanításának élményszintje, imázsépítés, nyelvi-kulturális értékek megőrzése.
Határidő	Folyamatos.
További partnerek	Köz- és felsőoktatási intézmények, felsőoktatási konzultációs központok, anyaországi felsőoktatási karok, Európa Kollégium.

2. intézkedés	A magyar nyelv presztízisének, használati és gazdasági értékének növelése
Indoklás	<p>Több attitűdvizsgálat is igazolja, hogy a nyelv presztízse, értékelése tekintetében jelentős különbség van (1) a határon túli régiók és az anyaország magyar beszélői között, (2) a külső régiókban is a belső és a külső értékelés között, (3) a kisebbségi beszélők körében a szimbolikus értékelés és a pragmatikus döntések között. A külső megítélés lényeges javításához a nyelvészet közvetlenül alig képes hozzájárulni. Annál inkább szerepe lehet ebben a magyar tudománynak, a magyar irodalomnak, a magyar gazdaságnak, a magyar politikának, a külső régiókban is a magyar vállalkozások és vállalatok jelenlétének, működésének.</p> <p>Egyre nyilvánvalóbb egy-egy nyelv ismeretének, használatának gazdasági értéke, mindez nem kérdőjelezheti meg azt, hogy különösen kisebbségi közösségeink léte és kultúrája jelentős mértékben a nyelv hagyományos szimbolikus és kulturális értékére, értékelésére épül.</p> <p>A vajdasági magyarsághoz köthető helyi élelmiszerek, kézműves termékek nemcsak kiváló termékek védjegyei, hanem kétnyelvű címkéikkel multikulturális üzenetet is közvetítenek: a kisebbségek nyelve is használható mindenütt, és ez a teljes emberi környezetnek, az ország kultúrájának gazdagodása is.</p> <p>Jóval nehezebb a korlátlan mindennapi nyelvhasználat lehetőségét megteremteni olyan régiókban, ahol a magyarok számbeli kisebbségben élnek, de erre is vannak nemes példák tájainkon is. A jó eladói hozzáálláshoz nem kell ugyanis jogi szabályozás, az a kulturálisan érzékeny marketing része. Az az eladó, aki mindenkit szívesen kiszolgál anyanyelvén, aki figyelembe veszi eltérő kultúrájú vidékek eltérő igényeit, az növekvő népszerűsége és többletbevételre számíthat, mert mindenki szívesen vásárol majd nála.</p>
Feladatok	<ol style="list-style-type: none"> 1. Nyelvi/fordítási támogatással elősegíteni a vajdasági magyar nyelvhasználat minél szélesebb körű alkalmazását a vállalkozások és civil szervezetek közreműködésével. 2. Pályázat kiírása kétnyelvű cégtábla-, gépjármű- és kirakatfelirat, szórólap, étlap, címke, termék-leírás, kulturális, sport és egyéb területek feliratainak költségeire; elbírálási szempontok: kreativitás, ötletesség, funkcionalitás, hasznosság, esztétikum; a szövegek fordításához, tervezéséhez ingyenes szolgáltatás biztosítása minden pályázónak. 3. A gyakorlati többnyelvűség szorgalmazása a kereskedelem, a vendéglátó- és kreatív ipar minden területén.
Célcsoport	Olyan vállalkozások (természetes és jogi személyek) és civil szervezetek, amelyek szerbiai bejegyzéssel rendelkeznek.

Elvárt eredmények, hatások	A magyar nyelv tekintélyének és nagyrabecsülésének növelése, a gazdasági élet anyanyelvűsítése, a kisebbségi magyar kultúra fennmaradása, a helyi magyar értékek számító hagyományos sokszínűség támogatása.
Indikátorok	Bevétel, nyereség, mérlegadatok, ipari, idegenforgalmi és kereskedelmi fejlesztések, reklámérték, kulturális értékek megőrzése, közösségi részvétel, élményszint, imázsépítés, fenntarthatóság, tervezhetőség.
Határidő	Folyamatos.
További partnerek	Családi és kisipari vállalkozások, a kreatív ipar közreműködői, VMMI.

3. intézkedés	A többnyelvűség a beszélő ember természetes állapota
Indoklás	<p>A többnyelvűség évezredek óta velejárója az olyan nyelvi areák lakóinak, amelyek területét nem választották el egymástól éles szociális, kulturális vagy épp természeti határok. Az ilyen módon egymással kölcsönös kapcsolatba került nyelvek beszélői között a kölcsönös többnyelvűség is természetes állapot volt. Elsősorban az olyan területek lakossága érintkezett könnyen, ahol a nyelvi közeledést nem akadályozta más, szociokulturális „szakadék”, pl. az erősen eltérő vallás nyugati kereszténység és ortodoxia érintkezési pontjain. A nyelvi kapcsolatokban a magasabb presztízsű nyelv dominánssá válhatott: ez különösen jól látszik a szókölcsonzések terén. Nem is igen indulhatunk ki másból, ha azt szeretnénk, hogy Közép-Európa népei ismerjék és becsüljék egymás nyelvét és kultúráját. A szomszéd alapos ismerete azért is természetes lenne, mert nyelveink, zenénk, táncaink ezer szállal kötődnek egymáshoz. Ha két vagy több nyelv ismeretét kulturális értéktöbbletnek tekintjük, akkor az asszimilációban egyúttal értékvesztést, méghozzá kollektív értékvesztést kell látnunk.</p> <p>Sok vegyes családban konfliktus forrása lehet, hogy melyik nyelvet adják tovább a gyermeknek. Ilyenkor általában az a nyelv szokott vesztes lenni, amelyiknek országától a szülők távol élnek, amelyik tehát éppen kisebbségbe szorult, vagy amelyiket netán kisebb presztízsűnek vélnek. Érdemes azonban meggondolni, hogy bármelyik szülő is mond le a saját anyanyelve továbbörökítéséről, az később komoly családi konfliktusok forrása lehet, még ha nemes önfeláldozással is teszi ezt. Egyrészt változhat a család lakhelye, másrészt a gyermek az egyik nagyszülői ággal esetleg egyáltalán nem tudja majd megértetni magát, harmadrészt a lemondó szülő később esetleg mindezt megbánja, csakhogy akkor már késő lesz. Negyedrész, és nem utolsósorban: megfosztják gyermeküket attól a szellemi és lelki többletlehetőségtől, amelyről fentebb esett szó. Ma már a világhálón keresztül is számtalan lehetőség van arra, hogy akár egy nagyon távoli országban élve is elérjünk magyar kulturális értékeket, könyveket, zenét, sőt a rádió- és televízióműsorok egy része is bárhol megtekinthető. Sehol nem vagyunk elzárva a magyar szó lehetőségétől.</p> <p>Az eleve többnyelvű családok esetében is igaz, hogy az anyanyelveket, tehát anya- és apanyelvet is egyenrangúan érdemes és kell továbbvinni, iskoláskorban is. A Kárpát-medencében ennek sok helyen megvannak az intézményes feltételei magyar és valamely más nyelv viszonyában. Még a szórványban is sokat tehet egy család azért, hogy a felnövekvő gyermekek egyik szülő nyelvétől se távolodjanak el iskoláskorban sem, hiszen számos anyaországi és Kárpát-medencei magyar ösztöndíj és nyári egyetem is segít ebben.</p>

Feladatok	<ol style="list-style-type: none"> 1. Annak tudatosítása minél szélesebb körben, hogy az anyanyelveket, tehát anya- és apanyelvet is egyenrangúan érdemes és kell továbbvinni, iskoláskorban is. 2. A felnövekvő gyermekek egyik szülő nyelvétől se távolodjanak el iskoláskorban sem. 3. Az asszimiláció helyett a disszimiláció feltételrendszerének megteremtése a szórványok szórványában. 4. Megfelelő disszimilációs programok kidolgozása és megvalósítása.
Célcsoport	A szórványban élő közösségek, a helyi kulturális és civil egyesületek, a szórványközpontok felelősei.
Elvart eredmények, hatások	A felnövekvő gyermekek egyik szülő nyelvétől se távolodjanak el iskoláskorban sem; az anyanyelveket, tehát anya- és apanyelvet is egyenrangúan vigyék tovább az iskoláskorban is; a többnyelvű kisebbségi magyar maradjon hű hagyományaihoz, őrizze meg szülőföldje sajátos nyelvi-kulturális színeit, a nyelvesztés helyett őrizze meg többnyelvűségét.
Indikátorok	Közösségi részvétel a hétfégi óvodák és iskolák működtetésében és látogatottságában; a civil szervezetek tagságának, programjainak tervezhetősége, száma; a kulturális értékek megőrzése iránti érdeklődés, a magyarsághoz köthető élményszint emelése, az imázsépítés javítása.
Határidő	Folyamatos.
További partnerek	Egyházközösségek a szórványban, VMMI, VMMSZ, szórványközpontok, oktatási civil szervezetek.

4. intézkedés	A hagyományos és online magyar nyelvtanítás mielőbbi megszervezése
Indoklás	<p>A mai multikulturális világban általában a kisebb nyelvek beszélői szokták megtanulni a nagyok nyelvét, két kis nyelven beszélő pedig az esetek nagy részében valamelyik világnyelven beszél egymással. Azonban érezhetően megnőtt az érdeklődés a különleges nyelvek iránt is, a vegyes házasságokban sokszor – már csak a másik iránti tiszteletből is – igyekeznek megtanulni egymás nyelvét. A magyar mint idegen nyelv már jó ideje elterjedt terminológia nemcsak a szaknyelvben, hanem a mindennapi beszédben is. A világ minden táján tanulnak magyarul az emberek, sok egyetemnek van magyar tanszéke.</p> <p>A cél olyan tananyag kidolgozása, amely lépésről lépésre vezet be a magyar nyelv és kultúra világába. A képzés sokrétűen és sokszínűen engedjen betekintést a magyar mentalitás szépségeibe, miközben kezdettől fogva magyar nyelven közvetíti az interkulturális kompetenciákat, megkönnyítve ezzel a nyelvi és kulturális integrációt. Mivel azonnali sikerélményt ad a mindennapi kommunikáció során, effektíven felgyorsítja a szociális beilleszkedés folyamatát is.</p> <p>A digitális generációk életüknek egy korai szakaszától vagy akár egész életükön át kapcsolatban vannak a digitális eszközökkel és a közösségi médiával. Ezek gondolkodásbeli különbségeket hoztak magukkal, melyek viselkedésükre és érzéseikre is hatást gyakorolnak. Mivel ők ebben nőttek fel, és nem is ismernek mást, digitális bennszülöttként is szoktak rájuk hivatkozni, míg az őket megelőző generációk (és a tanárok, szülők többsége idetartozik) lennének a digitális bevándorlók, akik felnőttként tanulják meg ezen eszközök használatát.</p>

Feladatok	<ol style="list-style-type: none"> 1. Egy hatékony és tárgyilagos módszer kidolgozása, hogy a szerb nyelvet kizárólag vagy jól ismerő érdeklődők könnyedén és gyorsan megtanuljanak magyarul beszélni. 2. Olyan nyelvtanulás támogatása, amelyben a tanulók teljességükkel, egész lényükkel tudnak részt venni, és egy sajátos, körülményeinkhez jól illeszkedő nyelviskola létrehozása. 3. Olyan honlap és internetes portál kialakítása, amely tanulmányokat, további információkat tartalmaz a magyar nyelvről és nyelvi közösségről – elősegítve a nyelv és a kultúra népszerűsítését és megismertetését másokkal. 4. Az új technológiák nyelvoktatási és nyelvtanulási szerepet töltsenek be a multimédiás szoftverek, nyelvtanulási célú honlapok és internetes tanfolyamok segítségével. 5. A nyelvtanulás élményalapú megközelítése: olyan szemlélet, eszköz- és ötletkínálat kialakítása, amely a nyelvtanulás eredményességét növeli. 6. Elérni, hogy a magyar nyelv tanulására ne tantárgyként tekintsenek a gyerekek. 7. A nyelv eszköz legyen, amelynek segítségével rengeteg mindent el tudnak érni: magyarországi tanulmányút, ösztöndíj, munkavállalás már mind megvalósítható – a magyar nyelv a „kulcs” hozzá. 8. A magyar filmek, zene, divat stb. jóvoltából a diákok az óra keretén belül találkozhatnak a magyar nyelvvel. 9. Egy online szerb–magyar és magyar–szerb zsebszótár kidolgozása, amely utazáskor is hasznosítható, segíti az új szavak jelentését megkeresni, de gazdagítható vele a szókincs is.
Célcsoport	A többen és szórványban élő, magyarul tanulni óhajtó fiatalok és felnőttek.
Elvárt eredmények, hatások	Minél több magyar nyelv, kultúra és hagyomány iránt érdeklődő fiatal, a mostaninál még nagyobb érdeklődés a magyar nyelv tanulása iránt, magyar nyelvet és kultúrát értő és szerető közösségek kialakítása és éltetése a szórványban is, a vegyes házasságok gyermekeinek körében megszerettetni a magyar nyelvet és kultúrát olyan mértékben, hogy önként vállalják a magyar nyelvnek mint környezet- és/vagy idegen nyelvnek a tanulását.
Indikátorok	A magyar nyelvet tanulók száma, a virtuális nyelvoktatás látogatóinak száma, a magyar nyelv és nyelvtudás felértékelődésének szintje, a nyelvtanulás élményszintjének növelése, közösségi részvétel a nyelvoktatásban, a képzés tervezhetősége és akkreditálásának a lehetősége, reklámérték.
Határidő	Folyamatos.
További partnerek	Az új nyelviskola szakembergárdája, Forum Könyvkiadó Intézet, PRTV, Magyar Szó, Hét Nap, helyi lapok, médiák a szórványban.

5. intézkedés	A nyelvi díjak odaítélésének támogatása
Indoklás	<p>Kiemelkedő életművekre és teljesítményekre ugyanúgy szüksége van nyelvközösségünknek, mint az apró, helyes hétköznapi választásokra.</p> <p>A Szarvas Gábor Nyelvművelő Egyesület Szarvas Gábor-émlékérme az egyik legrangosabb nyelvi elismerésünk. A díj történetén keresztül összeköti hétköznapijainkat az ünnepnapokkal. Az emlékérmét 1995-ben, a</p>

	Szarvas Gábor Nyelvművelő Napok 25 éves jubileuma alkalmából alapították olyan személyek jutalmazására, akik kisebbségi viszonyok között a magyar nyelv és kultúra ügyéért fáradoznak, ezzel is ösztönözve a vajdasági magyar művelődési életben tevékenykedők munkáját. Ugyanettől az évtől adja ki az egyesület a Szarvas Gábor Nyelvművelő Napok teljes írásos anyagát, mely mára egy 26 kötetet számláló kiadványsorozatot képez. 2020-ban 50 éves lett a Szarvas Gábor Nyelvművelő Napok, amelynek méltó megünneplése a járványhelyzet miatt csak részben adott alkalmat arra is, hogy megújuljon a rendezvénysorozat anyanyelvtudatunk fejlesztéséből kiindulva. Ennek tükrében szükséges támogatni, ezáltal pedig gyakoribbá tenni a Szarvas Gábor-émlékérme kiosztását, de ugyanúgy minden nyelvi díjunk odaítélését.
Feladatok	<ol style="list-style-type: none"> 1. A vajdasági magyarság felismerje és elismerje a minőségi nyelvi teljesítményt. 2. Támogatni a szervezőket a rendezvénysorozat fejlesztésében, többek között átfogóbbá tételében, amelynek jó alapja lehetne legrégebbi és legjelentősebb nyelvművelő rendezvényünk, a Szarvas Gábor Nyelvművelő Napok idei 50 éves jubileuma. 3. Analóg sorozatot indítani más magyarlakta vajdasági régiókban is.
Célcsoport	A vajdasági és Kárpát-medencei általános és középiskolák magyar diákjai és magyartanárai, nyelvészek, nyelvművelők, érdeklődő közönség stb.
Elvárt eredmények, hatások	A versenyek résztvevőinek növekedése, a nyelvművelés fontosságának elismerése.
Indikátorok	Díjak száma, díjak presztízse, a vetélkedők résztvevőinek száma, reklámérték, közösségi részvétel, élményszint.
Határidő	Minden év októberében, folyamatos.
További partnerek	Szarvas Gábor Nyelvművelő Egyesület, Szarvas Gábor Könyvtár.

6. intézkedés	Vonzóvá tenni a magyar nyelvet és kultúrát a többségi nemzet számára
Indoklás	A nyelv és a kultúra ismerete elősegíti, hogy a különböző nemzetiségű és anyanyelvű emberek szorosabb kapcsolatot alakítsanak ki egymással.
Feladatok	<ol style="list-style-type: none"> 1. Iskolákba látogatni és népszerűsíteni a magyar nyelvet és a magyar kultúrát. 2. Nemzetközi programok keretében tanárokat, írókat, közéleti személyiségeket vendégüllátni és szerepeltetni. 3. Nemzetközi programok keretében anyaországi diákokat fogadni. 4. A vajdasági magyar színházak népszerűsítése a többségi nemzet körében.
Célcsoport	A vajdasági iskolák, egyetemek és kultúrintézmények.
Elvárt eredmények, hatások	Teljes körű ismerkedés a magyar kultúrával, a magyar nyelv, irodalom és történelem alapjaival.
Indikátorok	Kultúresemények látogatottsága, művelődési-nyelvi tanfolyamok számának növekedése.
Határidő	Folyamatos.
További partnerek	Köz- és felsőoktatási intézmények, anyaországi felsőoktatási karok, oktatási civil szervezetek, médiumok, színházak stb.

4.4. Nyelv és tudomány

Cél: A minőségi teljesítmény felismerése, elismerése és hasznosítása

A magyar nyelv és nyelvközösség nyelvi, kulturális teljesítménye az 1990 körüli és azt követő nagy átalakulás során kiválóan minősíthető. A magyarul beszélők közössége fogalmilag és nyelvileg jól megalapozta, segítette és leképezte az újításoknak rendkívüli gazdagságát és sűrűségét. A magyar nyelvközösség megmutatta hagyományőrző és újító képességét, megtalálta a kettő közötti arány módját. E folyamatban a magyar nyelv alapvető jellegzetességei sérületlenül maradtak. A magyar nyelv és nyelvközösség ezzel ismét életképességét bizonyítja.

Helyzetértékelés

Napjainkban a kivételesen gyors kulturális átalakulás és szétkülönbözés gyakran kelt bizonytalanságot és feszültséget nemzeti közösségünkben. A magyar nyelv és nyelvközösség egyik stratégiai szintű kérdése éppen e feszültségekből és bizonytalanságokból ered: vajon a nyelv demokratizálása minden nyelvi produkció azonos értékű elfogadását jelenti és eredményezi, vagy a tényleges demokratizálás a minőségi teljesítményhez való hozzáférési lehetőség biztosítása minden nyelvközösségi tagnak, vagy a kétféle válasz valamilyen harmonizált változata lehet eredményes.

Több hamis kétség és veszély, illetve egyoldalúan ideologikus nézet fogalmazódott meg vagy nyert teret az elmúlt két-három évtizedben a magyar nyelvvel és annak jövőjével kapcsolatban. Kockázatosnak tartjuk a közömbös álláspontot, amely szerint a nyelv magától fennmarad, mert az új nemzedékek úgyis automatikusan megtanulják. Megtanulhatják, de a minőségi teljesítmény és a környezeti hatások önreflexív feldolgozása nélkül hanyatló, versenyképtelen közösség lesz az eredmény.

Célok

Nagyon fontosnak tartjuk, hogy a vajdasági magyarság felismerje és elismerje a minőségi nyelvi teljesítményt, amelynek kézzelfogható eredményeit minél szélesebb körben szeretnénk megismertetni, hasznosítani és nyitott értéként kezelni.

Javasolt intézkedések

1. intézkedés	A vajdasági magyar regionális köznyelv szerves fejlődésének elősegítése és az anyanyelvi beszélők motiválása
Indoklás	A Vajdaságban beszélt magyar nyelvváltozatoknak éppen azok az aspektusai nem tudnak a saját belső törvényszerűségeik szerint szerves módon fejlődni (tudományos nyelv, szakmai nyelvek, hivatalos nyelv stb.), amelyek biztosíthatnák a nyelv biztos fennmaradását a családon, baráti körön túl is. Ezeket az aspektusokat csak mesterségesen lehet fejleszteni, többek között szótárakkal, terminológiákkal, szövegtípusmodellekkel, valamint oktatással és nyelvgyakorlási lehetőségekkel.
Feladatok	1. A vajdasági magyar regionális köznyelv szerves fejlődésének elősegítése kutatás, fejlesztés és oktatás összehangolásával.

	<p>2. Terminológiai szótárak készítése.</p> <p>3. Vonzó nyelvgyakorlási lehetőségek kidolgozása, megszervezése.</p> <p>4. Az anyanyelvoktatás hatékonyabbá tétele játékosággal, szerethető nyelvtantankönyvek írásával.</p> <p>5. Az anyanyelvi beszélők motiválása.</p> <p>6. A tankönyvfordításoknak és a hivatalos szövegek, nyomtatványok fordításának, kétnyelvű szótárak és kulturális szótárak szerkesztésének, a földrajzi nevek standardizálásának kutatása, nyelvi tervezése, illetve ennek megvalósítása.</p>
Célcsoport	A vajdasági magyar köznyelvet írásban és beszédben használók közössége, a köznyelvi oktatás és kutatás intézményeiben dolgozók közössége.
Elvárt eredmények, hatások	A vajdasági magyar köznyelv presztízse, az anyanyelvi beszélők motiváltsága, az anyanyelvi oktatás iránti igény és érdeklődés növekedése, új terminológiai szótárak megjelenése, régiak újrakiadása és/vagy digitalizálása, minőséges fordítások, kutatások, nyelvtervezési dokumentumok megjelenése.
Indikátorok	A vajdasági magyar köznyelvvvel kapcsolatos kiadványok, weboldalak, kutatások száma, a kiadványok reklámértéke, közösségi részvétel a vajdasági magyar köznyelv használatában, a vajdasági magyar regionális köznyelv tervezhetősége.
Határidő	Folyamatos.
További partnerek	VNyKM, Magyar Nyelv és Irodalom Tanszék, Forum Könyvkiadó Intézet, vajdasági magyar oktatási intézmények, média.

2. intézkedés	A magyar–szerb középszótár megírása és kiadása
Indoklás	<p>Tizenkét éves közös munka eredményeként került kiadásra 2016-ban a szerb–magyar középszótár, amelyben körülbelül 34 500 szócikk található, a szócikkeken belül pedig csaknem 6500 kifejezés, terminus, míg 1100 szócikk mintegy 2500 frazeologizmust is tartalmaz. 2017 elején a Forum Könyvkiadó Intézetben elkezdődtek a magyar–szerb középszótár megírásának előkészületei is, és elkészült a kiadó munkastratégiája is. Az adatbázis bővítésére a kiadó úgyszintén egy munkacsoportot állított össze. Egyébként a szótár elektronikus alapkorpusza elektronikus úton bővíthető lesz, ami alapot ad majd a szerb–magyar nagyszótár összeállításához is. Célunk, hogy a kiadvány:</p> <ul style="list-style-type: none"> • segítséget nyújtson a diákoknak, az egyetemistáknak és mindazoknak, akik szerbül vagy magyarul tanulnak, • a fordítók fontos kézikönyve legyen, • segítse a szerb–magyar, illetve magyar–szerb kommunikációt az élet minden területén.
Feladatok	<p>A kiadvány teljesítsen minden, a 21. században elvárt kritériumot, a legszélesebb érdeklődésű felhasználó számára is hozzáférhetővé kell tennie, illetve biztosítania kell a megfelelő információt, mindezt a praktikus jégében, a mai korban elvárt sebességgel és eszközökön.</p> <p>A Forum Könyvkiadó Intézet rendelkezésre bocsátja az elkészülő, a kiadó gondozásában megjelenő magyar–szerb (és értelemszerűen a szerb–magyar) középszótár adatbázisát és szócikkszerkezetét, azaz ezzel</p>

	<p>megteremti a szerb–magyar nagyszótár elkészítéséhez szükséges tartalmi és szakmai feltételeket.</p> <p>A Forum Könyvkiadó Intézet vállalja, hogy a magyar–szerb középszótár szócikkszerkezetét bővíthető formában készíti el, hogy ez a korpusz felhasználható legyen a nagyszótár munkálataihoz is, amely terveink szerint elektronikus szótár lesz.</p>
Célcsoport	Diákok, egyetemisták és mindazok, akik szerbül vagy magyarul tanulnak, illetve kommunikálnak. Fordítók, tolmácsok, újságírók, a két nyelv közötti kommunikáció közreműködői.
Elvárt eredmények, hatások	Egy új magyar–szerb középszótár nyomdai és elektronikus változatának elkészítése és kiadása, ingyenes online elérhetősége.
Indikátorok	Példányszám, eladott példányok, virtuális látogatószám, reklámérték, nyelvi-kulturális értékek megőrzése, a szótárkiadás mint imázsépítés, a szótáríró munka fenntarthatósága és tervezhetősége.
Határidő	2021. november.
További partnerek	Forum Könyvkiadó Intézet.

3. intézkedés	A szerb–magyar online nagyszótár megírása és megjelentetése
Indoklás	<p>A 2017 elején megtartott magyar–szerb közös kormányülésen született döntés arról, hogy a jelenleg hiányt jelentő magyar–szerb nagyszótár, illetve a már elavult szerb–magyar (pontosabban szerbhorvát–magyar) nagyszótár elkészítésére pénzügyi forrást szereznek a partnerországok. Mindkét ország vállalta kötelezettségeinek teljesítését, így elsőként Magyarország Kormánya 2016-ban egy kormányhatározatban megjelölte a teljesítendő feladatot, illetve hozzárendelte a pénzügyi forrást. A magyar–szerb szótári projekt gazdája így az ELTE BTK lett, operatív egysége pedig a Szláv Filológiai Tanszék és a tanszék keretében működő szerb szak. A projektet teljesítő csapat vezetősége egy olyan partnert kívánt bevonni a szótári projektbe, amely szakmai tapasztalattal, technikai eszközökkel és rendszerekkel meggyorsítaná és megfelelő minőségű produktum elérésében segíteni tudná a szerkesztőséget. Így került sor Magyarország legkiválóbb szótárírási és szótártámogatási intézményének, az Akadémiai Kiadónak mint kiemelt és stratégiai partnernek a kiválasztására. Az Akadémiai Kiadó így a projekt szerkesztőségének szerkesztőszoftvert, magyar hasábot bocsátott rendelkezésére, illetve majd a projekt befejeztével a szótár megjelenését is biztosítja. Terveink szerint a Forum Könyvkiadó Intézet a készülő nagyszótár munkálataihoz együttműködő partnernek kéri fel az Eötvös Loránd Tudományegyetem Szláv és Balti Filológiai Intézetét és a Szegedi Tudományegyetem Bölcsészettudományi Kara Szláv Intézete Szláv Filológiai Tanszékét; továbbá az újvidéki Szerb Matica Kiadóközpontját, mivel Szerbiában alapos szótárkiadói tapasztalatokkal egyedül ez az intézmény rendelkezik; a Belgrádi Egyetem Bölcsészettudományi Kara Hungarológia Tanszékét és az Újvidéki Egyetem Bölcsészettudományi Kara Magyar Nyelv és Irodalom Tanszékét.</p>
Feladatok	<ol style="list-style-type: none"> 1. A szerb–magyar nagyszótár összeállítása. 2. A kész szótár online megjelentetése és digitalizált változatának kiadása.

Célcsoport	Diákok, egyetemisták és mindazok, akik szerbül vagy magyarul tanulnak, illetve kommunikálnak. Fordítók, tolmácsok, újságírók, a két nyelv közötti kommunikáció közreműködői.
Elvárt eredmények, hatások	Egy új magyar–szerb elektronikus nagyszótár megjelentetése.
Indikátorok	Virtuális látogatószám, reklámérték, nyelvi-kulturális értékek megőrzése, az elektronikus szótár mint imázsépítés, a szótáríró munka fenntarthatósága és tervezhetősége.
Határidő	2024. december.
További partnerek	Forum Könyvkiadó Intézet, Szerb Matica Kiadóközpont, Magyar Nyelv és Irodalom Tanszék, Belgrádi Egyetem Filológiai Karának Hungarológiai Tanszéke, ELTE Szláv és Balti Filológiai Intézete, SZTE BTK Szláv Intézetének Szláv Filológiai Tanszéke.

4. intézkedés	A minőségi teljesítmény felismerése, elismerése céljából szükséges a vajdasági könyvtárak magyar könyvállományának folyamatos gyarapítása nemcsak vajdasági, hanem magyarországi és Kárpát-medencei magyar kiadványokkal is
Indoklás	A köznyelv, illetve a tudományos szakmai és hivatalos nyelv fejlődésének feltétele az állandó nyelvápolás. Szükséges biztosítani az ehhez nélkülözhetetlen eszközöket.
Feladatok	<ol style="list-style-type: none"> 1. A vajdasági magyar regionális köznyelv folyamatos fejlesztése szakkönyvek beszerzésével. 2. Nyelvtankönyvek népszerűsítése. 3. Gyermekkel való foglalkozások – olvasást népszerűsítő szakmai programok pedagógusok bevonásával. 4. Anyaországi terminológiai szótárak beszerzése (megvásárlása). 5. Szakmai előadások, műhelymunkák megszervezése – vajdasági és anyaországi elismert szakemberek közreműködésével.
Célcsoport	Diákok, egyetemisták, újságírók, szakemberek, fordítók, tolmácsok, egyetemi tanárok, tudósok, nyelvészek.
Elvárt eredmények, hatások	A vajdasági magyar köznyelv fejlődése, a terminológia fejlesztése, az anyanyelvű felsőoktatás iránti igény fokozása.
Indikátorok	A magyar nyelvű tudományos publikációk száma, a megfelelő magyar nyelvű középiskolai és egyetemi tankönyvek, továbbá monografikus kiadványok megjelentetésének száma.
Határidő	Folyamatos.
További partnerek	Magyar Nyelv és Irodalom Tanszék, vajdasági magyar oktatási intézmények, VMTT, vajdasági köz- és iskolakönyvtárak.

4.5. Nyelv és nemzet

Cél: A vajdasági magyar nyelvközösség autonómiájának és koherenciájának megőrzése

A magyar nyelv és nyelvközösség a határtalanítás folyamatában él napjainkban. Az 1920-ban Trianonban meghúzott határok a Kárpát-medencei összefüggő magyar nyelvterületet durván, minden nyelvi, néprajzi, kulturális és emberi szempontot nélkülözve részekre szabdalták. 1990 után a magyar nyelvközösség nyelvi, kommunikációs értelemben újra-egyesült: a szétválasztott területek és a rajtuk kényszerűen kialakult regionális közösségek, a külső régiók a fizikai és politikai elzártság után újra működtetik kommunikációs hálózataikat helyi, regionális és globális szinten egyaránt. Sajnos a magyar kisebbségek közösségi és egyéni nyelvi jogait az utódállamok rendszeresen és módszeresen korlátozzák, beolvasztásukat eltérő mértékben, de folyamatosan erőltetik.

Helyzetértékelés

Trianon egyik nyelvi következményeként a határon túlra került régiók – így a Vajdaság – természet- és társadalomföldrajzi nevei gyakorlatilag kikerültek a magyarországi standardizálás hatóköréből. Az utódállamok saját szempontjaik alapján megalkották, alakították államnyelvű földrajzi terminológiájukat, egyúttal részben a korábbi magyar neveket is megváltoztatták, sőt a múlt század folyamán egy-egy területen többször is sor került más-más szempontokat figyelembe vevő névrendezésre, gyakorlatilag a települések átkeresztelésére. Az egyéb közigazgatási változásokkal együtt mindez oda vezetett, hogy egyazon helynévnek esetenként több neve is használatos, eltérő nevek szerepelnek a településnévazonosító szótárakban, lexikonokban és internetes adatbázisokban, s ezért jó néhány település vagy térfelszíni alakzat csak szerb (azaz nem magyar) neve alapján azonosítható.

A jelenlegi helyzetet jellemző változatosság az oktatásban is problémát okoz. Az említett okok miatt tehát szükséges a határtalanítás programját a földrajzi nevekre is kiterjeszteni.

2003-ban a Magyar Nemzeti Tanács szakértőket bízott meg, akik kidolgozták *A vajdasági magyar helységnevek meghatározásának elveiről szóló záróhatározatot*, amelyet a tanács a 2/2003. számú határozatával elfogadott. Az egyik alapelv az volt, hogy nem lehettek elfogadott magyar helységnevek az 1941 és 1944 között újonnan alkotott településnevek, amelyek korábban nem voltak használatban. Ez zömmel a Bácskában létesített bukovinai csángó telepek nevére vonatkozott.

Napjainkra időszerűvé vált ennek az alapelvnek az újragondolása, vagy legalábbis annak a szándéknak a megvalósítása, hogy méltó emléket állítsunk az egykori telepek ideiglenes lakóinak, akiket – mintegy 13 000 székelyt – 1941 júniusában a még Bukovinában, valamint a már Magyarország területén élők közül a Bácskában telepítettek le nagyon szétszórva őket: 28 faluba, telepre. Az andrásfalviakat 7 – olykor egymástól meglehetősen távol lévő – helyre telepítették le Topolya és Bácsfeketehegy környékén (Andrásmajor/Andrásfalva, Andrásföldje, Andrásnépe, Andráslélke/Andrástelke, Bácsandrászállás, Andrásvára/Andrásmező és Bácsandrás háza), míg az istensegítsieket

8 különböző telepre irányították Kúla, Óbecse, Topolya és Csantavér környékére (de legalább egymáshoz viszonylag közel élhettek: Istensegíts, Istenvelünk, Istenföldje, Istenáldás, Istenszeme/Adjisten, Istenhozott, Istenkeze/Székelytornyos, Istenvára/Istenes). A telepítés végrehajtásának abszurditását mi sem mutatja jobban, mint az a tény, hogy a legnagyobb, mintegy 10 000 lakosú Hadikfalva népét 11 telepre helyezték el: legdélebben a Futak–Újvidék–Temerin körzetben létrehozták Hadikszállást, Hadikligetet, Hadikföldjét, Hadiktelkét, Hadikhalmot, Hadikfalva/Horthyvárat, Hadikvára/Hadiknépét; ettől mintegy 120 km-re északnyugatra, Bajmok térségében jött létre Bácsbadikfalva, Hadikkisfalva, Hadikújfalva és Hadikvég/Hadikőrs. Csak a két legkisebb lélekszámú falu, Fogadjisten és Józseffalva (Fogadjisten és Bácsjózseffalva néven) maradt egy-egy településen (előbbi Nagyorom, a mai Velebit, utóbbi pedig Nagyfény mellett létesült). A telepítés problémáját taglalva nem feledkezhetünk el arról sem, hogy – akárcsak a 19. század második felében (Hertelendyfalva, Székelykeve és Sándoregyháza székelyeit) – ismét nemzetiségek közé helyezték.

Célok

A közelítés, a konvergencia elősegítése a nyelv mozgásában. Ezt célozza a nyelvi tervezésben a határtalanítás, a nyelvi műveltség színvonalának folyamatos emelése, a főváltozatok közössé, elérhetővé tétele minden beszélő számára.

A nyelvi tervezés elveiről, céljairól, a megvalósítás eszközeiről a nyelvészek között is voltak és vannak viták. De ma már talán viszonylag általánosan elismert cél a közelítés a nyelv mozgásában, a határtalanítás, a normapluralizmus, a nyelvhasználat bátorítása, a helyi változatok értékeinek elismerése, a két- és többnyelvűség értékeinek elismerése (magas szintű, anyanyelv dominanciájú, stabil kétnyelvűség) stb.

A tervezés vezérelvei az alábbi összefüggések lehetnek:

- az anyanyelvi nevelés és képzés (a magyar nyelv és a köznevelés, közoktatás, felsőoktatás),
- a magyar nyelv és a terminológia (az anyanyelvi terminológia és a Kárpát-medencei régiók terminológiájának kidolgozása, elektronikus adatbázisban való rögzítése és elterjesztése; a gazdasági, a közigazgatási, a jogi és az orvosi szaknyelv és terminológia fejlesztése; az anyanyelvű nyelvtechnológiai terminológia kidolgozása, fejlesztése),
- a magyar nyelv és a külhoni magyarság (nyelvi jogok, oktatás, gazdaság),
- a magyar nyelv és a média (a média nyelvi normájának mintává, példamutatóvá emelése),
- a magyar nyelv és a magyar kulturális örökség gondozása-ápolása (a verbális művészetek hagyományőrzésének ösztönzése),

- a magyar nyelv és az egyházak (az egyházak bevonása a kisebbségben, de mindenekelőtt a szórványban és a diaszpórában élő magyarság anyanyelvének és kultúrájának megőrzésébe).

Javasolt intézkedések

1. intézkedés	Határtalanítás, a nyelvi műveltség színvonalának folyamatos emelése
Indoklás	Jelentős vagy döntő mértékben nyelvi kérdés a megmaradás, a szórványok és a diaszpóra sorsa, a színvonalas, versenyképes köz- és felsőoktatás, a tudományos képzés és a tudományművelés, a kultúra, az egyház, a média. Ezek mind olyan területek, amelyek elsősorban nem etnikusan magyarok, hanem nyelvileg; vagy ha igen, akkor a nyelv révén etnikusak. Éppen ezért tekinthető fontosnak a nyelvet is érintő „cselekvések” összefogása és szakmai megalapozása.
Feladatok	<ol style="list-style-type: none"> 1. Az igényes nyelvhasználat fejlesztése az iskolai anyanyelvi nevelésben, valamint a közéleti publicisztikában és a médiában. 2. Közelítés a magyar nyelv mozgásában. 3. Határtalanítás és normapluralizmus. 4. A nyelvhasználat bátorítása. 5. A helyi változatok értékeinek elismerése. 6. A két- és többnyelvűség értékeinek elismerése (magas szintű, anyanyelv dominanciájú, stabil kétnyelvűség). 7. Kárpát-medencei nyelvi tanácsadói hálózat létrehozása.
Célcsoport	Teljes nyelvközösségünk.
Elvart eredmények, hatások	Magyar nemzeti közösségünk fennmaradása; az igényes, magas szintű nyelvhasználat és kommunikáció elsajátításához való jog és lehetőség a köz- és felsőoktatásban, valamint az élethosszig tartó tanulásban; a nyelvi jogvédelem, a jogegyenlőség és jogkiterjesztés, a regionális hivatalos nyelv státusának bevezetése, illetve a saját anyanyelvű oktatási rendszerek és közigazgatás támogatása.
Indikátorok	A közösségi részvétel aránya; a nyelvhasználat és kommunikáció igényessége, élményszintje, imázsértéke; a tervezhetőség és fenntarthatóság szintje.
Határidő	Folyamatos.
További partnerek	Nyelvtervezési Kutatóközpont, VNyKM, Magyar Nyelv és Irodalom Tanszék, BE Filológiai Karának Hungarológiai Tanszéke, MTTK.

2. intézkedés	Mi a magyar névmegfelelője? címmel egy jubileumi délvidéki/vajdasági magyar helységnevjegyzék összeállítása és kiadása
Indoklás	A Magyarországon kívüli településeket jelölő magyar helységnevek kodifikálása mint folyamatos államigazgatási és szakmai feladat a 20. század elején átkerült az utódállamok hatáskörébe. Ennek első és általános következménye az volt, hogy a továbbiakban mindenütt figyelmen kívül hagyták a magyar nyelvi és névtani szempontokat, többnyire a helyi magyar névhasználat gyakorlatát és a történeti hagyományt is. A többszöri államhatalom-változás, a politikai rendszerek változása folyamatosan összekuszálta, jobb esetben figyelmen kívül hagyta a „nemhivatalos”-nak számító magyar neveket.

	<p>A 20. századi helységnevváltozások tájainkon sokrétűek voltak, különösen a század második felében, de a trianoni döntést követően általánosságban is:</p> <ul style="list-style-type: none"> • némely települések egyesültek másokkal, bizonyos helységrészek pedig önállósultak, • a szerb közigazgatás (több ízben is tömegesen) új megnevezést adott a régi helyébe, • a második világháború után keletkezettek, vagy amelyek változtattak státust (ilyen esetekben gyakran találkozunk egy-egy település többféle magyar megnevezésével). <p>A <i>Vajdaság Autonóm Tartomány Hivatalos Lapjának</i> 2003. augusztus 27-ei számában jelent meg a Magyar Nemzeti Tanácsnak az a határozata, amellyel megállapította a vajdasági települések magyar nevét. Ez a határozat azoknak a községeknek a településeire vonatkozott, amelyekben a magyar nyelv is hivatalos használatú volt. A névjegyzék azóta tovább bővült és gazdagodott olyan települések magyar nevével is, amelyek bár nincsenek hivatalos használatban, de köznyelvi alkalmazásuk megkerülhetetlen. Amikor ugyanis magyarul írunk vagy beszélünk, célszerű tudnunk, hogy a teljes nyelvközösségbeli közérthetőség szempontjából általában stílusosabb a helységnevek magyar változatait használunk, akár hivatalos a magyar nyelv egy-egy megnevezett településen, akár nem hivatalos. Különösen vonatkozik ez a magyar nyelvű médiára, a magyar közoktatásra és általában az olyan alkalmakra, ahol elvárható a magyar köznyelv igényesebb ismerete és használata. Tény viszont az is, hogy a délvidéki magyar települések nagy részének a magyar nyelvű megnevezése éppúgy meg van már állapítva és betűrendes jegyzékbe szedve, mint az erdélyi, a fölvidéki, a kárpátaljai és a drávaszögi helységeké. Ezeket megismerhetjük az 1913-as helységnevtárból, melynek teljes címe: <i>A Magyar Szent Korona országainak helységnevtára</i>. Mivel azonban tájainkon később is keletkeztek települések és helynevek (gondoljunk a bukovinai székeltek Bácskába történő telepítésére), jelenleg a legalkalmasabb összefoglaló és átfogó forrás lehet a Lelkes György összeállításában készült <i>Magyar helységnevé-azonosító szótár</i> (3., bővített és javított kiadás. Argumentum Kiadó és Nyomda Kft. – KSH, 2011).</p> <p>A szerb településneveket – ha nincs magyar megfelelőjük – a magyar nyelvben is szerb, azaz eredeti helyesírásuk szerint használjuk, ami írásrendszerünk alapelve. A postai címzésekben pedig a vajdasági helységmegjelölésre általában a szerb nyelvi megnevezésváltozatot ajánljuk használni, hogy a postai forgalom minél zökkenőmentesebb maradjon.</p>
<p>Feladatok</p>	<ol style="list-style-type: none"> 1. A Kárpát-medencei magyar földrajzi nevek sztenderdizálása. 2. Csökkenti vagy meg is szünteti azokat a terhes és ma már általában érzelmi sérüléseket, melyek a Délvidéken száz éven át kölcsönösen keserítették és rontották a többségi–kisebbségi viszonyt. 3. Növelni annak a lehetőségét, hogy megszűnjön a kimondott helynév miatt érzett félelem vagy büntudat, illetve (a másik részről) a szó bántó kicsengése. 4. Váljon nyilvánvalóvá, hogy Újvidék és Bácskertes szerbül és nemzetközi vonatkozásban továbbra is Novi Sad, illetve Kupusina marad, sőt Szabadka is szerbül csak Subotica marad. 5. Annak tudatában állítsuk föl és fogadjuk el a névjegyzéket, hogy az élő nyelvek és bennük egy-egy szó vagy szerkezet, esetleg

	<p>toldalék vagy szólás igen hosszú életet is képesek megélni, tehát a helységnevek is; de változásuk örök és – ha szabadon történik – általában kiszámíthatatlan hullámvonal. Ez önmagában nem veszteség a nyelvközösség és az emberiség számára.</p> <p>Rendszerint ugyanis a nyelv ezzel válik képessé túlélni a körülmények, azaz a nyelvi életfeltételek szintén hullámzó változását.</p> <p>6. A Bácskába telepített bukovinai székely telepek helyneveinek nyilvántartásba vétele és emlékének megőrzése.</p>
Célcsoport	<p>Azok számára készül ez a helységnévjegyzék, akik (akár magyarok, akár nem) – amikor magyarul beszélnek vagy írnak, s megvan az igényük, hogy a délvidéki települések magyar megnevezésváltozatát használják, akkor ebből a helynévjegyzékből tájékozódhassanak: mi minnek felel meg, mit jelöl? Emlékeztünk ugyanis nem elég, hiszen e nevek zöme tiltva volt, de főleg köznyelvi (nyilvános) életük a közelmúltig nemigen volt.</p>
Elvárt eredmények, hatások	<p>Az az igényünk, hogy a Vajdaság települései közül azokat, melyek esetében a teljes magyar nyelvközösségen belül arra igény is mutatkozik, anyanyelvünk hagyományain létrejött megnevezésváltozatokkal is jelölhessük – amikor magyarul beszélünk vagy írunk.</p>
Indikátorok	<p>Tervbe vett módosítások és új helységnevek száma.</p>
Határidő	<p>2021. május 31.</p>
További partnerek	<p>MNT Hivatalos Nyelv- és Íráshasználati Bizottsága, VNYKM, Magyar Nyelvi Központ.</p>

3. intézkedés	Kárpát-medencei nyelvművelő, nyelvhelyességi online verseny megszervezése
Indoklás	<p>Az internet virtuális jelenlétet biztosít a kisebbségi sorsban élő magyaroknak is, hogy éljenek a nyelv gyakorlásával. A veszélyeztetett vagy kisebbségi nyelv internetes jelenléte teret biztosít a nyelvhasználóknak és a nyelvet tanulóknak nyelvi készségeik fejlesztésére.</p> <p>Napjainkban az online tudásszerzés/verseny különösen jelentős, de hosszú távra is előnyt jelenthetne az ilyen fajta kommunikáció.</p>
Feladatok	<ol style="list-style-type: none"> 1. Kidolgozni egy programot, mely konkretizálná az online nyelvművelő verseny szabályait. 2. Bátorítani a diákokat, a felkészítő tanárokat, majd pedig a résztvevőket, hogy minél nagyobb számban vegyenek részt, különös tekintettel a kisebbségben élőkre (külhoni magyarok). 3. Biztosítani a felkészítő tananyagot, azaz a hangtani, szótani, alaktani, mondattani, helyesírási, valamint a nyelvtörténeti és szövegtani gyakorlólapokat.
Célcsoport	<p>Teljes nyelvközösségünk – diákok, tanárok.</p>
Elvárt eredmények, hatások	<p>Magas szintű nyelvhasználat és kommunikáció a magyar nyelv és nyelvközösség határtalanítási folyamatának felgyorsításával.</p>
Indikátorok	<p>Résztvevők száma, Kárpát-medencei szintű, részarányos lefedettség.</p>
Határidő	<p>Folyamatos, azaz évente legalább egy alkalommal.</p>
További partnerek	<p>Általános és középiskolák, önkormányzatok.</p>

4.6. Nyelv és szórvány

Cél: A perem- és szórványterületek fenntartása és a nyelvcsere akadályozása

A folytonos demográfiai fogyás, elvándorlás, szórványosodás, nyelvihiány, nyelvvesztés, jogsérelem a vajdasági magyar perem- és szórványközösségek számára is olyan helyzetet teremt, hogy folytonos készültségben találják magukat, ami pedig megköveteli tőlük a folytonos önszerveződést. Az ilyen sorban élőket körülményeik két- vagy többnyelvűségre, olykor a kettős és a többes identitás elsajátítására is ösztökélheti. A dolog másik oldala, hogy a kisebbségi magyarok közül sokakban szerencsére feléledt viszont a táji (a nagytáji) regionális tudat és identitás igénye is.

Helyzetértékelés

A vajdaságban élő magyarok csaknem egyharmada szórványban él. A szórványlét a nemzet megmaradása szempontjából egy fokozottan veszélyeztetett léthelyzet. Az identitás megtartása, a nemzeti kultúra ápolása többletterhet kíván a szórványközösség tagjaitól.

A szórvány nem tudja önmagát újratermelni sem demográfiailag, sem etnokulturálisan. Veszélyeztetettsége épp kiszolgáltatottságában van. A szórvány külső segítség nélkül az asszimiláció útjára kényszerül. Ez elkerülhetetlen folyamat, amelyet nagy erőfeszítéssel is sokszor csak lassítani lehet.

Esetünkben ez a téma talán még a többi régiónál is nagyobb figyelmet érdemel. Ma már ugyanis művelődéstörténeti közhely, hogy a regionális hagyományoknak a felfedezése a legtovább a peremvidéki Délvidéken váratott magára, amelynek fő oka az volt, hogy a török kiűzése után az ideérkező magyar ajkú letelepülők nem egy helyről indultak, s nem ugyanazon az egy helyen állapodtak meg, és ilyen módon az egyéni emlékezetre való hagyatkozás kevésbé időálló és ellenálló volt, mint a kollektív emlékezeté, amelynek tartós voltáról az al-dunai székelyek körében annál inkább megbizonyosodhattunk;⁸ s másik magyarázata, hogy e táj szellemi élete már a 19. század második felében szinte teljes mértékben betagozódott az egységes nemzeti kultúrába, és nagyobb városaink (Szabadka, Zombor, Zenta stb.) művelődési élete a budapesti kultúra vonzásában élt.

A múltban is, ma is törékeny identitástudatunk nehezen tudott ellenállni a kedvezőtlen folyamatoknak, amelyek ezen a tájon évszázadok óta emlékezetpusztulással jártak. Ahhoz ugyanis, hogy egy kisebbség identitása megnyilvánulhasson, szembe kell néznie azzal a kihívással, hogy milyen mértékben lehetséges kisebbségi azonosságainak a kommunikációja, és hogy miben határozhatjuk meg identitásának magvát.

A kisebbségi kultúrában leginkább a nyelv az, amely kifejezi a nemzeti jelleget. Ezért maradhatott napjainkig megmaradásunk stratégiájának korparancsa: mindenképp az anyanyelvi kultúra teljes elsajátításának lehetőségét kell megteremteni, s csak azután (amellett) kerülhet sor a környezetünkben létező egyéb kultúrákkal való ismerkedésre.

⁸ Vö. Bori 2000, 313.

A vajdasági kisebbségi identitásépítés szempontjából az egyik legfontosabb kérdés: lehet-e a mostani, történetileg kialakult labilis, kiegyensúlyozatlan „kettős kötődési modell” tartós kisebbségi identitásbázisnak tekinteni? Hiszen a két világháború közötti, majd a Tito-korszak elejére jellemző tudatos asszimilációs törekvéseknek, illetve a kisebbségek esetében az asszimilációs következményekkel járó belső társadalmi mobilitásnak, a migrációs folyamatoknak az eredményeként a közösségek jórészt elveszítették a maguk hagyományos regionális, falusi bázisukat, az anyanyelvjáráson alapuló lokális kulturális hátteret.

Különösen a magyar szórványközösségek 21. század eleji délvidéki kettős kötődését a kutatási eredmények szerint elsősorban az elmúlt évtizedben újra a felértékelődőben lévő családi és közösségi tradíciók jellemzik. Az „őshonos” kategóriába sorolható vajdasági kisebbségek nemzeti anyanyelvét (anyanemzeteik irodalmi nyelvét) még mindig kisebb-nagyobb sikerrel sikerül olyan mértékben megőrizni, hogy az egyfajta kétnyelvű bázis megteremtésével is hozzájárulhat a kettős identitás stabilizálódásához. A teljes nyelváltás és a nemzeti anyanyelv megtartása, illetve „újratanulása” (pl. a Szerémségben) jelzi a kisebbségi identitásépítés nyelvpolitikai alternatíváit. Ma már talán a szerbiai kisebbségpolitika minden felelős tényezője érzékeli, hogy semmiképpen sem tekinthető pozitív modellnek az a gyakorlat, amely a nyelváltási folyamatokat kívánja felgyorsítani. Mint ahogy az sem tűnik járható útnak, hogy radikális beavatkozásokat támogatva, a jelenlegi nyelvi adottságokat figyelmen kívül hagyva a kisebbségi közösségek esetében az aktív nyelvismeret és nyelvhasználat váljon bármilyen formában is a közösséghez tartozás egyedüli kritériumává.

Minden nyelvet csak használata éltetheti. A kisebbségi nyelvek számára – mint amilyen a magyar nyelv Szerbiában – a használat lehetőségét az állam által biztosított keret teremti meg. Épp ezért nagyon fontos különösen szórványkörnyezetben tudatosítani, hogy ha nem használjuk anyanyelvünket a lehető legtöbb helyzetben, akkor az visszaszorul, s ma már sajnos egyáltalán nem természetes például a Szerémségben, hogy itt is a magyar nyelvhasználatnak történelmi hagyományai, intézményrendszerei voltak még a múlt század hetvenes éveiben is.

Tisztában kell lennünk azonban azzal is, hogy a trianoni határok közé szorított Magyarország mind ez ideig döntően csak a határokon kívül maradt magyarok számára jelentett (jelent) vonzást, amelynek következtében Magyarországra vándorlásuk nem a magyar népesség lélekszámát, hanem csak az országban élő magyarokét növeli. Ezek a népmozgások pedig nemcsak „egyneműsítik” a magyarországi lakosság etnikai összetételét, hanem irreverzibilissé teszik a magyarok által lakott területek összeszűkülését, fokozatos kiürítését. A fiatalabb korosztályokhoz tartozók áttelepedésének hatására ugyanis a határon túli magyar közösséghez tartozók száma csökken, termékenységük alacsonyabb, korstruktúrájuk pedig öregebb lesz. Az áttelepülők hiánya – a fentiekben említett demográfiai folyamatok mellett – tovább szűkíti azt a teret, amelyet még magyarok laknak be, s ezzel akaratlanul elősegítik a szülőföldön maradók szórványhelyzetbe kerülését, és felgyorsítják a már szórványhelyzetben élők többségi néphez történő asszimilálódását. A más nemzetiségűek, a magyarok által elhagyott, „kiürített” helyek betöltésével pedig semmissé válnak

azok az értékek, amelyeket az addig ott élő magyarok a századok során létrehoztak. Sajnos mindaz azonban, amit a fentiekben megfogalmaztunk, nem csak egy valamikor bekövetkező valóság víziója. A kivándorlók és az áttelepülők hiánya – az alacsony termékenység és a többségi néphez történő asszimilálódás mellett – már napjainkban is egyre súlyosabb gondot okoz a vajdasági magyar közösségek számára. A tendencia egyértelmű.

Célok

A magyar nyelv térvesztésének lassítása, megállítása, esetleg megfordítása. A térvesztés földrajzi dimenziójának van tisztán népszaporulatbeli, aztán migrációs és asszimilációs komponense. A demográfiai mozgás irányát csak általánosabb nemzet- és társadalompolitikai eszközökkel lehet kedvezően befolyásolni. A nyelvcsere és az ezzel szorosan összefüggő asszimiláció okait többé-kevésbé ismerjük, az okok ellenében nyelvjogi, oktatáspolitikai eszközökkel lehet élni, és olyan szubjektív, szimbolikus befolyással, amely hatással van a beszélők attitűdjére. Funkcionálisan a magyar nyelv ellenében a globalizáció nyelve, az angol nyer mindenütt teret, és ennek ellensúlyozásában a művelődés-, az oktatás- és a tudománypolitikának vannak feladatai. A külső régiókban ehhez járul még a domináns államnyelvek expanzív térnyerése az anyanyelv ellenében. Ennek következményeit kívánja folyamatosan orvosolni, amennyiben kitartó és következetes, a kisebbségi érdekképviselet nyelvpolitikája és oktatáspolitikája.

Nyelvmegtartás – nyelvélesztés. Ehhez általánosan hozzájárulhat a színvonalas köz- és felsőoktatás, az olvasás, az irodalom, a kultúra egésze (a kulturális hagyományt is beleértve). Meghatározó az attitűd: a bátorítás, annak tudatosítása, hogy a magyarnak több-letértékei vannak a magyar anyanyelvűek számára, hogy az igazi nyelvi otthonosság a mi számunkra ebben a nyelvben van.

Egyértelmű, hogy azokban a szórványközösségeinkben, amelyekben már a nyelvélesztés szükségessége merül fel, hogy ezt a folyamatot az érintett közösségnek és kulturális örökségének a részeként értelmezzük, ami szorosan összefügg az új technológiákkal és az elektronikus médiával. Épp ezért az internet, a számítógép és az okostelefon által segített nyelvtanulás korszakában a nyelvfelélesztés és a nyelvcsere megfordítása is új teret nyert. Fontos azonban különbséget tenni aközött, hogy az új technológiák valamilyen nyelvtanulási platformot szolgáltatnak-e, vagy teret biztosítanak az új nyelvhasználati funkciók számára, mint például a közösségi média esetében.

Az internet, egészen pontosan a közösségi média (a Facebook, a Twitter stb.) virtuális jelenlétet biztosít a szórványban élő magyar közösségek számára is, ami lehetővé teszi a nyelvhasználók és nyelvtanulók részére a nyelv gyakorlását, új nyelvhasználati tereket teremt meg, ugyanakkor virtuális közösségek kialakulását is lehetővé teszi, amely nem függ a földrajzi elhelyezkedéstől.

A valamilyen szempontból veszélyeztetett vagy kisebbségi nyelv internetes jelenléte és az új technológiákban való alkalmazásának szimbolikus jelentősége is van, hiszen erősíti a nyelv relevanciáját, szerepét és felhasználhatóságát. Így a magyar nyelvnek a jelenléte az interneten vagy a digitális világban nemcsak azzal segíti elő a

nyelvmegőrzést és a nyelvi revitalizációt, hogy teret biztosít a nyelvhasználóknak és a nyelvet tanulóknak nyelvi készségeik fejlesztésére, hanem azzal is, hogy a nyelv ideológiai értékét is átformálja, hiszen így a kevésbé használt nyelv a kortárs világ részeként értelmezhető, mely releváns lehet egy adott csoport jövőjében. Természetesen azt is fontos megemlíteni, hogy az internet és az új technológiák nem állnak minden nyelvi közösség rendelkezésére, éppen ezért nem is lehetnek relevánsak minden esetben. De évtizedek tapasztalata mutatja azt is, hogy a sikeres nyelvi revitalizációs törekvések csakis közösségi kezdeményezésre, befektetésre és elkötelezettségre épülhetnek, ami azt jelenti, hogy a közösség beleegyezése, együttműködése és részvétele nélkül törekvéseink gyakorlatilag kudarcra vannak ítélve. A végső döntés tehát mindig a közösségé magáé.

Javasolt intézkedések

1. intézkedés	Magyar közösségi terek és anyanyelvhasználat
Indoklás	A kisebbségekhez tartozó gyermekek iskolai nehézségeinek jelentős része nyelvi gyökerű. Hátrányos helyzetű szórványközösségeink nyelvhasználati és ezzel összefüggő gondjaival egyszerre kell foglalkoznia a közoktatásnak, a köznevelésnek, a társadalomtudományoknak, a felsőoktatásnak, a médiának, a kisebbségkutatásnak és a nyelvtudománynak.
Feladatok	<ol style="list-style-type: none"> 1. Érdeklétté kell tenni a szórványban élőket (egyéneket és a közösségeket) abban, hogy tartozzanak a magyarsághoz, őrizzék meg és adják tovább magyar anyanyelvüket. 2. Magyarságuk megőrzésében váljanak érdekeltté. 3. Szórványközösségeink nyelvhasználati és ezzel összefüggő gondjainak mérséklése az oktatás, a tudomány, a média, a kisebbségkutatás és a jog eszközeinek összehangolásával. 4. Tudatosítani a szülőkkel, hogy az anyanyelv magas szintű ismerete, a magyar nyelvű oktatás választása óriási előnyökkel jár az államnyelvi oktatás választásához és a magyar nyelvnek a családi, informális nyelvre való korlátozásához képest. 5. A fiatalok és a helyi anyanyelvtanárok megszólításával nyári nyelvi táborok, nyelvi-kulturális találkozók szervezése a szórványközpontok és civil szervezetek közreműködésével.
Célcsoport	A szórványban élő magyarság.
Elvárt eredmények, hatások	A személyiség kiteljesedése és hatékony ismeretszerzés: egyfelől az ismeretek másként való rendszerezésének képessége a magyar anyanyelven keresztül, másfelől a kétnyelvűség kétféle gondolkodásmódot elősegítő sajátosságán keresztül; az asszimiláció megállítása, a magyar közösségek gyarapodása és erősödése; a szórványban élő magyarság nemzeti és nyelvi azonosságtudatának erősödése; nyelvi-kulturális reprodukciójának zavartalansága.
Indikátorok	Közösségi kezdeményezés, befektetés, elkötelezettség, részvétel; a egyes házasságokban született gyermekek szüleinek magyar óvoda és iskola iránti érdeklődése, elkötelezettsége; iskolabuszok száma; a hétvégi óvodák és iskolák fenntarthatósága, működésének tervezhetősége.
Határidő	Folyamatos.

További partnerek	Szórványközpontok, nyelvi-kulturális civil szervezetek, pedagógus- és anyanyelvápoló szervezetek, a közoktatás és köznevelés intézményei, a társadalomtudományok kutatói, a felsőoktatás hallgatói és tanárai, a vajdasági magyar és a helyi média, a kisebbségkutatás és a nyelvtudomány szakmai hálózata, VMMI, VMMSZ.
--------------------------	--

2. intézkedés	Vallásgyakorlás és anyanyelvhasználat
Indoklás	<p>Az egyházak szerepe a kisebbségben, de mindenekelőtt a szórványban élő magyarság anyanyelvének és kultúrájának megőrzésében felbecsülhetetlen. Azokban a közösségekben, amelyekben nincs lehetőség a közoktatás keretében anyanyelven vagy anyanyelvet tanulni, az egyházi keretben folyó tevékenységek az anyanyelvi nevelés csaknem egyedüli letéteményesei.</p> <p>Minden olyan egyháznak, amely etnikai jellegűvé vált, vagy etnikai szerepre is kényszerül, nyomasztó dilemmája, hogy ez mennyiben egyeztethető össze alapvető kultikus feladatával. Az anyanyelvhasználat vonatkozásában ez a dilemma inkább teoretikusnak bizonyul, hiszen a nyelvet egyetlen egyház sem nélkülözheti, a nyelvben való megmaradás pedig az esetek többségében a hitben, a vallásban való megmaradásnak is feltétele. A nyelv és a lélek, a hit és az anyanyelv két olyan alaptényezője az etnikai identitásnak, amely a Vajdaságban mindig egymást erősítette. Egyik a másik nélkül csak kivételesen maradhatott meg.</p> <p>Hasonlóképpen az egyházi intézmények, a vallás közösségformáló és közösségfenntartó szerepe etnikai szerep is, hiszen ezek a közösségek rendszerint nyelvi közösségek is. Azzal is, hogy mindegyik egyház – mint láttuk – az anyanyelvnek egy emelkedettebb, normatívnak tekinthető változatát használja, a kisebbségi nyelvhasználat egyik legfeltűnőbb hiányát pótolja. A közösségi, nyilvános nyelvhasználat kivételes esemény olyan környezetben, ahol erre csak ritkán adódik lehetőség. Az istentisztelet, az anyanyelvű liturgia az anyanyelv használatának ünnepi alkalma, nemcsak hitükben erősíti a gyülekezet tagjait, hanem nyelvi tudatukban, nyelvi hűségükben is. Bátorítja a beszélőket a nyelv állandó használatára, erősíti az alárendelt státusú anyanyelv presztízsét.</p> <p>A nyelvet egyetlen egyház sem nélkülözheti, a nyelvben való megmaradás pedig az esetek többségében a hitben, a vallásban való megmaradásnak is feltétele. A nyelv és a lélek, a hit és az anyanyelv két olyan alaptényezője az etnikai identitásnak, amely tájainkon mindig egymást erősítette. Sikerül-e újra egyberagasztani, megerősíteni nemzeti nyelvünk szétszóródott diribdarabjait. Közös gondunk: anyanyelvükön vesznek-e részt a hitoktatásban a szórványban élő gyermekek?</p>
Feladatok	<ol style="list-style-type: none"> 1. A vajdasági magyar történelmi egyházak bevonása a szórványban élő magyarság anyanyelvének és kultúrájának megőrzésébe. 2. Nyelvoktató-kultúraközvetítő lelkészi-diakónusi-hitoktatói hálózat kialakítása. 3. Szorgalmazni és támogatni a lelkészek, diakónusok és hitoktatók ösztöndíjas másoddiplomás képzését magyar nyelv és irodalom, történelem, néprajz, illetőleg magyar mint idegen nyelv szakon. 4. A nyelv és kultúraközvetítő egyházi oktató-nevelő munka megszervezésének támogatása.

	5. Olyan programok kidolgozása, amely információs értékű, a kétnyelvűvé nevelés, a kétnyelvű oktatás előnyeit (és nem utolsósorban lehetőségeit), a magyar nyelv megőrzésének és újratanulásának hasznait hangsúlyozza.
Célcsoport	Magyar szóránnyközösségek a Vajdaságban; a római katolikus, illetve protestáns egyházak lelkészei, diakónusai és hitoktatói.
Elvárt eredmények, hatások	A közoktatás keretében anyanyelven vagy anyanyelvet tanulni, az egyházi keretben folyó tevékenységek, az anyanyelvi nevelés megújítása, hatékonnyabbá válása és kiterjesztése; mind több egyházi magyar hétvégi óvoda és iskola működtetése egyházi és/vagy magyar közösségi terekben egyházi személyek bevonásával; az anyanyelven történő vallásgyakorlás állandó bővítése és megerősítése; a szakrális életben az anyanyelvi kultúra gyarapodása; az egyház szélesebb értelemben is mind több helyen lát el kulturális és oktató tevékenységet; az anyanyelven folyó hitoktatáson kívül az anyanyelv tanítása is felértékelődik, ha nincs intézményes anyanyelvi oktatás.
Indikátorok	A közösségi egyházi hálózatban résztvevők száma, a magyar hitoktatásba bekapcsolódók száma, a hétvégi egyházi óvodák és iskolák látogatóinak száma, a magyar nyelv presztízsének változása, a kétnyelvűség értékének felfedezése, a kétnyelvűséget népszerűsítő programok megvalósításának tervezhetősége és fenntarthatósága.
Határidő	Folyamatos.
További partnerek	A római katolikus, illetve protestáns egyházak lelkészei, diakónusai és hitoktatói, a Szabadkai, Nagybecskerekai és Szerémségi Egyházmegye vezetői.

3. intézkedés	Nyelvesztés helyett az értékőrzést és értéktöbbletet felmutató nyelvi-kulturális többnyelvűség ösztönzése és támogatása
Indoklás	<p>A kisebbségi magyar identitás szerkezetével is összefügg, hogy az asszimiláció a nyelvcserevel kezdődik, a nyelvcsere előtt pedig ott van a kétnyelvűség szubtraktív, másodnyelvi dominanciájú formája. Ez a folyamat egyik fázisában sem visszafordíthatatlan. Sőt a nyelvcsere után is lehetséges nyelvi revitalizáció, revitalizációs oktatás.</p> <p>A kétnyelvűség típusát jelentős mértékben meghatározza az oktatás.</p> <p>A szakirodalomból látható, hogy az oktatásnak nincs ebből a szempontból ideális vagy általános modellje, a szakirodalomban sem egyértelmű, ki mit tekint kétnyelvű oktatásnak, ki hogyan értelmezi a domináns jelzöt a kétnyelvűség esetében. A magyar oktatás nyelvileg (dominánsan) magyar (nem etnikusan!), azaz eszköze az oktatásnak, de számolni lehet és kell az anyanyelv szimbolikus értékelésével, a szimbolikus megismerésben betöltött szerepével, noéतिकai és etikai funkciójával egyaránt. Az államnyelv ideális esetben hatékonyan oktatott (tan)tárgy, fontos abban a tekintetben, hogy a kialakuló kétnyelvűség magas szintű, stabil és hatékony legyen. Mindezek miatt lényeges a tannyelv megválasztása: az első nyelv kognitív és érzelmi többletei miatt.</p> <p>Ezt érdemes részletesebben és közérthetően kifejteni az iskolaválasztás előtt álló szülőknek. A folyamat további fázisaiban is fontos szerepe lehet a kódváltásnak. Ami a domináns jelzöt illeti: a kétnyelvűségben ez a nyelvi kompetenciára vonatkozik, nem a beszéd mennyiségére.</p>

	<p>Sok minden befolyásolja a szülők tannyelv választási stratégiáit, amit az azzal kapcsolatos attitűdök változatossága is igazol. A szórványban élő magyar anyanyelvűek körében például erősen él még az a képzet, hogy a gyermekek a szerb nyelvű oktatás által sokkal könnyebben, jobban érvényesülhetnek. Számos szülő gondolja úgy, hogy a magyar tagozaton a gyermekek részére többletterhet jelent a magyarórák száma. Ugyanakkor az is döntő szerepet játszik az oktatás nyelvének megválasztásában, hogy van-e magyar nyelvű osztály, tagozat, iskola a közelben.</p> <p>A saját kultúra ellenében, nem annak más dimenzióba helyezéseként vált divatosá a multikulturális, multilingvális modell ajánlása a kisebbségi közösségek számára. A verbálisan meggyőzően előadott ilyen modellek mögött azonban rendszerint mégis a többségi felügyelet, dominancia működött és működik, az egyirányúság: a kisebbség teljes nyitottsága a többségi nyelv és kultúra irányában és a többség elzárkózása a kisebbségi nyelv és kultúra megismerésével és elfogadásával szemben. Az interkulturalitás mostanában egyre inkább hangoztatott eszméje szintén csak akkor válhat elfogadhatóvá és produktívá, ha a nyelvre és a kultúrára egyaránt kiterjedő kölcsönös nyitottságot és elfogadási készséget jelent többség és kisebbség viszonyában.</p>
Feladatok	<ol style="list-style-type: none"> 1. Széles körű felvilágosító munka szervezése az anyanyelvű oktatás fontosságáról. 2. Tudatosítani a szülőknél, hogy kisebbségben az anyanyelv magas szintű ismerete, a magyar nyelvű oktatás választása óriási előnyökkel jár az államnyelvi oktatás választásához és a magyar nyelvnek a családi, informális nyelvre való korlátozásához képest mind az egészséges és sikeres fejlődés és az egyéni karrier, mind a kisebbségi közösség fejlődése tekintetében. 3. Nyelvészeti (revitalizációs) programok kidolgozása: <ul style="list-style-type: none"> • úgynevezett „nyelvi fészkek” kialakítása, • az úgynevezett „mester–tanítvány” módszer alkalmazása. 4. <i>A fordítás és a korpusztervezés problémái két nyelvűségi helyzetben</i> címmel szakmai kerekasztal-beszélgetés szervezése.
Célcsoport	A nyelvcseré veszélyének leginkább kitett szórványközösségek, a nyelvcserét átéltek közössége, az iskolaválasztás előtt álló diákok és szüleik a szórványban.
Elvárt eredmények, hatások	A vajdasági magyar szórványközösségekben nyelvi revitalizáció, a revitalizációs oktatás elkezdése; az oktatás nyelvének megválasztásában ne merüljön fel gondként, hogy van-e magyar nyelvű osztály, tagozat, iskola a közelben (az iskolabuszprogram kiterjesztése segíthet ebben).
Indikátorok	A nyelvre és a kultúrára egyaránt kiterjedő kölcsönös nyitottság élményszintje, a többség és kisebbség viszonyában az elfogadási készség minősége, az egyes nyelvekben megnyilvánuló eltérő nyelvi világgép kölcsönös megismerése, a mentális, pszichológiai, szociológiai, kulturális másság alaposabb feltárására irányuló szakmai munka mindkét oldalról.
Határidő	Folyamatos.
További partnerek	VMMI, VMMSZ, szórványközpontok, egyházak lelkeszei, diakónusai és hitoktatói.

4. intézkedés	A meglévő multifunkcionális szórványközpontok fenntartása, stabil, tervezhető működtetése és egy újnak a létrehozása
Indoklás	A meglévő multifunkcionális szórványközpontok (Kisoroszon, Muzslyán, Temerinben, Zomborban) fenntartása, stabil, tervezhető működtetése Nyugat- és Dél-Bácskában, Észak- és Közép-Bánságban, valamint Szerémségben és egy új létrehozása Pancsován, a Dél-Bánságban; továbbá ún. Magyar Házak létrehozása és támogatása a szórványban.
Feladatok	<ol style="list-style-type: none"> 1. A szórványban élőket érdekeltté kell tenni, hogy ragaszkodjanak magyarságukhoz, hogy őrizzék meg anyanyelvüket. 2. A szórványközpontok jelenleginél szorosabb hálózatba szervezése, legyenek egymással napi kapcsolatban (jelentés készítése – konkrét, elvégzett feladatok nyilvántartása). 3. Olyan lelkes, fiatal, helyben élő értelmiségiek képzése, akik képesek megszervezni egy-egy magyar közösségben a helyi magyarság rendezvényeit, gyermekfoglalkozásait stb. 4. Folyamatosan oktatókat kell kiképezni, akik a gyerekek sajátos helyzetét figyelembe véve integrálják a fiatalokat magyar iskolákba, közösségbe. 5. Ki kell alakítani a központok és egyéb oktatási-nevelési intézmények kapcsolattartási módszereit. 6. Meg kell találni a központok pénzelési módját – pályázatok, anyarszági támogatás révén. 7. Szoros együttműködés a szórványközpontok és az egyházak között. 8. Magyar nyelvű – főképp elektronikus – médiához való hozzáférést biztosítani. 9. Együttműködés a szórványközpontok között Kárpát-medencei szinten, ösztönözni kell a szórvány-tömb közötti együttműködést, illetve intézményesíteni azt.
Célcsoport	A szórványban élő magyarság.
Elvárt eredmények, hatások	A vajdasági magyar szórványközösségekben az asszimiláció megállítása, a magyar közösségek gyarapodása, erősödése, a nemzeti azonosságtudat erősödése.
Indikátorok	Elkötelezettség, a magyar nyelv használata családon belül és kívül, a magyar óvodák és általános iskolák iránti érdeklődés növekedése, az egyházi ünnepek megtartása.
Határidő	Folyamatos.
További partnerek	Civil szervezetek, egyházak, pedagógusok, helyi média, PRTV.

4.7. Összefoglalás

A Kárpát-medence többi régiójának magyarságához hasonlóan a vajdasági magyar nemzeti kisebbséggel kapcsolatban is a két legfontosabb kérdés: megtartja-e anyanyelvét, illetőleg megmarad-e a lényegében zökkenőmentes nyelvi kommunikáció a különböző államokban élő magyarok között a jövőben is? A kérdésfelvetés nemcsak azért megokolt, mert tudvalévő, hogy a Kárpát-medencei magyar kisebbség az elmúlt száz évben az erőszakos asszimilációs technikák mindegyikét kénytelen volt megismerni, hanem azért is, mert kisebbségi léthelyzetben természetes jelenség a kétnyelvűsödés, sőt a nyelvcsere is bizonyos körülmények között, különösen szórványhelyzetben.

Épp ezért nyelvhasználati stratégiánk égető kérdése a tudatos nyelvmegőrzés és vele összefüggésben az identitástudat kisebbségi, de elsősorban szórványhelyzetben. Ahol ugyanis gyengül az önazonosságnak, az anyanyelvi közösséghez való tartozásnak a tudata, ott gyengül általában az anyanyelvhez való ragaszkodás is. A cél tehát a lehetőleg teljes anyanyelvi funkcionalitásnak, szerepkörök a megtartása vagy elérése, de legalább közelítése.

Mit jelent majd e vonatkozásban Szerbia európai uniós csatlakozása? Az Európai Unió jogi környezete nagyrészt abban segíthet bennünket, hogy (1) kisebbségként – ahogyan eddig is tettük – megfogalmazhattuk anyanyelvmegtartó törekvéseinket, illetőleg hogy a többség ezeket a törekvéseket ne érezze a többségi társadalom ellen irányuló fenyegetésnek. (2) Mivel a kisebbségek anyanyelvmegtartása és nemzeti identitástudata között szoros összefüggés van, elvárható, hogy kisebbség és többség számára egyaránt természetes törekvés legyen a nemzeti azonosságtudat megtartásának a szándéka. (3) A szabad mozgás biztosítása, a gazdasági és kulturális mobilitás növekedése, a nyelvi kapcsolattartásnak a korábbiakhoz képest elképzelhetetlen lehetőségei bárkit bárhol bekapcsolhatnak az anyanyelvi nyelvhasználat vérkeringésébe. Ez pedig a nemzeti együvé tartozás tudatának és érzésének erősödését hozhatja magával, egyszersmind nyelvmegtartó erő is. (4) Az Európai Unióban távlatilag lehetővé válhat, hogy a több országban használt anyanyelvek összegződjenek (akár többségi, akár kisebbségi nyelvről van szó); így például a magyar nyelv súlya kb. 30%-kal növekedhetne az európai nyelvek között. S ami a magyar–magyar nyelvi kommunikációt illeti? A nyelvi szétfejlődés esélyeit a már említett nyelvi kapcsolattartási lehetőségek bizonyosan csökkentik, egyszersmind pedig növelik a közmagyar nyelvhasználatnak, a magyar köznyelvnek az elterjedését. Ez már most pontosan látható a munkaerő szabad, egyszersmind gazdasági kényszerből következő mozgásának következményeként. Magyarországon már évek óta több ezren dolgoznak vajdasági magyarok is (nem csak ők). Ennek a magyar nyelvhasználat szempontjából pozitív és negatív hatása egyaránt van. Ugyanis a kivándorlással szűkülnek egyfelől az anyanyelvi kapcsolatok lehetőségei a vajdasági magyar kisebbség körében, másfelől azonban növekszik a közmagyar nyelv aktív ismerete és használata az ő körükben is (s ez a magyar nyelvi elkülönülés ellenében hat).

Stratégiánk megkülönböztetett figyelmet szentel a nyelvi hátrányos helyzetnek, amelynek feloldását a nyelvi-kommunikációs gyökerű társadalmi hátrányok leküzdésében látja a nyelvi gazdagság értékeit tudatosító, megőrzését támogató program eszközével, továbbá a nyelvi stílusgazdagság, a kétnyelvűség felhasználásában további tudás és

kompetenciák kiépítéséhez, valamint magyar nyelvű közösségünk hátrányos helyzetű csoportjainak nyelvhasználati és ezzel összefüggő gondjainak mérséklésében az oktatás, a tudomány, a média, a kisebbségkutatás és a jog eszközeinek összehangolásával. Mindez szorosan kötődik nemzeti közösségünk fennmaradásához, aminek velejárója a nyelvi jogok és lehetőségek teljes rendszere az igényes, magas szintű nyelvhasználat és kommunikáció elsajátításához, beleértve a jogot és lehetőséget a köz- és felsőoktatásban, majd az élethosszig tartó tanulásban, a nyelvi jogvédelmet, a jogegyenlőséget és jogkiterjesztést, a regionális hivatalos nyelv státuszának bevezetését, illetve a saját anyanyelvű oktatási rendszerek és közigazgatás támogatását.

Végül térjünk vissza ahhoz a többször emlegetett axiómához is, mely szerint a nyelvek életét közösségeik sorsa határozza meg. Ha egy közösség a társadalmi és a nyelvi modernizációt sikeresen végrehajtja, bizonyosan megmarad nyelve is. A vajdasági magyar nyelvű közösség tagjain, elsősorban pedig értelmiségén múlik tehát, hogy megfeleljen a kihívásoknak, hogy tud-e a megőrizve alkalmazkodás, illetőleg az alkalmazkodva megőrzés törvényét követve kellő ütemben lépést tartani a nagyvilággal és a nemzetegyesítés kínálta anyanyelvet, közösséget és nemzetet megtartó lehetőségével élni, ami egyszerre jelent mindannyiunk számára kihívást és lehetőséget is.

5. PÉNZÜGYI TERVEZÉS

A Magyar Nemzeti Tanács hivatalos nyelv- és íráshasználati stratégiájának egyik legfontosabb elve a pénzügyi tervezés vonatkozásában maga a tervezhetőség kellene, hogy legyen, amit leginkább épp a költségvetési támogatástól való függés, annak késői nyilvánosságra hozatala és gyakori visszavonása nehezít. Azokon a területeken, ahol a Magyar Nemzeti Tanács hazai és anyaországi finanszírozásból közvetlenül tud támogatni programokat, fejlesztéseket, ott nem okoz gondot a fenntarthatóság és a tervezhetőség. Épp ezért fontosnak tartjuk a jelenlegi állami finanszírozási rendszer átalakítását, forrásainak folyamatos átstrukturálódását a kisebbségi hivatalos nyelvhasználati jogok fenntarthatósága és minél hatékonyabb érvényesítése végett. Ezen a területen nem tartjuk szerencsésnek azt a gyakorlatot, amely az állami feladatvállalást – a nemzetközi irányvonalhoz igazodva – a magán-, nonprofit és civil szektor erőteljesebb bevonásával igyekszik helyettesíteni.

Természetesen fontosnak tartjuk ezen a területen is a magánszféra adományozási és támogatási kedvének fokozását, valamint az alapítványok, egyesületek és egyházak támogatását, elsősorban munkájuk hasznával.

A folyamatos és módszeres tevékenység egyik legnagyobb akadálya a bizonytalan finanszírozás, ezen kellene elsősorban változtatni. A támogatáspolitikát, amelyben a nemzetpolitika és a kisebbségpolitika egyaránt részt vesz, láthatóan bizonytalan abban, milyen arányban, milyen mértékben ossza meg a rendelkezésére álló forrásokat a tisztán szimbolikus, néha nagyon látványos, mégis alkalmi programok és célok, valamint a folyamatos munkát igénylő, a jövő alakításában szerepet vállaló szakmai intézmények között. A szakmai intézmények esetében az eredmények és kutatási programok értékelésén alapuló direkt teljesítményösztönzés volna fontos. Ehhez azonban szükség volna arra, hogy legyen egy egyértelmű stratégia és értékelési rendszer, amely figyelembe veszi a kisebbségi közösségek helyzetét és a kisebbségi intézményeknek a saját közösségükkel szembeni feladatait. Ehhez annak tudomásulvétele is hozzátartozik, hogy ezeknek az intézményeknek olyan feladatokat is el kell látniuk, amelyek a nemzetközi tudományosság szempontjából esetlegesen érdektelenek vagy marginálisak, az adott közösség számára azonban – a nemzeti azonosság megtartása szempontjából – létfontosságúak.

6. OPERATÍV FELADATOK

A hivatalos nyelv- és íráshasználat tevékenységi területen különösen fontos az állandó monitoring, a több helyről való egyidejű, meghatározott szempontú adatgyűjtés, a megfigyelő és elemző tevékenység. A legtöbb támogatási forrás felhasználásához is – legyen az európai uniós, anyaországi vagy hazai – monitoringtevékenység kapcsolódik.

A monitoring indikátorrendszerének jelentősége, hogy kizárólag alkalmazásával lesz mérhető a fejlesztések eredménye. Ezért olyan indikátorokra van szükségünk, amelyek a nyelvhasználat szempontjából releváns eredményeket és hatásokat mutatnak ki.

A szakterület speciális jellegéből adódóan épp ezért nagyon nehéz és felelősségteljes feladat például intézkedéseink gazdasági hatékonyságáról (mérlegadatok, források) bármilyen következtetéseket levonni, fontosnak tartjuk azonban a hivatalos nyelvhasználattal kapcsolatos oktatási, kulturális, tájékoztatási és egyéb tevékenységek adatváltzásait követni.

A felhasználók, az igénybe vevők, a közneveléshez, a köz- és felsőoktatáshoz, a médiához és a kulturális fejlesztésekhez köthető indikátorok esetében a valós létszámon kívül a virtuális látogatószámot is szükséges figyelembe venni, ami az internet térhódításával egyre inkább elismertté válik. Azokat is jelezni kell a forgalomban, akik nem személyesen vesznek részt egy-egy tevékenységben, de annak mibenlétéről értesültek. Emellett fontos mutató a reklámérték, azaz a nyelvhasználat területén elért eredményeket, megismert hasznos tapasztalatokat az érintettek milyen arányban ajánlják másoknak. Szintén a reklámértéket mutatja a sajtómegjelenések száma, hiszen előfordulhat, hogy kisebb jelentőségű ügyintézés is megsokszorozhatja a hatást, pozitívan befolyásolja az imázs alakítását (például a vízlecsapolási díjjal kapcsolatos magyar nyelvű önkormányzati ombudsmani tájékoztatás Szabadkán).

A hivatalos nyelvhasználat területén a fentiekén kívül további indikátorok is megnevezhetők, melyek nehezen, vagy egyáltalán nem számszerűsíthetők, jelentőségük azonban mégis nagy. Ezek azt mutatják, hogy az adott gyakorlat, tapasztalat, vonzerő milyen hatással van a közösség építésére, az anyanyelv megőrzésére, az élményjellegre és az imázsra, a fenntarthatóságra és a tervezhetőségre. Ezeknek a mutatóknak a mérése a közösségépítés esetében százalékos arány megadásával (hány százalék vesz részt a tevékenységben), illetve az élményjelleg és az imázs alakítása a közreműködők körében végzett felméréssel végezhető el.

Indikátorok kijelölése egyedi fejlesztések esetében történhet jelentőségük függvényében is: így nemzetközi, országos, regionális és helyi jelentőségű tevékenységekre vonatkozóan eltérő mutatórendszer kidolgozása is szükségessé válhat.

7. A HIVATALOS NYELV- ÉS ÍRÁSHASZNÁLAT SZERBIAI JOGI KERETE

7.1. Jogszabályok, amelyeknek számos rendelkezése megszabja a hivatalos nyelv- és íráshasználatot

- *A Szerb Köztársaság alkotmánya (Szerb Köztársaság Hivatalos Közlönye, 98/2006. szám),*
- *A hivatalos nyelv- és íráshasználatról szóló törvény (Szerb Köztársaság Hivatalos Közlönye, 45/91., 53/93., 67/93., 48/94., 101/2005. – másik törvény, 30/2010., 47/2018. és 48/2018. szám – javítás),*
- *A nemzeti kisebbségek jogainak és szabadságjogainak védelméről szóló törvény (Jugoszláv Szövetségi Köztársaság Hivatalos Lapja, 11/2002. szám, Szerbia és Montenegró Államközösség Hivatalos Lapja, 1/2003. szám – Alkotmányos alapkormány, Szerb Köztársaság Hivatalos Közlönye, 72/2009. – másik törvény, 97/2013. – AB határozat és 47/2018. szám),*
- *A nemzeti kisebbségek nemzeti tanácsairól szóló törvény (Szerb Köztársaság Hivatalos Közlönye, 72/2009., 20/2014. – AB határozat, 55/2014. és 47/2018. szám),*
- *A nemzeti kisebbségek védelméről szóló keretegyezmény becikkelyezéséről szóló törvény (Jugoszláv Szövetségi Köztársaság Hivatalos Lapja – Nemzetközi szerződések, 6/1998. szám),*
- *A regionális vagy kisebbségi nyelvek európai kartája becikkelyezéséről szóló törvény (Szerbia és Montenegró Hivatalos Lapja – Nemzetközi szerződések, 15/2005. szám),*
- *A Magyar Köztársaság és Szerbia és Montenegró között a Magyar Köztársaságban élő szerb kisebbség és a Szerbia és Montenegróban élő magyar kisebbség jogainak védelméről szóló törvény becikkelyezéséről szóló törvény (Szerbia és Montenegró Hivatalos Lapja – Nemzetközi szerződések, 148/2004. szám),*
- *A Magyar Nemzeti Tanácsnak A vajdasági magyar helységnevek meghatározásáról szóló határozata (meghozva 2003. augusztus 16-án a 8/2003. iratszám alatt, módosítva 2012. június 19-én a H/11/2012. iratszám alatt, 2013. június 5-én a H/7/2013. iratszám alatt, közzétéve egységes szerkezetbe foglalt szöveggként 2013. július 31-én a H/11/2013. iratszám alatt, módosítva 2015. március 9-én a H/10/2015. iratszám alatt és 2019. április 12-én az M/H/5/2019. iratszám alatt).*

7.2. Jogszabályok, amelyeknek csak bizonyos rendelkezései rendezik a hivatalos nyelv- és íráshasználatot

- *A Vajdaság Autonóm Tartomány hatásköreinek megállapításáról szóló törvény (Szerb Köztársaság Hivatalos Közlönye, 99/2009. és 67/2012. szám – AB határozat),*

- *A helyi önkormányzatokról szóló törvény (Szerb Köztársaság Hivatalos Közlönye, 129/07., 83/2014. – másik törvény, 101/2016. – másik törvény és 47/2018. szám),*
- *Az anyakönyvekről szóló törvény (Szerb Köztársaság Hivatalos Közlönye, 20/2009., 145/2014. és 47/2018. szám),*
- *Családjogi törvény (Szerb Köztársaság Hivatalos Közlönye, 18/2005., 72/2011. – más törvény és 6/2015. szám),*
- *A személyi igazolványról szóló törvény (Szerb Köztársaság Hivatalos Közlönye, 62/2006. és 36/2011. szám),*
- *Az úti okmányokról szóló törvény (Szerb Köztársaság Hivatalos Közlönye, 90/2007., 116/2008., 104/2009., 76/2010., 62/2014. és 81/2019. szám),*
- *Az általános közigazgatási eljárásról szóló törvény (Szerb Köztársaság Hivatalos Közlönye, 18/2016. és 95/2018. szám – autentikus értelmezés),*
- *A peres eljárásról szóló törvény (Szerb Köztársaság Hivatalos Közlönye, 72/2011., 49/2013. – AB határozat, 74/2013. – AB határozat, 55/2014., 87/2018. és 18/2020. szám),*
- *A nemperes eljárásról szóló törvény (Szerb Szocialista Köztársaság Hivatalos Közlönye, 25/82. és 48/88. szám és a Szerb Köztársaság Hivatalos Közlönye, 46/95. – más törvény, 18/2005. – más törvény, 85/2012., 45/2013. – más törvény, 55/2014., 6/2015. és 106/2015. szám – másik törvény),*
- *A büntetőeljárásról szóló törvény (Szerb Köztársaság Hivatalos Közlönye, 72/2011., 101/2011., 121/2012., 32/2013., 45/2013., 55/2014. és 35/2019. szám),*
- *A szabálysértési törvény (Szerb Köztársaság Hivatalos Közlönye, 65/2013., 13/2016. és 98/2016. szám – AB határozat),*
- *A közjegyzőségről szóló törvény (Szerb Köztársaság Hivatalos Közlönye, 31/2011., 85/2012., 19/2013., 55/2014. – másik törvény, 93/2014. – másik törvény, 121/2014., 6/2015. és 106/2015. szám),*
- *A népképviselők megválasztásáról szóló törvény (Szerb Köztársaság Hivatalos Közlönye, 35/2000., 57/2003. – AB határozat, 72/2003. – más törvény, 75/2003. – más törvény helyesbítése, 18/2004., 101/2005. – más törvény, 85/2005. – más törvény, 28/2011. – AB határozat, 36/2011., 104/2009. – más törvény és 12/2020. szám),*
- *A Vajdaság Autonóm Tartomány Képviselőházába való képviselő-választásról szóló tartományi képviselőházi rendelet (Vajdaság Autonóm Tartomány Hivatalos Lapja, 23/2014., 12/2020. és 14/2020. szám – autentikus értelmezés),*
- *A helyhatósági választásokról szóló törvény (Szerb Köztársaság Hivatalos Közlönye, 129/2007., 34/2010. – AB határozat, 54/2011. és 12/2020. szám),*

- *Az oktatási és nevelési rendszer alapjairól szóló törvény (Szerb Köztársaság Hivatalos Közlönye, 88/2017., 27/2018. – másik törvény, 10/2019., 27/2018. – másik törvény és 6/2020. szám),*
- *Az állami és más szervek pecsétjéről szóló törvény (Szerb Köztársaság Hivatalos Közlönye, 101/2007. szám),*
- *Az Alkotmánybíróságról szóló törvény (Szerb Köztársaság Hivatalos Lapja, 109/2007., 99/2011., 18/2013. szám – AB határozat, 103/2015. és 40/2015. szám – másik törvény),*
- *A Magyar Köztársaság Kormánya, valamint a Szerbia és Montenegró Minisztertanácsa közötti oktatási, tudományos, kulturális, sport- és ifjúsági együttműködésről szóló egyezmény megerősítéséről szóló törvény (Szerb Köztársaság Hivatalos Közlönye – Nemzetközi szerződések, 38/2009. szám).*

8. IRODALOM

1. Ágoston Mihály: *A földrajzi nevek írásmódja*. Újvidék, 1984, Forum Könyvkiadó, /Nyelvművelő Füzetek/. 121 p.
2. Ágoston Mihály: *Rendszerbomlás? (Nyelvhasználatunk zavarai)*. Újvidék, 1990, Forum Könyvkiadó, /Nyelvművelő Füzetek/. 124 p.
3. Ágoston Mihály: Esélyünk. In Hódi Éva szerk.: *Szarvas Gábor Nyelvművelő Napok 30 éve. Millenniumi kiadvány*. Ada, 2000, Szarvas Gábor Nyelvművelő Egyesület – Magyarok Világszövetsége Jugoszláviai Országos Tanácsa.
4. Ágoston Mihály: Anyanyelvtudatunk a mostani századfordulón. *Magyar Nyelvőr*, 126. (2002) évf. 269–274. p.
5. Ágoston Mihály: A határon túli magyarság anyanyelvi és nemzeti megmaradásáról. *Magyar Szemle*, Új folyam XIII. évf. (2004. december) 11–12. sz. 18. p.
6. Ágoston Mihály: Az életképes anyanyelvűségért. *Aracs*, VII. évf. (2007) 1. sz. 92–104. p.
7. Ágoston Mihály: Egy-egy nyelvi közösség (tagjainak) anyanyelve. *Aracs*, IX. évf. (2009) 1. sz. 146–150. p.
8. *A Magyar Nemzeti Tanács hivatalos nyelvhasználati stratégiája (2012–2017)*. Elfogadva: 2011. dec. 29. *A Magyar Nemzeti Tanács általános stratégiatervezéséről szóló határozat*. Elfogadva: 2017. dec. 27-én az M/H/10/2017. iratszámmal.
9. A mai vajdasági magyar nyelvhasználat kérdései. *Hungarológiai Közlemények*, Új folyam XIII. (XLIII.) évf. (2012) 1. sz. 1–116. p.
10. Badis Róbert: A vajdasági magyarság fogyatkozásának jellemzői – A 2011-es népszámlálási eredmények ismertetése. In Szalma József szerk.: *A Magyar Tudomány Napja a Délvidéken. 2014*. Újvidék, 2014, Vajdasági Magyar Tudományos Társaság. 443–449. p.
11. Balázs Géza: A magyar nyelvpolitika és nyelvstratégia. In Keszler Borbála szerk.: *A magyar nyelv a világban – Oktatás, innováció, család. Konferenciakötet*. Budapest, [2018], Bethlen Gábor Alapkezelő Zrt. 13–18. p.
12. Bálint Sándor: Rekviem a meg nem született gyermekekért. *Magyar Szó – Kilátó*, 2019. október 19. [2020. 04. 19.]
https://www.magyarso.rs/hu/4122/mellekletek_kilato/209717/Rekviem-a-meg-nem-szuletett-gyermekekert.htm
13. Beretka Katinka: Felsőfokú felvételi eljárás nemzetiségi nyelveken a Vajdaságban, avagy kiterjeszhető-e az egyetemi autonómia a tartományi autonómia kárára és vice versa. *Acta Humana – Emberi Jogi Közlemények*, 7. évf. (2019) 2. sz. 49–68. p.
<https://folyoirat.ludovika.hu/index.php/actahumana/article/view/985/325>

14. Bódi Zoltán – Eőry Vilma – Katona József Álmos – Strausz Péter – Tóth Attila – H. Tóth Tibor: A Magyar Nyelvstratégiai Intézet reflexiói *A magyar nyelv jelené és jövője* című kötetre. *Magyar Nyelv*, 2018. 2. sz. 135–155. p.
15. Bóna Judit: A magyar nyelv és kultúra oktatása határon túli és a szórványban élő magyar közösségekben (válogatás az *Anyanyelv-pedagógia Kitekintő* rovatának írásaiból és egy kérdőíves felmérés eredményeiből. In Keszler Borbála szerk.: *A magyar nyelv a világban – Oktatás, innováció, család. Konferenciakötet*. Budapest, [2018], Bethlen Gábor Alapkezelő Zrt. 19–27. p.
16. Dabis Attila szerk.: *Magyarok jogvédelme a Kárpát-medencében 2018*. Budapest, 2018, Kisebbségi Jogvédő Intézet. 385 p.
[https://www.kji.hu/wp-content/uploads/2019/08/KJI-Magyarok-Jogvedelme-a-Kárpát-medencében_2018-FINAL.pdf](https://www.kji.hu/wp-content/uploads/2019/08/KJI-Magyarok-Jogvedelme-a-Karpát-medencében_2018-FINAL.pdf)
17. Đorđević, Ljubica – Lončar, Jelena – Miljković, Nataša – Bašić, Goran: *Učešće nacionalnih manjina u društvenom i političkom životu Srbije*. Beograd, 2018. Centar za istraživanje etniciteta. 177 p.
http://iriss.idn.org.rs/512/1/GBasic_Ucesce-nacionalnih-manjina.pdf
18. Eplényi Kata – Kántor Zoltán szerk.: *Térvesztés és határtalanítás. A magyar nyelvpolitika 21. századi kihívásai*. Budapest, 2012, Nemzetpolitikai Kutatóintézet – Lucidus Kiadó, /Nemzetpolitikai Könyvek 1./ 287 p.
19. Fazakas Noémi: Újabb fejlemények a nyelvi revitalizáció kutatásában. *Nyelv- és Irodalomtudományi Közlemények*, LVIII. évf. (2014) 2. sz. 155–164. p.
20. Gál Noémi: *A nyelvi revitalizáció. Elméletek, módszerek, lehetőségek*. Kolozsvár, 2010, Anyanyelvápolók Erdélyi Szövetsége. 240 p.
21. Göncz Lajos: Zárószó. In uő: *A magyar nyelv Jugoszláviában (Vajdaságban)*. Budapest–Újvidék, 1999, Osiris Kiadó – Forum Könyvkiadó – MTA Kisebbségkutató Műhely. 215–288.
22. Göncz Lajos: *A magyar nyelv Jugoszláviában (Vajdaságban)*. Budapest–Újvidék, 1999, Osiris Kiadó – Forum Könyvkiadó – MTA Kisebbségkutató Műhely. 288 p.
23. Göncz Lajos: *A vajdasági magyarság kétnyelvűsége. Nyelvpszichológiai vonatkozások*. Szabadka, 2004, Magyarságkutató Tudományos Társaság – MTA Etnikai-nemzeti Kisebbségkutató Intézet.
24. Göncz Lajos: Tannyelv választás a kisebbségi régiókban. Útmutató a kisebbségi helyzetű szülőknél és a pedagógusoknak. *Új Kép*, 2005. április.
25. Hires-László Kornélia – Karmacs Zoltán – Márku Anita szerk.: *Nyelvi mítoszok, ideológiák, nyelvpolitika és nyelvi emberi jogok Közép-Európában elméletben és gyakorlatban. A 16. Élőnyelvi Konferencia előadásai*. Budapest – Beregszász,

2011, Tinta Könyvkiadó – II. Rákóczi Ferenc Kárpátaljai Magyar Főiskola Hodinka Antal Intézete, /Segédkönyvek a Nyelvészet Tanulmányozásához 130./.

26. Hódi Sándor: *A nemzeti identitás zavarai*. Újvidék, 1992, Forum Könyvkiadó.
27. *Informacija o nacionalnim manjinama – nacionalnim zajednicama u AP Vojvodini*. Novi Sad, 2016, Pokrajinski sekretarijat za obrazovanje, propise, upravu i nacionalne manjine – nacionalne zajednice.
28. *Informacija o službenoj upotrebi jezika i pisama u AP Vojvodini*. Novi Sad, 2017, Pokrajinski sekretarijat za obrazovanje, propise, upravu i nacionalne manjine – nacionalne zajednice.
29. Jakab István: Nem egy, három regionális köznyelvünk van. *Új Szó*, 1993. március 5. 7. p.
30. Jung Károly – Tomán László – Vajda József vál., összeáll.: *Nyelvművelő írások*. Újvidék, 1988, Forum Könyvkiadó, /Nyelvművelő Füzetek/. 114 p.
31. Kiss Jenő: A magyar nyelv és az Európai Unió. In Kulcsár Zsuzsanna szerk.: *25 év anyanyelvünk szolgálatában*. Budapest, 2004, Akadémiai Kiadó. 26–40. p.
32. Korhecz Tamás ifj.: *Otthonteremtőben a szülőföldön. Jogi és politikai esszék*. Újvidék, 2009, Forum Könyvkiadó.
33. Krivokapić, Boris: *Zaštita manjina u međunarodnom i uporednom pravu*. Beograd, 2004, Ministarstvo za ljudska i manjinska prava SCG.
34. Lánicz Irén: Nyelvi mítoszok Vajdaságban. *Hungarológiai Közlemények*, Új folyam XIII. (XLIII.) évf. (2012) 1. sz. 20–30. p.
35. Lelkes György: *Magyar helységnév-azonosító szótár*. Budapest, 2011, Argumentum – KSH Könyvtár, 2011, 1048 lap, 54 térképszelvény és 14 egyéb színes térkép.
36. Letsch Endre: *A jog alkotása és nyelve. Barangolás a legisztika és a lingvisztika világában*. Újvidék, 2017, Forum Könyvkiadó Intézet. 261 p.
37. Maticsák Sándor szerk.: *Nyelv, nemzet, identitás. A VI. Nemzetközi Hungarológiai Kongresszus (Debrecen, 2006. augusztus 22–26.) nyelvészeti előadásai*. 1. köt., Budapest–Debrecen, 2007, Nemzetközi Magyarstudományi Társaság. 403 p.
38. Molnár Csikós László: Nyelvhasználatunk és a magyar köznyelv. *Hungarológiai Közlemények*, Új folyam XIII. (XLIII.) évf. (2012) 1. sz. 1–10. p.
39. Molnár Csikós László: *Hogy is mondjam?* Újvidék, 1993, Forum Könyvkiadó, /Nyelvművelő Füzetek/. 140 p.
40. Pásztor Kicsi Mária: A vajdasági magyarok beszéde. In Hódi Éva szerk.: *Szarvas Gábor Nyelvművelő Napok*. 2005, Óbecse. 42–54. p.
41. Péntek János: Nyelvi tervezés és nyelvstratégia a Kárpát-medencében. In Eplényi Kata – Kántor Zoltán szerk.: *Térvesztés és határtalanítás. A magyar*

nyelvpolitika 21. századi kihívásai. Budapest, 2012, Nemzetpolitikai Kutatóintézet – Lucidus Kiadó, /Nemzetpolitikai Könyvek 1./ 15–31. p.

42. Pomozi Péter: Mérgezett szavak. Nyelvstratégia – Hány magyar lesz 2060 körül? *Magyar Idők*, 2016. május 15. [2020. április 9.]
<https://www.magyaridok.hu/lugas/mergezett-szavak-655372/>
43. Pomozi Péter – Karácsony Fanni: *Magyarország*. Budapest, 2017, Anyanyelvápolók Szövetsége – Magyar Nyelv és Kultúra Nemzetközi Társasága, /Magyar Nyelvű Otthon 1./ 84 p.
44. Pomozi Péter szerk.: *Vajdaság*. Budapest, 2017, Anyanyelvápolók Szövetsége – Magyar Nyelv és Kultúra Nemzetközi Társasága, /Magyar Nyelvű Otthon 2./ 102 p.
45. *Poseban izveštaj Zaštitnika građana sa preporukama. Analiza o stanju u oblasti vršenja javnih ovlašćenja nacionalnih saveta nacionalnih manjina od 2014 do 2018. godine*. Beograd, 2019, Zaštitnik građana. 86 p.
<https://www.ombudsman.rs/attachments/article/6473/Zaštitnik%20POSEBAN%20IZVESTAJ%20ZG%20ANALIZA%20O%20STANJU%20U%20OBLASTI%20VRSENJA%20JAVNIH%20OVLASCENJA%2020200127a.pdf>
46. Rajsli Ilona: Többletek és hiányok a vajdasági magyar nyelvben. A vajdasági magyar nyelvhasználat néhány sajátossága. *Hungarológiai Közlemények*, Új folyam XIII. (XLIII.) évf. (2012) 1. sz. 11–19. p.
47. Sepi, Robert: *Promocija različitosti i ravnopravnosti u Srbiji. Priručnik za rad nacionalnih saveta nacionalnih manjina u Republici Srbiji*. Beograd, 2021, Savet Evrope, Kancelarija u Beogradu. 82 p.
48. Szeli István: *Nyelvhasználatunk etikája*. Újvidék, 1985, Forum Könyvkiadó, /Nyelvművelő Füzetek/. 49 p.
49. Szépe György: *Nyelvpolitika: múlt és jövő*. Pécs, 2001, Iskolakultúra.
50. Tolcsvai Nagy Gábor szerk.: *A magyar nyelv jelene és jövője*. Budapest, 2017, Gondolat Kiadó. 513 p.
51. Tucić, Tatjana: Analiza sprovođenja bilateralnog Sporazuma o zaštiti prava nacionalnih manjina Srbije sa Mađarskom. In Perković, Jelena urednica: *Analiza sprovođenja bilateralnih sporazuma o zaštiti prava nacionalnih manjina Srbije sa Hrvatskom, Mađarskom, Rumunijom i Makedonijom*. Novi Sad, 2016, Centar za regionalizam. Str. 17–28.
52. Veszelszki Ágnes: Nyelv és nemzet: nyelvében él a nemzet. In Orbán Balázs – Szalai Zoltán szerk.: *Ezer éve Európa közepén: A magyar állam karaktere*. Budapest, 2019, Mathias Corvinus Collegium – Tihanyi Alapítvány. 433–449. p.

9. RÖVIDÍTÉSEK

AJB	Alapvető Jogok Biztosa
Hét Nap	Hét Nap Lapkiadó Kft.
KLNMV	Kálmány Lajos Népmesemondó Verseny
KMV	Középiskolások Művészeti Vetélkedője
Magyar Szó	Magyar Szó Lapkiadó Kft.
MTTK	Újvidéki Egyetem Magyar Tannyelvű Tanítóképző Kara
PRTV	Pannon Rádió és Televízió
SZMR	Szabadkai Magyar Rádió
TOJKNKNT	Tartományi Oktatási, Jogalkotási, Közigazgatási és Nemzeti Kisebbségi – Nemzeti Közösségi Titkárság
VaMaDISz	Vajdasági Magyar Diákszövetség
VIFÓ	Vajdasági Ifjúsági Fórum
VMJE	Vajdasági Magyar Jogász Egylet
VMMI	Vajdasági Magyar Művelődési Intézet
VMMSZ	Vajdasági Magyar Művelődési Szövetség
VM4K	Vajdasági Magyar Képző-, Kutató- és Kulturális Központ
VMSZ IF	Vajdasági Magyar Szövetség Ifjúsági Fóruma
VMTT	Vajdasági Magyar Tudományos Társaság
VMÚE	Vajdasági Magyar Újságíró Egyesület
VNyKM	Verbi Nyelvi Kutatóműhely
VPI	Vajdasági Pedagógiai Intézet
VRTV	Vajdasági Rádió és Televízió

10. JEGYZETEK

